
OPIKELIJAHUOLTO NUOREN TURVALLISEN KASVUN JA KEHITYKSEN TUKENA YLÄ-SAVON AMMATTIOPISTOSSA

Katariina Katainen

Opinnäytetyö

Sosiaalialan AMK-tutkinto.

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Katariina Katainen	
Työn nimi Opiskelijahuolto nuoren turvallisen kasvun ja kehityksen tukena Ylä-Savon ammattiopistossa	
Päiväys 10.12.2010	Sivumäärä/Liitteet 71/12
Ohjaaja(t) Sirpa Kärnä	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Ylä-Savon ammattiopisto	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytteellä kerättiin tietoa Ylä-Savon ammatti- ja aikuisopiston opiskelijahuollon palveluiden saatavuudesta, kokemusta ja luottamusta palveluita kohtaan sekä siitä, mihin apua ja tukea mahdollisesti jää saamatta. Tutkimuksen toimeksiantajana toimi Ylä-Savon ammattiopisto. Tiedonkeruumenetelmänä oli sähköinen kyselylomake ja kyselyn tutkimusjoukon muodostivat Ylä-Savon ammatti- ja aikuisopiston nuorisosaasteen opiskelijoiden 2. vuosikurssilaiset.</p> <p>Teoreettisena viitekehystenä opinnäytteessä on nuoruuden ikävaiheen psykososiaalinen kehittyminen, kehityksen kriisiytyminen sekä opiskelijahuolto ja sen sisältämät palvelut. Psykososiaalisesta kehittymisestä nostettiin esille koko nuoruuden aikaisen laaja-alaisen identiteetin kehittyminen, ihmissuhteiden merkityksellisyys tuona aikana sekä kehityksen kriisiytyminen etenkin koulu-kiusaamistapauksissa.</p> <p>Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että vastaajat pääsääntöisesti luottivat ja uskoivat opiskelijahuollon eri osa-alueiden palveluiden saatavuuteen ja palveluiden kykyyn vastata heidän tarpeisiinsa. Heikoimmin puolestaan uskottiin ja luotettiin oppilaitoksen kykyyn tarjota apua läheisissä ihmissuhdeasioissa. Vastaajat myös toivoivat, että oppilaitoksessa työskentelevät aikuiset osoittaisivat enemmän huomiota yksittäistä opiskelijaa kohtaan ja olisivat enemmän kiinnostuneita opiskelijan päivittäisistä kuulumisista sekä puuttuisivat paremmin kiusaamistapauksiin. Myös oppilaitoksen terveydenhoitajan vastaanotolle pääsy koettiin jossain määrin hankalaksi, kun taas terveydenhoitajan kautta pääsy muihin opiskelijaterveydenhuollon palveluihin uskottiin tai koettiin yleisesti hyväksi.</p> <p>Tutkimustuloksia voivat hyödyntää toimeksiantaja kehittäessään opiskelijahuollon palveluitaan, sekä Ylä-Savon SOTE-kuntayhtymä joka on järjestämisvastuussa opiskelijoiden terveydenhuollon palveluista.</p>	
Avainsanat	
nuoruuden kehitystehtävät, psykososiaalinen kehitys, opiskelijahuolto, opiskelijahuollon palvelut, koulukiusaaminen	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme of Social Studies			
Author(s) Katariina Katainen			
Title of Thesis Supporting Favourable Growth and Development of Youth by Student Welfare Services in Ylä-Savo Vocational College			
Date	10.12.2010	Pages/Appendices	71/12
Supervisor(s) Sirpa Kärnä			
Project/Partners Ylä-Savo Vocational College			
<p>Abstract</p> <p>The aim of this thesis was to collect data about availability, experience and trust towards student welfare services in Ylä-Savo Vocational College, but also whether there is lack of support and help in services. The executive organisation of this study was Ylä-Savo Vocational College. The data was collected by an electric questionnaire from second year students in youth education.</p> <p>The theoretical framework of this study discusses psychosocial development within adolescence, complicating of development, and school counselling and its welfare services. The development of identity, significance of human relationships and complicating of development especially through school bullying were highlighted within psychosocial development.</p> <p>As a result of this study it can be found that the respondents mainly trusted school welfare services, availability of them and their ability to respond to students' needs. The respondents did not trusted welfare service's ability to help and support in close human relationship problems so much. The respondents wished that the adults of their college would be more interested in the students' everyday feelings and lives, and that they would intervene more in bullying. In addition, the respondents thought that it was difficult to get a school nurse's appointment in some extend. Instead, the access to other students' health and welfare services through the school nurse was considered to be good in general.</p> <p>The executive organisation of this study can use the results in developing its school welfare services, and also Ylä-Savon SOTE federation of municipalities, which is responsible for organizing health services for students, can utilize the data.</p>			
<p>Keywords development within adolescence, psychosocial development, student welfare, student welfare services, bullying</p>			

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
1.1	Suomalaisen nuoren yhteiskunta.....	8
1.2	Ylä-Savon ammattiopisto kouluttajana ja opiskelijahuollon toteuttajana.....	9
2	YKSILÖN KEHITTYMINEN NUORUUDEN IKÄKAUDEN AIKANA	10
2.1	Nuoren psyykinen ja sosiaalinen kehittyminen	11
2.1.1	Ihmissuhteiden uudistuminen	11
2.1.2	Oman minän löytäminen.....	12
2.1.3	Oman paikan ja maailmankuvan hahmottuminen	13
2.2	Nuoren kehityksen kriisiytyminen.....	14
2.2.1	Psykososiaaliset ongelmat	15
2.2.2	Koulukiusaaminen	16
3	OPISKELIJAHUOLLON PALVELUT.....	18
3.1	Opiskelujen ohjauksen palvelut	20
3.2	Terveystuollon palvelut.....	20
3.3	Sosiaalipalvelut.....	22
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	24
4.1	Tutkimusmenetelmät	24
4.2	Kohderyhmä	25
4.2.1	Kyselylomakkeen laatiminen	28
4.2.2	Aineiston keruu Webropol -sovelluksella	29
4.3	Aineiston käsittely ja analysointi.....	30
4.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	31
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	34
5.1	Palveluiden saatavuus.....	34
5.1.1	Opiskelujen ohjauksen palveluiden saatavuus.....	34
5.1.2	Terveystuollon palveluiden saatavuus	37
5.1.3	Sosiaalipalveluiden saatavuus.....	44
5.2	Kokemus ja luottamus palveluita kohtaan	46
5.2.1	Kokemus opiskelujen ohjauksen palveluista	46
5.2.2	Kokemus ja luottamus terveystuollon palveluita kohtaan	46
5.2.3	Kokemus ja luottamus sosiaalipalveluita kohtaan	50
5.2.4	Koulukiusaamisen kyselyn tulokset	52
5.3	Kaverisuhteita koskevat tutkimustulokset.....	55
5.4	Puutteet opiskelijahuollon palveluissa.....	56
5.4.1	Opiskelujen ohjauksen puute.....	56

5.4.2 Puute terveydenhuollon palveluissa	<u>57</u>
5.4.3 Puute sosiaalipalveluissa	<u>57</u>
5.5 Keskeiset tutkimustulokset	<u>58</u>
6 POHDINTA.....	<u>61</u>
6.1 Pohdintaa tutkimustuloksista	<u>61</u>
6.2 Tutkimustulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusehdotelmia.....	<u>64</u>

LÄHTEET

LIITTEET

Liite 1 Tutkimuslupahakemus, ja kopio sähköpostitse myönnetystä tutkimusluvasta

Liite 2 Kyselylomake, johon kirjattu vastausjakaumat

1 JOHDANTO

Aiheen opinnäytetyölle on innoittanut nykyisin käytävä keskustelu lasten ja nuorten pahoinvoinnista. Nuoret ovat lähes päivittäin tekemisissä myös muiden aikuisten kuin vanhempiensa kanssa ja nuorten kanssa ammattilaisina toimivien aikuisten, esimerkiksi opettajien, tuleekin osallistua lapsen ja nuoren kasvattamiseen ja tukemiseen. Oppilaitosten työskentelyolot ja eri verkostojen yhteistyö ovatkin keskeisiä edellytyksiä nuorten terveyden kannalta. (Friis, Mannola & Suikkanen 2004, 12.)

Nykyään paine lasten ja nuorten kasvatuksesta ja ohjaamisesta on alkanut kohdistua entistä enemmän kouluihin. Yhteiskunnan sosiaalisia turvaverkkoja karsittiin 1990-laman aikana, eikä niitä ole palautettu entiselle tasolle. Perheet kamppailevat toimeentulon, pätkätyöllisyyden ja työttömyyden kourissa, joihin uusi meneillään oleva talouden taantuma ei ainakaan tuo helpotusta. Vaikka vanhemmat ovat ensisijaisesti vastuussa lastensa kasvatuksesta, ei koulujen osuutta voi vähätellä. (Tilus 2004, 16–17.) Laki velvoittaa myös oppilaitoksia koulutuksen lisäksi huolehtimaan opiskelijoiden kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja ohjata omaan elämään liittyvissä asioissa. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998, 5 §.)

Tämän tutkimuksen toteutuksessa hyödynnettiin valtakunnallisen Kouluterveys 2010 -kyselyn kyselylomaketta. Tarkoituksena oli spesifioida kyselyä opiskelijahuoltoon liittyvien asioiden osalta tekemällä opiskelijoille survey-kysely palveluista. Täten tarkempi selvitys opiskelijahuollon palveluista paikallistasolla ja opiskelijoiden näkökulmasta tutkittuna hyödyttää sekä koulutuksen järjestäjää opiskelijahuollon kehittämässä, että SOTE -kuntayhtymää opiskelijoiden terveystalouden tuottajana.

Kouluterveyskyselyn 2008 Itä-Suomen lääniraportissa todetaan, että muun muassa päihteiden käyttö on ammattiin opiskelevien keskuudessa yleisempää kuin lukiolaisilla. Ammattikoululaisten terveys oli yleisestikin huonompi ja riskikäyttäytyminen yleisempää. Nykyisellään ammattioppilaitosten opiskelijoihin kohdentuvan tukiverkoston toteutuminen vaikuttaa myös olevan heikompaa kuin muilla opiskelijoilla. Erilaiset opiskelijoille itselleen kohdenneet kyselyt voisivat auttaa kohdistamaan niukat opiskelija- ja terveydenhuollon resurssit tehokkaammin. (Luopa ym. 2009, 3, 39, 38.)

Tutkimuksen toimeksiantajan, Ylä-Savon ammattiopiston, opiskelijat ovat osallistuneet valtakunnalliseen Kouluterveys 2008 -kyselyyn sekä osallistuivat jälleen uuteen Kouluterveys -kyselyyn huhtikuussa 2010. Myös Ylä-Savon ammattiopisto tekee

opiskelijoilleen kyselyjä joka vuosi; 1. luokkalaisille järjestetään tulokysely, 2. luokkalaisille olokysely ja 3. luokkalaisille lähtökysely. Kyselyjen tulokset eivät kuitenkaan toistaiseksi ole johtaneet käytännön toimenpiteisiin. Opiskelijahuollon vaikutuksia ja vaikuttavuutta ei ole tutkittu. (Opiskelijahuolto ammatillisessa peruskoulutuksessa 2009, osa II, 18, 24.) Tutkimuksen yhteistyötaho ja toimeksiantaja tarttuikin tilaisuuteen tehdä tutkimusta opiskelijahuollon palveluiden saatavuudesta, kokemuksesta niistä ja luottamuksesta niitä kohtaan, sekä opiskelijahuollon mahdollisista puutteista. Tutkimus auttaa sekä opiskelijahuollon että muiden sosiaali- ja terveystalveluiden kohdentamisessa niitä tarvitseville sekä työmenetelmien kehittämisessä.

1.1 Suomalaisen nuoren yhteiskunta

Pohjoismaisen mallin mukainen suomalainen hyvinvointiyhteiskunta on maailman mallimaita yhteiskunnan järjestäessä universaaleja palveluita kansalaisilleen. Hyvinvoinnin edellytykset ovat valtaosalla perheistä vähintäänkin kohtuulliset ja kaikilla on mahdollisuus hankkia ainakin ammatillinen koulutus. Suomalaiset lapset ja nuoret menestyvät hyvin koulussa kansainvälisestikin vertailtuna, esimerkiksi he ovat olleet OECD-maiden parhaita lukijoita (Linnakangas & Suikkanen 2004, 13.) Noin kolmannes lapsistamme ja nuoristamme voi ehkä paremmin kuin koskaan ennen. (Friis ym. 2004, 12.) Myös kansainvälisesti vertailtuna ”suomalainen perhe voi keskimääräisesti paremmin kuin useassa muussa maassa” (Tilus 2004, 54).

Hyvän lapsuuden ja turvallisen kasvuympäristön edellytykset näyttävät kuitenkin olevan ristiriidassa yhteiskunnan lapsille ja nuorille asettamien vaatimusten kanssa. Pahoinvointi ja psykososiaaliset ongelmat ovat lisääntyneet ja monimutkaistuneet. On arvioitu, että jopa neljäsosalla suomalaisista lapsista ja nuorista kärsii mielenterveyden oireilusta, hieman alle kymmenesosalla ongelmat ovat vakavia. (Friis ym. 2004, 12–13.) Tilus (2004, 15) kirjoittaa, että suomalaisen yhteiskunnan arvomaailman muutos on häivyttänyt malleja ja viestejä lapsista ja nuorista huolehtimisen tärkeydestä. Lapset ja nuoret ovat joutuneet ottamaan ohjat niin sanotusti omiin käsiinsä, sillä ei ole ”trendikästä” kontrolloida lapsia ja asettaa heille rajoja. Samalla koulu- ja opiskelumaailmassa on noussut esiin ilmiö, jossa oppilas tai opiskelija on itse ”aktiivinen oppija” ja oma ohjaajansa, kun taas opettajan tehtävänä on ollut tehdä itsensä mahdollisimman tarpeettomaksi.

Elämä on jatkuvaa valintojen tekemistä ja nuorena tehdyt valinnat vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen. Yhteiskunnan jatkuvat ja nopeat muutokset luovat epävakautta ja valintojen seurauksia on mahdotonta arvioida pitkällä tähtäimellä. Työmarkkinat muuttuvat ja työurat ovat yhä enemmän pätkä- ja osa-aikatyötä jotka vuorottelevat työttömyyden jaksojen kanssa. Nuori voi kokea elämäänsä koskevien valintojen tekemisen ahdistavana ja epävarmana, eikä hänellä välttämättä ole realistista käsitystä niiden seurauksista. Kasvattajien tehtävänä onkin yhä enenevässä määrin auttaa nuoria myös heidän tulevaisuuttaan koskevien päätösten ja valintojen tekemisessä. (Hämäläinen 2006, 45–46.)

1.2 Ylä-Savon ammattiopisto kouluttajana ja opiskelijahuollon toteuttajana

Tutkimuksen toimeksiantaja on Ylä-Savon ammattiopisto (jatkossa YSAO) joka on osa Ylä-Savon koulutuskuntayhtymää, jonka puolestaan muodostaa yhdeksän yläsavolaista kuntaa. Koulutuskuntayhtymä on merkittävässä roolissa seutukunnan ammatillisesta perus- ja aikuiskoulutuksesta sekä vastaa kokonaisuudessaan oppisopimuskoulutuksesta. Nuorisosteen lähiopetuksessa opiskelee noin 1 100 opiskelijaa joiden tavoitteena on ammatillinen perustutkinto. Lisäksi opiskelijakuntaan kuuluu oppisopimuskoulutettavia sekä aikuisopiskelijoita. Kaiken kaikkiaan vuosiopiskelijoita ammattiopistossa on noin 1 900. (Ylä-Savon ammattiopisto 2010.) Ammattiopiston opiskelijahuolto puolestaan on osa nuorten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluketjua. Opiskelijoiden terveystalveluiden tuottamisesta on vastuussa vuoden 2010 alusta aloittanut Ylä-Savon SOTE -kuntayhtymä, jonka muodostavat lisalmen, Kiuruveden, Sonkajärven ja Vieremän kunnat. (Ylä-Savon SOTE 2010.)

Sosiaalikasvatuksen suuntautumisvaihtoehdon valinneen sosionomi (AMK) -opiskelijan on mielekästä tehdä tutkimusta nuorten keskeisestä elämäntilanteesta, koulu- ja oppilaitosmaailmasta. Myös sosionomi (AMK) voi työllistyä koulu- tai opiskelumaailmaan esimerkiksi koulukuraattorina tai muihin opiskelijoiden tukipalvelujen tehtäviin. Sen vuoksi sosionomin tulee tietää nuorten hyvinvoinnin tilanteesta sekä siitä, millaisena oppilaitosten tukipalvelut nuorille nykyisellään näyttäytyvät.

2 YKSILÖN KEHITTYMINEN NUORUUDEN IKÄKAUDEN AIKANA

Ihmisen eri ikävaiheisiin liittyy erilaisia kehitystehtäviä, ja varsinkin nuoruusikä voi olla kriittistä aikaa lapsen kasvaessa niin psyykkisesti kuin fyysisesti nuoruuden kautta aikuisuuteen. Ehdottomia biologisia ikärajoja kehityskausille ei voida asettaa, sillä yksilölliset erot kehittämisessä ja kypsymisessä voivat olla suuria. Nuoruusajan määrittellään kuitenkin ajoittuvan 12–20/25 ikävuosien välille, ja tänä aikana ihminen tavallaan löytää uuden tavan elää usean vaiheen käsittävän prosessin kautta. Nuorten parissa työskentelevien on hyvä tiedostaa ikäkauteen liittyvät kehitystehtävät, ja että niin kapinointi vanhempia ja auktoriteetteja vastaan kuin identiteetikriisikin ovat tärkeä osa nuoren itsenäistymisprosessia ja matkaa aikuisuuteen. (Lehtovirta, Huusari, Peltola & Tattari 1997, 163.) Dunderfelt (1998, 94–95) lainaa elämän kehitystehtäväteorian kehittäjä Robert J. Havighurstia luetellessaan nuoruuden ikävaiheen kehitystehtäviä (ks. myös Vilikko-Riihelä 1999, 245). Kehitystehtäviä ovat

- saavuttaa uusi ja kypsempi suhde molempiin sukupuoliin
- löytää itselleen maskuliininen/feminiininen rooli
- hyväksyä oma fyysinen ulkonäkönsä ja oppia käyttämään ruumistaan tarkoituksenmukaisesti
- saavuttaa tunne-elämässä itsenäisyys vanhempiin ja muihin aikuisiin nähden, valmistautua avioliittoon ja perhe-elämään
- ottaa vastuuta taloudellisista seikoista
- kehittää maailmankatsomus, arvomaailma ja moraalit, joiden mukaan voi ohjata elämäänsä
- pyrkiä ja päästä sosiaalisesti vastuulliseen käyttäytymiseen. (Dunderfelt 1998, 94–95.)

Nuoruusikä voidaan kehityspsykologisessa mielessä jakaa kolmeen vaiheeseen; varhaisvaiheeseen (12–16vuotiaana), keskivaiheeseen (16–19-vuotiaana) sekä nuoruusiän loppuvaiheeseen (19–20/25-vuotiaana). (Dunderfelt 1990, 92–93.) Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat nuoret voivat läpikäydä mitä tahansa vaihetta riippuen niin yksilöllisistä eroista kuin myös biologisesta iästäänkin. Peruskoulusta ammatikouluun siirtyvät nuoret ovat yleensä 15–16-vuotiaita, ja päättävät ammattiopintonsa 19–20-vuotiaana. Erityisesti nuoruusiän myrskyisä keskivaihe osuu peruskoulun jälkeisen koulutuksen kanssa samaan aikaan.

2.1 Nuoren psyykinen ja sosiaalinen kehittyminen

Erik H. Eriksonin psykososiaalisen kehityksen teoriasta käytetään myös nimeä kriisi-teoria, jonka mukaan yksilön on jokaisessa kehityksen vaiheessaan ratkaistava jokin kriisi, jolla kehityspsykologiassa tarkoitetaan elämän murroskohdista selviytymistä ja kehitystehtävien läpi käymistä. Nuoruuden ikävaiheessa kyseessä on Eriksonin kriisi-teorian mukaan **identiteettikriisi**. Läpi koko nuoruuden kehityksen kautta tähdätään siis oman identiteetin löytymiseen, joka mahdollistaa eheän kokemuksen omasta minästä. (Lehtovirta ym. 1997, 126.)

Ennen nuoruusiän loppuvaiheen seestymistä ja itsenäisen elämän aloittamista nuori fyysisen kypsymisensä ohella irrottautuu vanhemmistaan ja muista auktoriteeteista solmien uusia ihmissuhteita ikätovereihinsa. Edessä ovat erilaiset kehitykselliset tehtävät, oman minäkokemuksen selkiyttämistä sekä rajojen kokeilua ja yhä syvällisempiä ihmissuhteita. Seuraavaan elämänvaiheeseen siirtyminen edellyttää edellisten kehitystehtävien onnistunutta läpikäymistä. (Dunderfelt 1998, 92–93.) Lehtovirta ym. (1997, 163–164) sekä Vilkkö-Riihelä (1999, 246–253) jakavat nuoruuden ikävaiheen niin ikään Eriksonin mukaan vielä kolmeen erilliseen murrokseen jotka liittyvät ihmissuhteisiin ja niiden muuttumiseen (12–16v.), oman identiteetin löytymiseen (16–19v.) sekä oman kulttuurisen ja sosiaalisen paikan löytymiseen sekä maailmankuvan hahmottumiseen (19–25v.).

2.1.1 Ihmissuhteiden uudistuminen

Ihmissuhteiden kriisi merkitsee vanhojen ihmissuhteiden muuttumista ja uusien löytämistä. Nuoren suhde vanhempiin alkaa muuttua lapsi-aikuinen -suhteesta tasaveroisten aikuisten suhteeksi ja ennen vanhemmilta saadun läheisyyden laji muotoutuu omalta kumppanilta saadun hellyyden ja kosketuksen tarpeeksi. Nuori alkaa muodostaa parisuhteita ja myös ystävien merkitys korostuu. Kodin holhouksesta ja vaikutuksesta pyritään irrottautumaan usein voimakkaastikin protestoiden ja nuori reagoi herkästi ympäristöönsä ja sen vaikutuksiin. Itsenäistymisen tarve on kova, mutta vastuiden ja vapauden itsenäinen kohtaaminen ei ole vielä henkisesti eikä taloudellisesti mahdollista. Myöskään sisäisten ristiriitojen käsittely ilman vanhempien tai aikuisten tukea ei ole mahdollista käsitellä. Ahdistukset on kohdattava toisin kuin lapsuudessa, ja ristiriita toisaalta omasta riippumattomuudesta ja toisaalta edelleen tar-

vitsevuudesta on voimakas. (Lehtovirta ym.1997, 163–164; Vilkkö-Riihelä 1999, 246–253.)

Nuorten vahva yhteenkuuluvuuden tunne ja ryhmissä oleminen omien ikätovereiden kanssa on positiivinen asia. Nuoren kehitystehtävänä on irrottautua kodistaan ja luoda uusia ihmissuhteita, kuulua johonkin itselle tärkeään ryhmään jossa hän on hyväksyty. Kun nuori tuntee itsensä epävarmaksi, hän saa turvallisuutta toisten kaltaistensa joukossa, jolloin yhdessä ollaan vahvempia. (Paulo 2006, 59-60.) Nuoren toisesta nuoresta turvan hakemista kuvastaa esimerkiksi se, että Kouluterveys 2008 -kyselyn tulosten mukaan nuoret kaikkein yleisimmin yrittivät saada apua esimerkiksi masennukseen puhumalla siitä ystävilleen tai toisille nuorille mieluummin kuin aikuisille. Masentuneisuutta Itä-Suomen läänissä oli 11 prosentilla ammattiin opiskelevista nuorista, joista noin puolet ilmoitti turvautuneensa huolissaan ystävien tai muiden nuorten puoleen. (Luopa ym. 2009, 39.) Ystävien merkitys vaikeissakin tilanteissa korostuu edelleen myös keski- ja myöhäisnuoruudessa, jota ikäkautta ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat nuoret edustavat.

Joskus ryhmät voivat kuitenkin muodostua vahingollisiksi. Ryhmissä saattaa vallita rikollinen kulttuuri jonka arvomaailman nuori saattaa täysin kriittittömästi hyväksyä. Nuori ei kykene ajattelemaan valintojensa seurauksia vaan elää vain tässä hetkessä – ainoastaan ryhmään kuulumisen tunteella on merkitystä. Tällaisessa tilanteessa voi aikuisella on valtava työsaada nuori ryhmästä pois. (Paulo 2006, 59-60.)

2.1.2 Oman minän löytäminen

Ollessaan noin 16–19-vuotias nuori alkaa etsimään identiteettiään ja muodostamaan minäkuvaansa, ja tätä vaihetta kutsutaan Eriksonin mukaan identiteettikriisiksi. Oma identiteettiään etsiessään vanhempia tärkeämmäksi nuorelle nousevat kaverisuhteet ja -porukat, jolloin nuori edelleen samastuu ryhmiin ja esimerkiksi erilaisiin idoleihin etsiessään omaa itseään. (Lehtovirta ym.1997, 163–164; Vilkkö-Riihelä 1999, 246–253.)

Keskeistä identiteetin kehityksessä on, millaisen merkityksen nuori itse antaa omalle elämälleen. Varsinkin ikäkauden loppupuolella nuoren ajattelussa näkyy myös syvällisempi taso. Tapahtuva kehitys antaa kykyä ymmärtää asioita entistä laajemmin ja nuori oppii muiden huomioon ottamista ja asioiden näkemistä myös muiden kannalta.

Identiteetin rakentamisessa nuoren mielen valtaa esimerkiksi sellaiset kysymykset kuin millaisia asioita nuori löytää ympäristöstään, millaisia asioita hänelle tarjotaan ja kenen kanssa hän on tekemisissä. (Kempainen 2000, 147–148).

Identiteetti jaetaan kahtia subjektiiviseen ja objektiiviseen identiteettiin. Subjektiivinen identiteetti tarkoittaa sitä, miten nuori itse kokee ja käsittää itsensä. Objektiivinen identiteetti puolestaan on sitä, millainen käsitys muilla ihmisillä toisesta on. Tasapainoisen kokonaisuuden löytyminen näiden kahden välillä mahdollistaa minuuden suotuisan kehittymisen. Identiteetti jakautuu edelleen erilaisiin osa-alueisiin. Sukupuoli-identiteetti merkitsee esimerkiksi sitä, miten ihminen hyväksyy sukupuolensa ja siihen liittyvät sekä myönteiset että kielteiset puolet. Oman ympäröivän kulttuurin arvojen ja asenteiden sisäistäminen ja niiden mukaan toiminen tarkoittaa kulttuuri-identiteettiä. Ammatti-identiteetti puolestaan on sitä, miten ihminen arvostaa omaa ammattiaan ja sen tehtävää, ja kuinka hän sisäistää itsensä alansa ammattilaisena. (Vilkko-Riihelä 1999, 249.)

Erik H. Eriksonin mukaan omaa identiteettiään hahmottava nuori kykenee ymmärtämään oman menneisyytensä sekä tulevaisuuteensa liittyvät mahdollisuudet. Hän kokee itsensä pysyväksi, samaksi ihmiseksi joka ei muutu alituisen. Nuorella on kyky ottaa vastuuta, mutta omillaan oleminen, oman erillisyyden kokemus ja itsenäisyydenahdistus saattaa tuntua pelottavalta. Eheän identiteetin luominen ei ole pelkästään nuoruudessa tapahtuva kehitys vaan pitkä prosessi, joka jatkuu aikuisuudessa. (Vilkko-Riihelä 1999, 249–250.)

2.1.3 Oman paikan ja maailmankuvan hahmottuminen

Sosiokulttuurista- tai ideologista kriisiä ihminen elää nuoruusiän loppuvaiheessa, 19–25-vuotiaana. Tällöin nuori rauhoittuu ja alkaa pohdiskella omaa asemaansa maailmassa sekä etsimään omia näkemyksiään ja elämänkatsomustaan. Hän alkaa elää omaa elämäänsä ja kokeilemaan omia siipiään. Nuoren ihmiskuva rakentuu ja maailmankuva selkiytyy, mutta moni asia on vielä kesken ja kadoksissa. Tässä kehitysvaiheessa muut ihmiset ja instituutiot voivat tukea nuorta paikkansa ja tehtävänsä selkiytymisessä, sekä oma kutsumuksensa löytämisessä. Myöhäisnuoruudessa nuorella tulisi olla realistisia edellytyksiä seistä omilla jaloillaan ja alkaa etsiä omien kykyjensä rajoja. (Kempainen 2000, 148.) Sosiokulttuurinen tai ideologiset kriisit merkitsevät ”uusien arvojen, asenteiden ja maailmankuvan muodostumista”. (Lehtovirta ym.1997, 163–164; Vilkko-Riihelä 1999, 246–253.)

Nuoruuden ikävaiheen kriisien ikärajojen korostetaan olevan kustakin yksilöstä riippuvaisia eikä ollenkaan ehdottomia, mikä onkin erittäin huomioitava väite. Myös tämän päivän yhteiskunnallinen tilanne vaatii ihmistä muuttumaan yhä uudelleen ja sopeutumaan vallitseviin olosuhteisiin. Esimerkiksi välivuodet opiskelujen välissä sekä mieluisan opiskelupaikan saamisen odottaminen viivästyttävät ”aikuisuudeksi” mieltämämme perhe-elämän ja työntäyteisen elämänvaiheen alkamista. Työurat eivät ole pituudeltaan samanveroisia kuin aiemmin, joskus on kouluttauduttava uudelleen ja vaihdettava alaa ja muokattava siten myös omaa identiteettiään, arvojaan ja maailmankuvaansa yhä uudelleen. Ihmisellä on mahdollisuus tehdä elämäänsä koskevia valintoja lukemattomista eri vaihtoehdoista eikä oman paikan ja aseman löytyminen ole yksinkertaista.

Opiskeluajat saattavat venyä huomattavan pitkiksi, eikä esimerkiksi perheen perustamiseen olla valmiita ennen kuin kypsemällä aikuisiällä, kun opiskelut on saatu päätökseen ja muitakin tapoja elää tyydyttävää elämää on kokeiltu. Nuoruus, ja varsinkin siihen liittyvät tehtävät ja asiat voivat kestää nykyään paljon pitempään kuin oletettuun 25:een ikävuoteen asti. Seestyminen ja oman paikkansa löytäminen saattaa tapahtua todellisuudessa vasta paljon myöhemmin. Toisaalta myös lapsuus on lyhentynyt, nuoret joutuvat ottamaan vastuuta liian aikaisin kykyihinsä ja kypsyyteen, nähdessä ja pohtimaan aikuisten asioita liian varhain.

2.2 Nuoren kehityksen kriisiytyminen

Nuorten joukossa on yhä enenevässä määrin niitä, joilla kasvu ja kehitys ovat vaarantuneet. Nuorten pahoinvointi ja psykososiaaliset ongelmat ovat myös syventyneet ja monimutkaistuneet. Itsestään liiaksi huolehtiminen liian varhain ja ympäristön ja koulun asettamat vaatimukset aiheuttavat lapsille ja nuorille masennus- ja ahdistusoireita. (Tilus 2004, 56–57.)

Suomalaisia lapsia ja nuoria vaivaa ajatus omasta rumuudesta tai muuten viallisesta ulkonäöstä. Koulutehtävät tuntuvat vaikeilta ja raskailta ja myös koulukiusaaminen sekä kiusattuna että kiusaajana saattavat uhata hyvinvointia. Lapset ja nuoret, joilla on kielteinen identiteetti, alisuoriutuvat koulussa, sillä heidän psyykkisistä voimavaroistaan suuri osaa kuluu psykososiaalisten ongelmien käsittelyyn. (Tilus 2004, 56–57.) Opiskelijoilla esiintyy myös verrattain paljon fyysisiä oireita, jotka saattavat han-

kaloittaa sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia että opiskelua. Yleisimpiä oireita ovat niska- hartiaseudun vaivat, päänsäryt sekä väsymys ja heikotus. (Luopa ym. 2009, 39.)

2.2.1 Psykososiaaliset ongelmat

Sipilä (1989, 224) määrittelee käsitteen psykososiaalinen liittyvän tilanteisiin, joissa on kysymys esimerkiksi päihteistä, vaikeista ihmissuhteista, psyykkisistä häiriöistä, väkivallasta ja kriiseistä. Nuorten mielenterveydellisiä häiriöitä ovat esimerkiksi ahdistuneisuus ja ahdistuneisuushäiriöt, mielialahäiriöt, tarkkaavaisuushäiriöt, käytöshäiriöt, todellisuudentajun häiriöt, syömishäiriöt, itsetuhoinen käyttäytyminen ja päihdeongelmat. (Friis ym. 2004, 95–145).

Nuorille itselleen terveys merkitsee ennen kaikkea fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, jossa hyvä mielenterveys on olennainen osa tervettä kokonaisuutta. Nuoren toimintakykyyn vaikuttaa hänen itsetuntonsa, sekä hänen saamansa psykososiaalinen tuki. (Jakonen 2006, 157.) Psykososiaalisessa tukemisessa tavoitteena on tukea ihmisen selviytymistä ja pyrkiä myös hänen toiminta- ja ajattelutapojensa muutokseen (Sipilä 1989, 224). Jos nuoren lähellä olevat sosiaaliset verkostot, esimerkiksi perhe ja palvelujärjestelmä, eivät pysty vastaamaan tarpeisiin, voivat ongelmat kasvaa ja sysätä liikkeelle syrjäytymiskehityksen (Jakonen 2006, 157).

Jakosen (2006) mukaan psykososiaalisista ongelmista kärsivien opiskelijoiden kohdalla toimiva opiskelijahuolto (lähdeteoksessa oppilashuolto) on erittäin tärkeässä asemassa. Nuorten psyykkisten häiriöiden huomaaminen ja niihin puuttuminen on kuitenkin puutteellista ja se koetaan vaikeaksi. Nuori ei myöskään itse välttämättä tunnista esimerkiksi masennusta ja osaa siten hakea apua. Hoitamattomilla mielenterveyden ongelmilla on kauaskantoiset ja vakavat seuraukset. Ihmissuhde-, koulutus- ja oppimisongelmien lisäksi esimerkiksi riskit päihteidenkäyttöön, väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja itsemurhiin kasvavat. Myöhemmin elämässä mielenterveydelliset ongelmat vaikeuttavat sosiaalista ja taloudellista asemaa. (Jakonen 2006, 157–158.)

On normaalia, että nuorten elämäntilanteet ja mielipiteet muuttuvat sangen ripeään tahtiin, samoin kuin ajatus siitä, mitä hän osaa ja mitä ei. Nuorta on varsin vaikeaa suojata kaikilta negatiivisilta houkutuksilta ja siihen vaikuttaa myös murrosiästä jatkunut kapina auktoriteetteja vastaan. Varsinkin epäsosiaaliset nuoret kaipaavat välitöntä tyydytystä tuovia houkutuksia, ja heikon itsetunnon ja moraalisen yliminän hyväk-

synnän puuttumisen myötä nuoren on vaikeaa kieltäytyä esimerkiksi huumeista. Mikäli esimerkiksi huume tuottaa sillä hetkellä positiivisen kokemuksen, saattaa nuoren mieli muuttua helposti huumemyönteiseksi. (Kempainen 2000, 147–148.)

2.2.2 Koulukiusaaminen

Lindhin ja Sinkkosen (2009, 98) mukaan koulukiusaamisesta käytetään kirjallisuudessa yleisesti Olweuksen vuonna 1993 kehittämää koulukiusaamisen määritelmää:

Koulukiusaamisesta on kyse silloin, kun oppilas on toistuvasti yhden tai useamman oppilaan negatiivisten tekojen kohteena. Nämä teot voivat esiintyä sekä fyysisinä (esim. lyöminen ja potkiminen) että verbaalisena (esim. nimittely) tai ilmehtimisenä ja raakoina eleinä. Kiusaamiseen liittyy myös kiusaajan ja uhrin välisen vallan epäsuhde.

Kiusattu on kiusaajaansa nähden jollain tavalla heikompi ja puolustuskyvytön. Kiusaaminen voi myös olla niin hienovaraista ja epäsuoraa että sen havaitseminen on ulkopuolisille vaikeaa. Ryhmän ulkopuolelle sulkeminen, ”selän kääntäminen”, on esimerkki epäsuorasta kiusaamisesta. Joskus kiusaaminen saattaa näyttää yksittäisen tilanteen näkijälle harmittomalta kiusoitteelta, eikä kiusattu saa kaipaamaansa apua vaikka kiusaamisesta jollekin kertoisikin. (Lämsä 2009, 60–62.) Lämsä (2009, 63) lisääkin yllä olevaan kiusaamisen määritelmään myös kiusatun näkökulmasta olennaisen asian, jonka mukaan ”kiusattu kokee muiden toiminnan loukkaavaksi, ja se aiheuttaa hänelle pahaa oloa ja mieltä”.

Nuorelle ryhmään kuulumisen tai kuulumattomuuden merkitys korostuu varsinkin kiusaamistilanteissa. Toisten nuorten tai ryhmän torjunta voi merkitä nuorelle tunnetta omasta viallisuudesta, siitä, että hän on ”vääränlainen”. Aikuisen voi olla usein vaikea käsittää nuoren ikätovereidensa taholta kokeman torjunnan kokonaisvaltaisuutta eikä nuori itse kykene sanoin selittämään ahdistuksen syytä. Tunne siitä, että ”kaikki vihaavat minua” saattaa johtaa nuoren vetäytymään kokonaan sosiaalisista suhteista eikä hän kykene ottamaan vastaan hyvää tarkoittaviakaan lähestymisyhteyksiä. (Paulo 2006, 60–61.) Koulussa tai oppilaitoksessa kuitenkin kaikki aggressiivinen toiminta ei ole kiusaamista, sillä aggressiivisia yhteenottoja kouluissa sattuu muutenkin. Myös

kuka tahansa saattaa silloin tällöin joutua esimerkiksi hännäämisen kohteeksi ilman, että sitä voi sanoa koulukiusaamiseksi. (Lindh & Sinkkonen, 2009, 98.)

Kouluterveyskyselyn 2008 kyselyn mukaan joka kahdeskymmenes (5 %) ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista ilmoittaa tulevansa kiusatuksi vähintään kerran viikossa, Itä-Suomen alueella hieman tätä harvempi. Ammatillisissa oppilaitoksissa kiusatuksi joutuu useammin poika kuin tyttö. Yleisesti kiusaaminen näyttää hieman vähenvän peruskoulun yläluokilta toisen asteen koulutukseen siirryttäessä. (Luopa ym. 2009, 19, 42.)

3 OPISKELIJAHUOLLON PALVELUT

Oppilas- ja opiskelijahuolto ovat rinnakkaistermejä, joista oppilashuoltoa käytetään yleensä peruskouluissa ja käsitettä opiskelijahuolto peruskoulun jälkeisissä koulutuksissa. Oppilas- ja opiskelijahuollolla tarkoitetaan tukitoimenpiteitä, jotka kohdistuvat oppilaaseen tai opiskelijaan. (Piitulainen 2008, 11.) Opiskelijahuoltoa toteuttaa moniammatillinen työryhmä, jonka tehtävänä on tuoda oppilaitokseen perustehtävän, eli opetuksen ja koulutuksen, lisäksi turvallista kasvua ja kehitystä edistävää tukea ja toimintaa (Oppilaan hyvinvointi ja oppilashuolto 2002:13.) Tässä tutkimuksessa käytetään termejä opiskelija ja opiskelijahuolto tutkimuksen kohdistuessa peruskoulun jälkeiseen koulutukseen.

Opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin turvaamisesta ja edistämisestä määrätään kansanterveyslaissa (66/1972), lastensuojelulaissa (417/2007) sekä laissa ammatillisesta koulutuksesta (630/1998). Lainsäädännössä ”opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa”. Koulutuksen järjestäjä on lain mukaan velvollinen toimimaan yhteistyössä nuorille suunnattujen psyykkistä ja sosiaalista apua tuottavien tahojen ja viranomaisten kanssa, sekä tarvittaessa ohjattava opiskelija näiden palvelujen pariin. Nuorten koulutuksen ollessa kyseessä ammatillisen oppilaitoksen tulee toimia yhteistyössä kotien kanssa. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 639/1998, 5 §, 37a §.) YSAO:ssa ei ole kirjallista suunnitelmaa kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä, mutta vanhemmat pidetään ajan tasalla opiskelijahuollollisista asioista vanhempainilloilla, -aamuilla ja -päivillä, henkilökohtaisilla kontakteilla sekä sähköisellä tiedottamisella. (Opiskelijahuolto ammatillisessa peruskoulutuksessa 2009 osa II, 9.)

Niin kuin muillakin lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvillä aloilla, myös opiskelijahuollossa varhainen puuttuminen on alkanut korostua ja kokonaisvaltainen hyvinvointi pyritään huomioimaan paremmin kuin ennen. Toteuttamistavoista ei kuitenkaan ole olemassa yhtenäistä lainsäädäntöä ja hyvien pyrkimysten toteuttamistavat ovat eri oppilaitoksissa erityyppisiä. Varsinkin varhaiseen puuttumiseen ja orastavien ongelmien tunnistamiseen tulisi opiskelijahuollossa työskentelevillä olla hyvät valmiudet oppilaitoksesta riippumatta. (Uusitalo 2007, 69.) Opiskelijahuoltotyöryhmän kokoonpano varioi valtakunnallisesti oppilaitoksittain paljonkin riippuen käytettävissä olevista resursseista. Lääkäriin tai psykologin kuulumisen työryhmään vaihtelee suuresti. Tar-

vittaessa työryhmän tapaamisiin kutsutaan myös muiden tahojen (esim. nuorisotyö, sosiaalitoimi) edustajia. (Kalkkinen & Pirttiniemi 2009, 77–78.)

Ammatillisessa oppilaitoksessa ryhmänohjaaja on opiskelijaa lähinnä oleva aikuinen ja näin ollen merkittävässä roolissa havaitsemaan ensimmäisenä opiskelijan ongelman. Ammatillisen opettajan rooli on nykyään hyvin moniulotteinen hänen toimiesaan päätehtävänsä ohella myös kasvattajana asettamalla rajoja ja puuttumalla ongelmiin. Kasvattajan rooli nähdään keskeisenä opettajan työssä kaikissa koulutusmuodoissa. Ryhmänohjaajalla on keskeinen rooli moniammatillisessa opiskelijahuoltotyöryhmässä hänen ollessa se aikuinen, jonka kanssa opiskelija eniten on tekemisissä. (Piitulainen 2008, 18–19.)

Koulutuksen arviointineuvosto on Opetusministeriön yhteydessä toimiva asiantuntijaelin, jonka parhaillaan menossa olevassa ammatilliseen koulutukseen kohdistuvassa hankkeessa arvioidaan muun muassa opiskelijahuollon palveluiden tarjontaa ja saatavuutta sekä palveluihin ohjaamista sekä niiden kehittämistä. (Ammatillinen koulutus 2010). YSAO on osaltaan tehnyt hankkeen mukaisen sekä toiminta- että tulostuloksen kuin myös itsearvioinnin opiskelijahuollosta (Opiskelijahuolto ammatillisessa peruskoulutuksessa, 2009. Osat II-IV.)

YSAO:ssa opiskelijahuoltoon kuuluu kaikkien toimipaikkojen opiskelijoille kuraattorin vastaanotto ja opiskelijaterveydenhuollon palvelut, joiden järjestäjänä toimii Ylä-Savon SOTE-kuntayhtymä. Opiskelijahuoltotyöryhmään kuuluvat johtava opinto-ohjaaja, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, kuraattori sekä kunkin opiskelijaryhmän oma ryhmänohjaaja. Päätökset ja toimenpide-ehdotukset tehdään moniammatillisissa työryhmissä. Kuten myös Piitulaisen (2008) tutkimuksen mukaan, myös YSAOlla opiskelijoiden oma ryhmänohjaaja mainitaan ”ensimmäisenä aikuisena” opiskelijalle opiskelijahuollollisissa asioissa. Kuitenkin kaikilla opiskelijoiden tukipalveluissa työskentelevillä on periaatteessa valmius hoitaa myös opiskelijahuollollisia asioita. Pääta-voitteeksi opiskelijahuollolle oppilaitos on asettanut vuosille 2008–2010 palveluiden tarjoamisen niitä tarvitseville sekä koulutuksen negatiivisen keskeyttämisen ehkäisemisen. (Opiskelijahuolto ammatillisessa peruskoulutuksessa 2009, osa II, 3–5, 7.)

Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan riskiryhmässä olevien nuorten ongelmien ajoissa havaitsemista, interventiota ja ongelmien korjaamista ja näin ollen syrjäytymisen ehkäisemistä. Huoli lapsesta tai nuoresta ja hänen mahdollinen syrjäytymisvaaransa huomataan usein ensimmäisenä koulussa. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 28, 40.) Varhainen puuttuminen tarkoittaa verkostomaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa

silloin kun lapsesta tai nuoresta herää huoli, ja sitä on mahdollista käyttää missä tahansa lasten ja nuorten kanssa tehtävässä työssä. (Heinonen 2006, 149–151.)

3.1 Opiskelujen ohjauksen palvelut

Opiskelun ohjauksen palveluihin luetaan tässä kuuluvaksi ryhmänohjaajan ja opinto-ohjaajan tarjoamat palvelut, vaikka siihen voisi toki laajemmin liittää kuuluvaksi kaikki opiskeluun liittyvät, esimerkiksi myös opintotoimiston palvelut. Opinto-ohjaus on laajaa ja moniulotteista toimintaa, joka opiskelu- ja uraohjauksen lisäksi sisältää myös persoonallisuuden kasvun ja kehityksen ohjausta. Tavoitteena on saada opiskelijan tulevaa työuraa ja elämää koskevat päätökset toteutumaan. Opinto-ohjaajan on myös tärkeää auttaa opiskelijaa ymmärtämään yhteiskunnassa vallitsevia mahdollisuuksia ja rajoituksia. Opintojen ohjauksessa opiskelija oppii jäsentämään tulevaisuuttaan siten, että hän kokee itsensä voimaantuneeksi tulevaisuutensa hallitsemiseen. Opiskelijaa ohjataan myös käyttämään koulutusmahdollisuuksia hyväkseen olosuhteista riippumatta, ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelijan tulee saada tietoa opiskelusta jo sitä ennen sekä niiden aikana. (Holopainen 2008, 6–9.)

Opintojen ohjaukseen kuuluu myös opiskelijan monipuolinen tiedonsaanti työelämästä kuin myös ammattinsa kansainvälisistä mahdollisuuksista. Opinto-ohjaukseen luetaan kuuluvaksi ohjaus myös muuhun elämään kuin opiskeluun liittyvissä asioissa. Vaikka suomalaisella opinto-ohjauksella on kansainvälisesti hyvä maine, on opinto-ohjauksessa puutteita varsinkin henkilökohtaisessa ohjauksessa. Henkilökohtaista ohjausta kaipaavat esimerkiksi opiskelujensa alkuvaiheessa olevat opiskelijat, jotka ovat epävarmoja alansa valinnasta sekä sellaiset opiskelijat joiden koulutuksen jälkeiset jatkosuunnitelmat ovat selkiytymättömiä. (Holopainen 2008, 6–9.) Kouluterveys 2008 -kyselyn mukaan Itä-Suomen alueen ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista alle 30 % koki opiskelunsa vaikeaksi ja 9 % koki saavansa liian vähän apua opiskeluisaan. (Luopa ym. 2009, 19.)

3.2 Terveystieteiden palvelut

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto on lakisääteistä ja siitä määrätään Kansanterveyslain 14 §:ssä: ” – – ylläpitää kouluterveydenhuoltoa, johon sisältyy kunnassa sijaitsevien perusopetusta antavien koulujen ja oppilaitosten kouluyhteisön terveellisyden

ja turvallisuuden valvonta ja edistäminen – ”. (Kansanterveyslaki 66/1972). Sen lisäksi Sosiaali- ja terveysministeriö (2004) on antanut kouluterveydenhuollosta laatusuosituksen, jossa kouluterveydenhuolto liitetään osaksi moniammatillista oppilasta ja opiskelijahuoltoa. Jokaiselle ammatilliseen oppilaitokseen tulevalle opiskelijalle tulee tehdä terveystarkastus tai -haastattelu hänen ensimmäisenä opiskeluvuotenaan, sekä antaa opiskelijalle siitä palautetta. Sen lisäksi opiskelijalle tehdään terveystarkastus terveydenhoitajan toimesta niin ikään ensimmäisenä vuonna, sekä lääkärin tarkastus opintojen aikana. (Happonen, Saaristo & Rimpelä 2009, 91–92.)

Kouluterveydenhoitaja määritellään terveydenhuollon ja hoitotyön asiantuntijaksi, joka tarvittaessa huolehtii oppilaan perusterveydenhuollon hoitoon ja jatkotutkimuksiin ohjaamisesta. Terveystarkastaja toimii kiinteänä työparina koululääkärin kanssa, ja he tekevät yhdessä moniammatillista yhteistyötä muiden sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kanssa. Kouluterveydenhuollon henkilöstön suositellaan toimivan aktiivisena osapuolena koululaisten ja koko kouluyhteisön terveydellisissä kysymyksissä. Tarvittaessa kouluterveydenhoitaja voi muiden monipuolisten työmenetelmien lisäksi tehdä myös kotikäyntejä oppilaan tai opiskelijan perheeseen. Koululaisen tai opiskelijan asioidessa terveydenhoitajan luona on vastaanottotilojen oltava sellaiset, ettei asiakkaiden intymiteettisuoja rikkoudu. (Kouluterveydenhuollon laatusuositus 2004:8.)

Terveystarkastajat ja koululääkärit ovat ensi sijaisessa asemassa löytämään terveystarkastusten yhteydessä esimerkiksi masentuneet lapset ja nuoret. Apunaan masennuksen tunnistamisessa ja puheeksi ottamisessa koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon työntekijät voivat käyttää esimerkiksi vaivattomasti täytettävää RBDI- eli Mielialakyselylomaketta. Kysely on todettu erinomaiseksi apuvälineeksi masennuksen varhaisessa tunnistamisessa. (Jakonen 2006, 158; Tietoa Kelasta 2007.)

Liimatainen (2004) on tutkinut 13–19 -vuotiaiden nuorten ja kouluterveyden hoitajan välistä terveystarkastelua koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa. Terveystarkastelu työvälineenä asiakassuhteissa toteutetaan ammattimaista ja tasavertaista lähestymistapaa. Nuoret ovat siinä aktiivisia osallistujia ja heillä on mahdollisuus kertoa omasta elämästään aidossa ja avoimessa vuorovaikutuksessa terveydenhoitajan kanssa. (Liimatainen 2004, 22.) Tutkimuksensa tuloksena Liimatainen totesi, että koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon välineenä terveystarkastelu on nuorten terveyttä edistävä sen asiakasta ja hänen mielipidettään kunnioittavan lähestymistapansa vuoksi. Pyrkimyksenä keskustelussa on, että nuori itse pysähtyy miettimään elämänsä ja terveyteensä vaikuttavia tekijöitä. (Liimatainen 2004, 55.)

3.3 Sosiaalipalvelut

Koulukuraattorit ovat koulujen sosiaalityöntekijöitä, joiden tehtävänä on ehkäistä oppilaiden ongelmia tukemalla heidän kasvua ja kehitystä psyykkisesti ja sosiaalisesti. Kuraattorit selvittävät opiskelijoiden tuen tarvetta ja ohjaavat heidät tarvittaessa asianmukaisten tukipalveluiden piiriin. Tavoitteena on ehkäistä opiskelijoiden syrjäytymistä, ja peruskouluissa taata jokaisen oppivelvollisuuden suorittaminen. Kuraattoreiden asiakkaisiin kuuluvat oppilaiden ja opiskelijoiden lisäksi opiskelijaryhmät, huoltajat sekä koko kouluyhteisö. Työ on pääsääntöisesti neuvonta- ja konsultaatiotyötä, mutta myös perhe- ja yksilötyötä. Keskeisimmät yhteistyökumppanit ovat kouluterveydenhoitaja, opettajat, rehtori ja koulupsykologi. Koulukuraattori työskentelee myös koulun ulkopuolisten lasten ja nuorten palveluiden tarjoajien kanssa. Koulukuraattoreilla on yleensä asiakasvastaanotto kouluilla. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 28.)

Ylä-Savon ammattiopiston koulukuraattori Antti Ronkaisen mukaan heidän oppilaitoksessaan opiskelijat harvoin tulevat kuraattorin vastaanotolle oma-aloitteisesti vaan usein ryhmänohjaajaan ohjaamana. Kuraattori tulee opiskelijoille kuitenkin tutuksi esimerkiksi opiskelujen alussa pidettävissä yhteisöllisissä ryhmäytymistapahtumissa, joissa koulun sosiaalinen tuki ja tukiverkosto tulevat heti tutuiksi uusille opiskelijoille. (Ronkainen 20.5.2010.) Ellonen (2008, 36, 49, 84–86) tutki väitöskirjassaan kasvuyhteisöjen tarjoamaa turvaa ja sosiaalisen pääoman yhteyttä nuorten masentuneisuuden ja rikekäyttäytymiseen valtakunnallisella aineistolla. Aineisto oli kerätty yläkouluikäisiltä nuorilta. Sosiaalisesti pääomaksi voidaan pääpiirteittäin määritellä ihmisten sosiaaliset suhteet ja niiden muodostamat voimavarat. Sosiaalinen tuki puolestaan on yksi sosiaalisen pääoman ilmenemismuoto, esimerkiksi välittäminen, arvostus ja yhteenkuuluvuuden tunne. Ellosen väitöstutkimuksen mukaan koululla nuoren kasvuyhteisönä ja sen yhteisöllisellä sosiaalisella tuella on yhteys nuoren hyvinvointiin ja masennusriskiin.

Peruskoulussa tehtävää sosiaalityötä tutkinut Sihvonen (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 46–47) toteaa, että nuoret suhtautuivat varsin varauksellisesti kouluissa toimiviin aikuisiin, eivätkä uskoneet koulun mahdollisuuksiin tarjota apua esimerkiksi psykososiaalisissa ongelmissa. Nuoret kokivat koulun rajoittavana ja elämää muokkaavana eivätkä kokeneet saavansa kaipaamaansa aikuista tukea oppilaitoksesta. Tarjolla oleva oppilaitoksen tuki ei Sihvosen tutkimuksessa kohdannut nuorten kanssa, ja nuorissa

tulisikin kyetä herättämään sekä tieto palveluiden olemassaolosta että luottamus niitä kohtaan.

Rämän (2002) tutkimuksessa haastateltavat koulukuraattorit kuvasivat tehtävänsä oppilaan koulunkäynnin ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Nuoret tulivat kuraattorin vastaanotolle yleensä jonkun toisen, esimerkiksi opettajan ohjaamana. Kuraattorit tähdensivät oppilaista välittämisen tärkeyttä työssä onnistumisen ja jakamisen kannalta. On olemassa nuoria, joilta puuttuu turvallinen koti ja aikuinen jonka kanssa puhua ja jolta saada turvaa. Tällaisissa tapauksissa olisi erittäin hyvä, jos kuraattori tai joku muu oppilaitoksen viranomainen voisi olla nuorelle tällainen luotettava aikuinen. On kuitenkin yleistä, että koulun sosiaalityöntekijän työ opiskelijan kanssa alkaa vasta sitten, kun ongelmia jo havaitaan. Kuraattorin työstä tulee tällöin mitä suurimmassa määrin korjaavaa työtä. Annettavan tuen muoto riippuu tuen tarpeesta, joka arvioidaan keskustelemalla nuoren tilanteesta. Joskus tueksi riittää keskusteluapu ja ohjaus ja tarvittaessa nuorelle hankitaan tai autetaan häntä itseään hankkimaan muita tukipalveluita. (Rämä 2002, 39–41, 45.)

Ruuskanen (2007) on pro gradu -tutkielmassaan tarkastellut kuraattorin tarjoamaa kontrollia ja tukea ammattiopistossa nuorten kokemana. Kuraattori on koulun sosiaalityöntekijä ja hänen tärkein työyhteisönsä on opiskelijahuoltotyöryhmä. Ruuskanen sai selville, että opiskelijat kokivat kuraattorin tärkeänä pysäyttäjänä silloin kun opiskeluissa ilmene vaikeuksia ja ne eivät sujuneet. Niin ikään tämän tutkimuksen mukaan ryhmänohjaaja oli ensimmäinen, joka teki väliintulon opiskelijan ongelmalliseen tilanteeseen ja kuraattori toinen. Yleisin syy opiskelijan kuraattorille tuloon olivat poissaolot. Tutkimuksessa nousi esille, että kontrolli ja tuki liittyivät nuoren elämänhallintaan ja ovat välttämättömiä, jotta nuorelle syntyy hyvä kokemus elämänhallinnastaan. Ruuskasen tutkimuksessa haastatellut ammattiopiston opiskelijat kuvasivat käyntiään kuraattorin vastaanotolla ”mukavana ja normaalina keskusteluna”. Haastatelluille oli jäänyt positiivinen olo keskustelutuokiosta ja he kokivat, että kuraattori kuunteli riittävästi. Jotkut haastatelluista kertoivat odottaneensa kurinpidollista puhuttelua ja sen vuoksi jännittäneensä kuraattorille menoa. Eräs haastatelluista kertoi, ettei ensimmäisestä kuraattorilla käynnistä ollut ollut hyötyä, vaan painotti omaa vastuutaan toivottavasta muutoksesta. Joku toinen puolestaan kertoi saaneensa kuraattorin kannustuksesta ”puhtia päiväänsä”. (Ruuskanen 2007, 48–49.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimusongelmana oli selvittää, kuinka Ylä-Savon ammattiopiston opiskelijahuolto eri osa-alueineen (opintojen ohjauksen palvelut, terveydenhuollon palvelut ja sosiaalipalvelut) vastaa nuorten ikäkaudella ilmeneviin tarpeisiin ja mahdollisiin ongelmiin.

Tarkennetut tutkimustehtävät olivat seuraavat:

1. Miten opiskelijahuollon palvelut ovat nuorten mielestä saatavilla?
2. Kuinka saatavilla olevaan opiskelijahuollon apuun luotetaan ja miten saatu apu on koettu?
3. Mihin apua ja tukea on jäänyt saamatta?

Tarkoituksena oli saada tietoa siitä, miten nuoret kokivat opiskelijahuollon palveluiden olevan saatavilla, luotettiinko saatavilla olevaan ja miten tuki oli koettu, sekä mihin apua mahdollisesti oli jäänyt saamatta. Tutkimuskysymyksillä haluttiin saada nuorilta itseltään lähtöisin olevaa tietoa opiskelijahuollon palveluista, jotta niitä voitaisiin kehittää vastaamaan nuorten tarpeisiin entistä paremmin. Tavoitteena oli, että tutkimuksen tuloksia voivat hyödyntää YSAO opiskelijahuollon toimintaa kehittäessään, sekä Ylä-Savon SOTE-kuntayhtymä järjestäessään opiskelijoiden kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

4.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessa syvennettiin valtakunnallisen Kouluterveys 2010 -kyselyä opiskelijahuollon ja sen palveluiden osalta Ylä-Savon ammattiopistossa. Kouluterveyskysely toteutetaan survey-menetelmänä, ja sama tiedonkeruumenetelmä valittiin myös tähän tutkimukseen. Survey on menetelmä, jossa aineisto kerätään etukäteen strukturoidun kysely- tai haastattelulomakkeella. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1999, 118).

Kyselylomake tutkimusmenetelmänä mahdollistaa laajan tutkimusaineiston keräämisen ja sillä voidaan kysyä monia asioita. Koska tutkimuksen aineiston keruun aikatau-

lu oli tiukka, puolsi survey-tutkimus paikkaansa myös siksi, että se on nopea tapa kerätä tietoa suurelta joukolta ihmisiä. (ks. Alkula ym. 1999, 119; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195.) Kyselylomakkeella voidaan selvittää muun muassa käyttäytymistä, kokemuksia, tapoja, motiiveja, asenteita ja mielipiteitä (Töttö 2010). Luotettavaa tietoa survey-menetelmällä saadaan sellaisista asioista, jotka ovat vastaajan näkökulmasta kiinnostavia ja jotka ovat kytköksissä heidän arkiseen toimintaansa ja kokemuksiinsa. (Alkula ym. 1999, 121.) Tässä tutkimuksessa edellä mainitun kaltaisia asioita olivat opiskelu ja kokemukset erilaisista opiskeluiden tukipalveluista.

4.2 Kohderyhmä

Tutkimuksen perusjoukon muodostivat Ylä-Savon ammattiopiston nuorisoasteen opiskelijat pois lukien tutkintoon johtamaton koulutus sekä maanrakennus- ja luonnonvara-ala. Näiden alojen yksiköt sijaitsevat Peltosalmella lisalmessa ja Hingunniemessä Kiuruvedellä. Nämä kaksi yksikköä opiskelijoineen päätettiin jättää tutkimuksen ulkopuolelle, sillä yksiköiden opiskelijahuollon palvelut oli järjestetty muista huomattavasti poikkeavammalla tavalla. Perusjoukkoon (vuosikurssit 1–3) kuului täten poisjätettyjen yksiköiden jälkeen kaikkiaan 728 opiskelijaa, ja tutkimusjoukossa (2. vuosikurssilaiset) opiskelijoita oli 231. Vastaajien osuus koko perusjoukosta on siten 32 %. Tutkimusjoukon 231 opiskelijasta kyselyyn vastasi 178 opiskelijaa, jolloin vastausprosentiksi saatiin 77.

Tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin oppilaitoksen nuorisoasteen opiskelijoiden 2. vuosikurssilaiset. Jokaisella vuosikurssilla oli opiskelijoita sekä yhteensä että sukupuolittain suunnilleen sama määrä ja samassa suhteessa aloittain, joten 2. vuosikurssin arvioitiin siten edustavan koko perusjoukkoa. Tutkimusjoukkoa valittaessa arvioitiin, että toisen vuosikurssin opiskelijoille oli ehtinyt kertyä enemmän kokemusta opiskelijahuollosta kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoille. Valmistumisen kynnyksellä olleet kolmannen vuoden opiskelijat taas eivät olisi ehkä olleet enää kovin motivoituneita vastaamaan opiskelijahuollollisiin kysymyksiin. Opiskelujen loppupuolella opiskelijahuollon palvelut eivät enää koskettaneet heitä siinä määrin kuin niitä, joilla opiskelua vielä oli edessä.

Tutkimukseen vastaamisessa syntyy aina katoa, ja satunnaisesti jakautunut määrällisesti vähäinen kato ei ole ongelma. Vastauskatoa vähennettiin mahdollistamalla opiskelijoille tilaisuus vastata kyselyyn heidän koulupäivänsä aikana. Katoa voi silti muodostua esimerkiksi vastauspäivänä poissaolevista opiskelijoista, tai myös siitä,

että joku kieltäytyy vastaamasta kyselyyn. Kato pitää aina analysoida, jotta voidaan osoittaa kuinka hyvin tai huonosti otos vastaa perusjoukkoa. (Ks. Alkula ym. 1999, 112–113).

Sekä perusjoukossa että otoksessa opiskelijoiden sukupuolijakauma oli vino, jonka syyksi voidaan olettaa ennen kaikkea suuri ja miesvaltainen tekniikan ja liikenteen koulutusala. Perusjoukosta (728) naisia oli 18% (130) ja miehiä 82 % (598). Tutkimusjoukosta naisia oli 29 % (68) ja miehiä 71 % (163). Lopullisessa vastaajamäärässä sukupuoli jakauma oli naisia 32 % (56) ja miehiä 68 % (122). Perusjoukkoon nähden naiset olivat siis tutkimusjoukossa yliedustettuina.

TAULUKKO 1. Vastaajien syntymävuosijakauma

Vastaajien syntymävuosi	Vastaajien lukumäärä	%
1992	134	75
1991	30	17
1990	3	2
1989 tai aiemmin	11	6
Yhteensä	178	100

Taulukosta 1 nähdään, että iältään vastaajat olivat vastaushetkellä enimmäkseen 17–18 -vuotiaita eli syntyneet vuonna 1992. Tämä joukko oli myös tutkimukseen osallistujien nuorin. Vastaajat edustavat siten nuoruuden ikäkauden kehitysvaiheista varsinkin keski- mutta myös myöhäisnuoruutta. Tässä ikävaiheessa kehitystehtävinä ovat etenkin oman identiteetin sekä kulttuurisen ja sosiaalisen paikan löytäminen, kuin laajemminkin maailman ymmärtäminen. (Ks. Dunderfelt 1990; Lehtovirta ym. 1994; Vilkkö-Riihelä 1999.)

TAULUKKO 2. Vastaajien jakautuminen koulutusaloittain

	Vastaajien lukumäärä	%
Vastaajien koulutusala		
Tekniikka ja liikenne	138	77
Luonnonvara- ja ympäristö	1	1
Kulttuuri	13	7
Matkailu-, ravitsemus- ja talous	19	11
Sosiaali-, terveys- ja liikunta	7	4
Yhteensä	178	100

Koulutusaloittain havainnollistetaan taulukossa 2. Koulutusaloista ylivoimaisesti enemmistöä edusti tekniikan ja liikenteen ala, 77% (taulukko 2), toisena matkailu-, ravitsemus- ja talousala, 11% (n=19) ja kolmantena kulttuuriala, 7% (n=13). Neljännestä koulutusaloista oli edustettuna sosiaali- ja terveysala, 4% (n=7). Yksi vastaajista ilmoitti koulutusalakseen luonnonvara- ja ympäristöalan huolimatta siitä, että tämän alan opiskelijat oli kyselystä jätetty tietoisesti pois heidän erilaisten opiskelijahuollon palveluiden vuoksi. Tekniikan ja liikenteen ala on YSAOn suuri koulutusala ja sillä on valtava edustus sekä aineistossa että perusjoukossa, mikä myös selittää suurta miesten suhteellista osuutta.

TAULUKKO 3. Vastaajien jakautuminen ammattiopiston toimipaikkoihin

	Vastaajien lukumäärä	%
Opiskelijien pääasiallinen toimipaikka		
Peltosalmi	-	-
Hingunniemi	-	-
Yrittäjätie	23	13
Asevelikatu	92	52
Lumakeskus	13	7
Pihlajajarju	15	8
Tähtiniemi	35	20
Yhteensä	178	100

Taulukossa 3 näkyvät vastaajien jakautuminen oppilaitoksen eri toimipisteisiin. Opiskelijujen toimipiste määräytyy pääsääntöisesti koulutusalojen mukaan, mutta ne myös vaihtelevat opiskeltavien aineiden ja ryhmien mukaan. Kaikissa toimipaikoissa joista vastauksia tuli, oli kuitenkin yhdenmukaiset opiskelijahuollon palvelut.

4.2.1 Kyselylomakkeen laatiminen

Taustatietojen lisäksi lomakkeen kysymykset muodostuivat Kouluterveys 2010 -kyselyn niistä teemoista, jotka sivuavat opiskelijahuollon palveluita. Teemat muodostuivat Kouluterveyskyselyn kategorioista opiskelu, koulukiusaaminen, terveys ja mieliala. Lomakkeen kysymykset oli laadittu opinnäytetyön keskeisten käsitteiden kautta, jotka määrittelevät oppilaitoksen opiskelijahuollon palveluita opiskelijujen ohjauksen, terveydenhuollon ja sosiaalipalveluista.

Kouluterveyskysely on sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama vuotuinen kyselytutkimus, jolla kerätään valtakunnallisesti yhtenäisellä menetelmällä tietoa nuorilta koululaisilta ja opiskelijoilta. Kysely tehdään ohjatusti oppilaitoksissa peruskoulujen 8. ja 9. luokkalaisille, sekä lukioden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Ammatilliset oppilaitokset ovat olleet mukana vasta vuodesta 2008 lähtien. Kysely tehdään samoissa kunnissa joka toinen vuosi ja valtakunnallisia tuloksia esitellään muun muassa tutkimusraporteissa ja vuotuisilla Kouluterveyspäivillä. Kouluterveyskyselyn tarkoituksena on koota tietoa yleisesti nuorten elinoloista kuten terveydestä ja kouluoloista, sekä oppilas- ja opiskelijahuollosta. Kyselyllä tuetaan nuorten hyvää terveyttä ja sitä edistävää työtä, erityisesti oppilas- ja opiskelijahuoltotyötä ja niiden kehittämistä. (Kouluterveyskysely 2010).

Tämän tutkimuksen kyselylomake sisälsi monivalinta-tyyppisiä kysymyksiä joiden vastausvaihtoehtona käytettiin yleensä 3–5-portaista Likert-asteikkoa. Lomakkeeseen sisällytettiin myös avoimia kysymyksiä, mikä antoi tutkijalle mahdollisuuden kysyä täsmällisiä kysymyksiä ja kartoittaa toiveita, sekä vastaajalle mahdollisuuden sanoa asiat omin sanoin ilman valmiita vastausvaihtoehtoja. (ks. Hirsjärvi ym. 2009, 201, 197.) Avoimia kysymyksiä käytettiin tutkimusten tuloksia tarkasteltaessa täydentävinä vastauksina.

Lomake rakennettiin siten, että se koostui selkeistä kysymyksistä tai väittämäryppäisistä. Kysymykset laadittiin siten, että tutkimuksen käsitteistä muodostetuista kysymyk-

sistä tehtiin omat osionsa, joista lomakkeelle muodostui juoni. (Ks. Alkula ym. 1999, 132.) Kysymykset näkyivät internet-sovelluksessa vastaajille yksitellen tai saman kysymyksen väittämä-ryhminä, ja osioiden vaihtuminen oli otsikoitu ensimmäisen kysymyksen yhteydessä sekä tarvittaessa selvennetty kysymyksen sisältöä (ks. esim. liite 2, s. 7; Hyvinvointi ja sosiaalipalvelut).

Tutkimuksen onnistumisen kannalta olennaista oli saada tutkittavat asiat operationaalisoitua mittareiksi, jotta asiaa voitiin tutkittavilta kysyä. Tutkimuksessa käytetyt käsitteet, opiskelujen ohjauspalvelut, terveydenhuoltopalvelut ja sosiaalipalvelut, tuli purkaa sellaisiksi käsitteiksi, joiden uskottiin olevan samalla tavalla ymmärrettävissä kaikkien vastaajien mielessä. Niiden tuli myös pysyä mahdollisimman lähellä vastaajien omaa kokemusmaailmaa. (ks. Alkula ym. 1999, 128.)

Tiedonkeruun ongelmakohtia ovat esimerkiksi, että ei voida varmasti tietää kuinka vakavasti tutkittavat suhtautuvat tutkimukseen, ovatko vastausvaihtoehdot onnistuneita vastaajien näkökulmasta tai ovatko tutkimukseen osallistujat ylipäätään selvillä siitä aiheesta mitä on tarkoitus tutkia (Hirsjärvi ym. 2009, 195). Lomakkeen testaus ennen varsinaista tutkimusaineiston keruuta onkin välttämätöntä jotta sen toimivuutta voidaan arvioida ja kysymysten muotoilua korjata väärinymmärryksiltä vältyäkseen (Hirsjärvi ym. 2009, 204). Tutkimuksen kyselylomake testattiin tutkimuksen varsinaisen tutkimusjoukon ulkopuolisella, mutta saman oppilaitoksen opiskelijaryhmällä. Testauksen jälkeen sekä koeryhmältä että testiin osallistuneelta ryhmänohjaajalta saadun palautteen perusteella sekä vastauksia tarkastellessa havaitun virheen korjaamisen jälkeen kyselylomake korjattiin ja varsinainen aineistonkeruu alkoi.

4.2.2 Aineiston keruu Webropol -sovelluksella

Aineisto kerättiin internet-pohjaisella Webropol -kysely- ja tiedonkeruusovelluksella, jossa kyselylomake luodaan verkkoon ja julkaistaan siellä. Vastaajat tarvitsivat tietokoneen ja internet-yhteyden kyselyyn vastaamiseksi. Aineisto tallentui suoraan sähköiseen muotoon eikä tietoja tarvinnut syöttää manuaalisesti havaintomatriisiin. Sovelluksella halutut kysymykset voitiin määritellä pakollisiksi vastata eikä tuloksista näin ollen jäänyt puuttumaan tietoja. (Webropol 2010.) Webropolin käyttölisenssi on maksullinen. Tätä tutkimusta varten tutkija sai sovelluksen käyttöoikeuden lisenssin omistavalta Ylä-Savon ammattiopistolta, sillä tutkimuksella kerättiin tietoa oppilaitosta varten.

Kyselylomakkeen täyttö, eli varsinainen tiedonkeruu, oli informoitu tilaisuus, jossa tutkija itse tai tutkijan apulainen oli paikalla selittämässä vastaajille tutkimuksen tarkoitusta, selostamassa kyselyä ja vastaamassa mahdollisiin kysymyksiin. (ks. Hirsjärvi ym. 2009, 196–197.) Vastaajat joko koottiin ryhmänä tietokoneluokkaan tai heidät tavattiin sellaisten oppituntien aikana, jolloin he jo valmiiksi olivat tietokoneluokassa. Vastaamisesta tehtiin opiskelijoille mahdollisimman helppoa, joten tutkija kiersi kuraattorin kanssa oppilaitoksen yksiköistä toiseen. Informoitu kyselytilaisuus vei aikaa kerrallaan noin 10–15 minuuttia. Osa vastaajista oli kyselyn kahden toteuttamisviikon aikana työssäoppimisjaksolla, joten näille 49 vastaajalle linkki kyselyyn lähetettiin sähköisesti saatekirjeen kera. Muut vastaajat tavattiin heidän opettajiensa kanssa ennalta sovittuina oppitunteina ryhmittäin. Vastaamispäivinä tai -tunneilta poissaolleita opiskelijoita ei tavoiteltu erikseen, eikä sähköpostitse tavoiteltujen 49 opiskelijan vastaamisprosenttia tiedetä, joten heistä muodostui jonkin verran katoa. Kukaan kyselytilaisuuksissa läsnäolleista opiskelijoista ei kieltäytynyt vastaamasta.

Kyselytilaisuuksien jakautuessa aikataulujen ja ryhmien tavoitettavuuden vuoksi useammalle päivälle kahden viikon aikana, ei tutkija itse ollut mukana loppupuolen kyselytilanteissa. Syynä oli tutkijan kotipaikan etäisyys tutkimuspaikkakunnalta, joten oppilaitoksen kuraattori avusti tutkijaa hoitamalla loppupuolen ryhmien informoinnit tutkijan ohjeen mukaan. Kyselyyn vastaamista pyrittiin motivoimaan myös siten, että vastaamistilaisuudet järjestettiin yhteistyössä ryhmänohjaajien kanssa koulupäivien aikana ja oppituntien yhteydessä. Saatekirje lähetettiin puolestaan niille tutkimukseen valituille, joita ei ollut mahdollista tavoittaa oppilaitoksesta heidän työssäoppimisjaksonsa vuoksi. Kyselyt tehtiin toukokuussa 2010 viikoilla 20 ja 21.

4.3 Aineiston käsittely ja analysointi

Koska aineisto tallentuu suoraan sähköiseen muotoon vastaajien vastatessa kyselyyn, ei tässä tutkimuksessa erillistä aineiston tallennusta enää tarvittu. Webropol-ohjelma mahdollistaa suoraan myös muuttujajakaumien vertailun ja ristiintaulukoinnin. Tässä tutkimuksessa keskeisin analysointimenetelmä on taulukointi, joka on ja on ollut keskeisin tiedon esittämistapa sosiaalitieteissä ja käytetään edelleen sekä varsinaiseen analysointiin että aineistoon tutustumiseen yhteydessä. Taulukoita on esitetty sekä prosenttilukuina että absoluuttisina vastauslukuina. (Alkula ym. 1999, 175–177.) Numeerinen aineisto voidaan taulukoiden sijaan esittää myös graafisessa muodossa, kuten tässä tutkimuksessa on tehty. Kuvioden hyvä puoli on siinä, että ne

antavat nopeasti esitettävästä asiasta tehokkaan mielikuvan. (Alkula ym. 1999, 191–192.) Graafisilla esityksillä tulokset voidaan helpommin havainnollistaa varsinkin, silloin kun on tarpeen esittää suuri määrä informaatiota kerralla [esimerkiksi tässä opin- näytteessä muuttujien sukupuolijakaumat yhtä aikaa]. (Nummenmaa 2004, 70.)

Opinnäytetyö on kuvaileva tutkimus opiskelijahuollon palveluista, ja kuvailulla pyri- tään asian mahdollisimman tarkkaan ja oikeaan esittämiseen. Taulukointi analyysi- keinona mahdollistaa tutkittavan ilmiön kuvaamista esimerkiksi prosenttijakaumina. Osajoukkojen vertailussa [tässä tutkimuksessa varsinkin sukupuolittain tapahtuva vertailu] puolestaan käytetään ristiintaulukointia. (Alkula ym. 1999, 188–189.)

Kyselylomakkeessa käytettiin valmiita vastausvaihtoehtoja jotka olivat luokiteltu enimmäkseen 5-portaisella Likert -asteikolla. Vastausvaihtoehdot varioivat täysin eri mieltä / jokseenkin eri mieltä / ei samaa eikä eri mieltä / jokseenkin samaa mieltä / täysin samaa mieltä. Osa kysymyksistä puolestaan oli 3-luokkaisia ei koskaan / jos- kus / päivittäin –tyyppisiä, sekä myös kyllä / ei -vastausvaihtoehdoilla olevia kysy- myksiä. Edellä mainitut 3-portaiset mittarit taulukoitiin sellaisenaan taulukoimalla joi- denkin kysymysten kohdalla ristiin sukupuoli-muuttujan kanssa. Viisiluokkaiset mittarit puolestaan koodattiin uudelleen 3-portaiseksi. (ks. Alkula ym. 1999, 100). ”Täysin eri mieltä” ja ”jokseenkin eri mieltä” sekä ”jokseenkin samaa mieltä” ja ”täysin samaa mieltä” yhdistettiin kahdeksi luokaksi. ”Ei samaa eikä eri mieltä” -muuttuja jäi edelleen omaksi osiokseen.

4.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksessa käytettyjen mittareiden reliabelius ja validius muodostavat yhdessä tutkimuksen kokonaisluotettavuuden (Alkula ym. 1999, 89). Reliabelius tarkoittaa sitä, että mittaustulokset ovat toistettavissa. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimustulok- set eivät ole sattumanvaraisia. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Satunnaisvirhettä saattoi aiheuttaa esimerkiksi se, että asenteita mitattaessa vastaajien mielialan vaihtelut ovat saattaneet siirtää mittaustulosta. (Alkula ym. 1999, 94–95.) Satunnaisvirhettä vasta- uksissa onkin voinut aiheuttaa muun muassa se, että jotkut vastaustilanteet ajoittuivat vastaajien kannalta kiireiseen aikaan, esimerkiksi ruokatuntia edeltävän oppitunnin loppuun. Edellä mainittuina ajankohtina vastaajat saattoivat olla kyselyyn heikommin motivoituneita, ja kyselyyn vastattiinkin tällöin ajallisesti nopeammin kuin oppitunnin alussa tai keskellä.

Validius puolestaan tarkoittaa valitun tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä mitä on haluttu. Kyselylomakkeella tehdyn tutkimuksen validiutta voi alentaa esimerkiksi se, että tutkittavat ymmärtävät kysymykset toisin kuin tutkija on ne tarkoittanut. Tutkija saattaa silloin virheellisesti käsitellä vastauksia oman ajattelumallinsa mukaisesti, jolloin tulokset eivät ole enää päteviä. Kysymysten väärinymmärrystä ehkäistiin juuri informoidulla vastaustilanteella. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–232, 204.)

Kyselylomakkeen suurin puute tuli huomatuksi vasta analysointivaiheessa, jolloin huomattiin, että 2. tutkimuskysymyksen mittari, kokemus saaduista palveluista, oli sijoitettu lomakkeessa virheellisesti. Kysymys numero 13 (Mitä mieltä olet saamastasi avusta ja ohjauksesta?) olisi pitänyt sijoittaa kysymyksen numero 15 (Oletko hakenut oppilaitoksesi aikuisilta apua hyvinvointiisi liittyvissä asioissa?) jälkeen. (ks. liite 2.) Tällöin mittari numero 13 olisi mitannut kokemusta nimenomaan oppilaitoksesta tai sen kautta haetusta avusta. Nyt selvitetyn kokemuksen vastaukset koskevat yleensä mistä tahansa haettua apua. Avun ja tuen saatavuuden mittaaminen onnistui paremmin, sillä kysymysten muotoilu mahdollisti vastaamisen avun saatavuudesta myös niille, jotka sitä eivät olleet hakeneet. Palveluiden puutteellisuudesta puolestaan voidaan tulosten perusteella tehdä tulkintoja, sillä tätä tutkimuskysymystä varten ei ollut omaa mittariaan.

Tutkimusta tehdessä on syytä kysyä, voiko tutkimusjoukosta tehdyt havainnot yleistää myös koko perusjoukkoon (Alkula ym. 1999, 189). Tässä tutkimuksessa perusjoukon ominaisuudet saatiin esille valitsemalla tutkimusjoukoksi oppilaitoksen sisältä koko 2. vuosikurssi, joka edusti perusjoukkoa oikeassa suhteessa. Tutkimuksen kokonaisjoukossa sekä vastaajien joukossa sukupuolijakauma ei kuitenkaan täysin kohdannut perusjoukon kanssa, sillä otoksessa naisia oli suhteellisesti enemmän. Sukupuolijakauma pysyi silti samansuuntaisesti vinona kuin sekä koko opiskelijakunnassa että perusjoukossa, joten aineistosta voidaan ainakin jossain määrin tehdä koko perusjoukkoa koskevia johtopäätöksiä.

Tutkimuksessa noudatettiin tutkimuksen tekemisen etiikkaa. Tutkimuksella ei tule pyrkiä toimeksiantajaa miellyttäviin tutkimustuloksiin, vaan tutkimukseen tulee voida kohdistua puolueetonta arviointia, ja tutkimus tulee toteuttaa tieteen pelisääntöjä noudattaen. Toiseksi tutkimukseen osallistuvien nuorten tuli olla mukana täysin vapaaehtoisesti ja heidän tuli saada vetäytyä tutkimuksesta sen missä tahansa vaiheessa myös tutkimuksen toteuttamisen ja yleistettävyyden kustannuksella. Myös tutkimustuloksia käytettiin vain siihen tarkoitukseen, johon osallistujat olivat antaneet

suostumuksensa osallistumalla tutkimukseen. (Uusitalo 1998, 30-31.) Kyselytilaisuuksissa vastaamisen kerrottiin olevan vapaaehtoista, mutta kyselyn tarkoituksen ja luottamuksellisuuden kertomisen jälkeen kukaan ei kieltäytynyt vastaamasta. Siten tutkimus onnistuikin antamaan oppilaitoskohtaista tietoa nuorten hyvinvoinnista sekä siitä, mihin ja miten juuri tämän oppilaitoksen nuoret aikuisten apua tarvitsevat. Valtaosa aineistosta kerättiin siinä ympäristössä jota opinnäytetyö koskee, ja vain pieni osa lähetettiin sähköisesti saatekirjeen kera. Tämän vuoksi voidaan ajatella, että kysytyt asiat tulivat vastaajille konkreettisemmaksi juuri oppilaitosympäristössä ja oikea konteksti paransi vastausten todenmukaisuutta.

Suuri osa kyselyyn vastaajista oli alle 18-vuotiaita ja silloin lupa tutkimukseen osallistumisesta tulisi pyytää alaikäisen nuoren huoltajalta. Toimeksiantaja kuitenkin katsoi, että kerätessään opiskelijoilta tietoa omasta toiminnastaan opiskelijahuollon kehittämistä varten ei huoltajien lupaa siinä tapauksessa tarvita. (Laamanen & Ronkainen 2010.) Aineistoa kerätessä on otettava huomioon se, ettei tutkimustuloksista pysty pääättelemään yksittäisen vastaajan henkilöllisyyttä. Myös kysymyslomakkeissa kysytään vain tutkimuksen kannalta olennainen henkilökohtainen tieto (esim. ikä ja sukupuoli) ja kyselylomakkeet hävitetään asianmukaisesti aineiston analyysin jälkeen. Sähköisen kyselyn hyvä puoli on aineiston helppo hävittäminen tutkimuksen teon jälkeen. (Hirsjärvi ym. 2001, 26–27.) Anonymiteetin takaamiseksi myös tutkimuksen liitteenä olevasta vastausjakaukseen sisältävästä kyselylomakkeesta on jätetty pois vastaajien omin sanoin kirjoittamat avointen kysymysten vastaukset.

Toinen yksittäisen vastaajan anonyymiyden ja luottamuksellisuuden varmentaja kvantitatiivisessa tutkimuksessa on se, että tuloksia ei esitetä liian pienissä ryhmissä, jolloin vastauksista pysty pääättelemään tai arvaamaan henkilöllisyyksiä. (Alkula ym. 1999, 295). Tuloksia tarkasteltiin ja analysoitiin yhtenä suurena joukkona vasta, kun kaikki vastauslomakkeet oli vastaanotettu, eikä vastauksia analysoitu liian pieninä ryhminä. Opinnäytteen teoreettista osuutta nuoruuden ikävaiheen kehityksestä ja opiskelijahuollon palveluista rakennettaessa käytettiin luotettavia asiantuntijalähteitä sekä kirjallisuudesta että internetistä hankittuina tietoina. Tutkimuksista saadut tulokset näyttävätkin vastaavan teoriaa nuoren kehityksestä ja opiskelijahuollon palveluis-

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

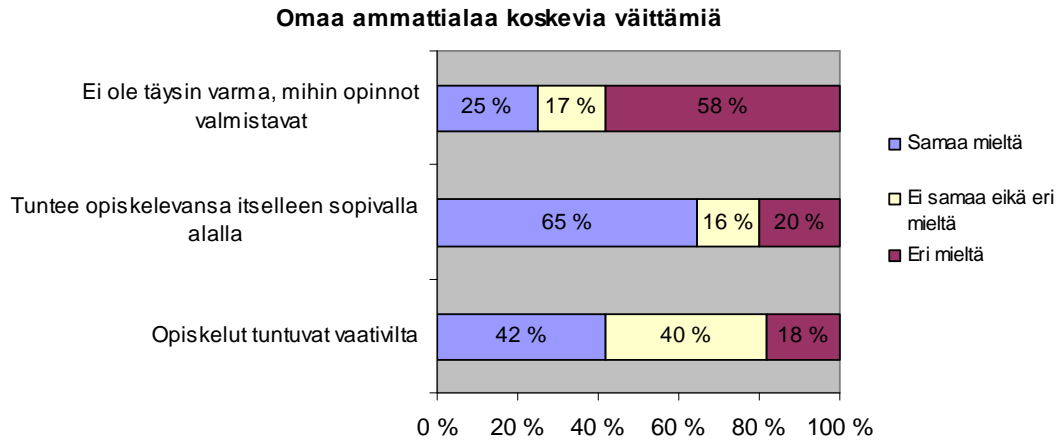
Tulosluku on jaettu tutkimuskysymysten mukaisiin alalukuihin koskien palveluiden saatavuutta, kokemusta ja luottamusta niitä kohtaan sekä puutetta palveluissa. Palveluiden saatavuuden tulosten yhteydessä on esitelty myös tulokset, jotka koskevat vastaajien tuntemuksia sekä opinnoistaan että psykofyysisestä terveydentilastaan (luvut 5.1.1 ja 5.1.2). Vastaajien tuntemusten selvittäminen heti aluksi valaisee siten myös palveluiden saatavuuden tärkeyttä ja tarpeellisuutta.

Koulukiusaamista koskevat tutkimustulokset (luku 5.2.4) on esitetty sosiaalipalveluita koskevan luvun (5.2.3) jälkeen, sillä nuorten sosiaalisiin suhteisiin liittyvä aihe istuu luontevasti sosiaalipalveluiden jatkoksi. Palveluiden puutteista ja mahdollisista aukkokohdista on tehty tulkintaa ja johtopäätöksiä edellisten tutkimustulosten perusteella (luku 5.4). Tutkimustehtävien mukaiset alaluvut on edelleen jaettu kolmannen tason alalukuihin eritellen tulokset koskemaan opiskelijahuollon eri osa-alueita: opiskelujen ohjauksen palvelut, terveydenhuollon palvelut sekä sosiaalipalvelut. Nämä kolme osa-aluetta toisiaan täydentävästi huolehtivat nuoren turvallisesta kasvusta ja kehityksestä.

5.1 Palveluiden saatavuus

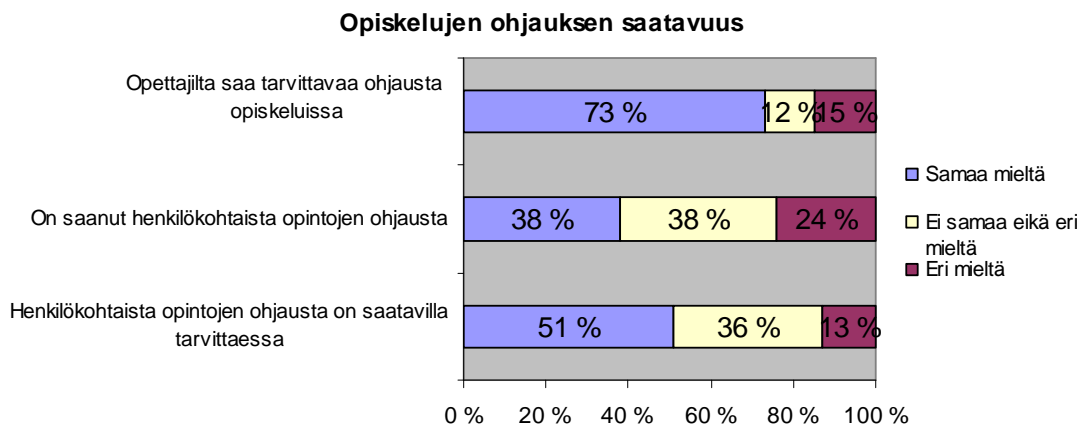
5.1.1 Opiskelujen ohjauksen palveluiden saatavuus

Opiskelujen ohjauksella tulisi ohjata opiskelijaa sekä opiskeluihin liittyvissä asioissa että tulevaisuuden suunnittelussa ja jäsentämisessä (Holopainen 2008, 6-9). Tulevaisuuden suunnittelussa auttavat esimerkiksi tieto oman alan työmarkkinatilanteesta sekä selkeä kuva siitä, millaisiin työtehtäviin tai jatko-opintoihin hakeutua opiskelujen jälkeen. Holopaisen (2009) mukaan puutteita on etenkin henkilökohtaisessa opintojen ohjauksessa, jonka tarpeessa ovat varsinkin epävarmoja alansa valinnasta ja opiskelujensa alkuvaiheessa olevat.

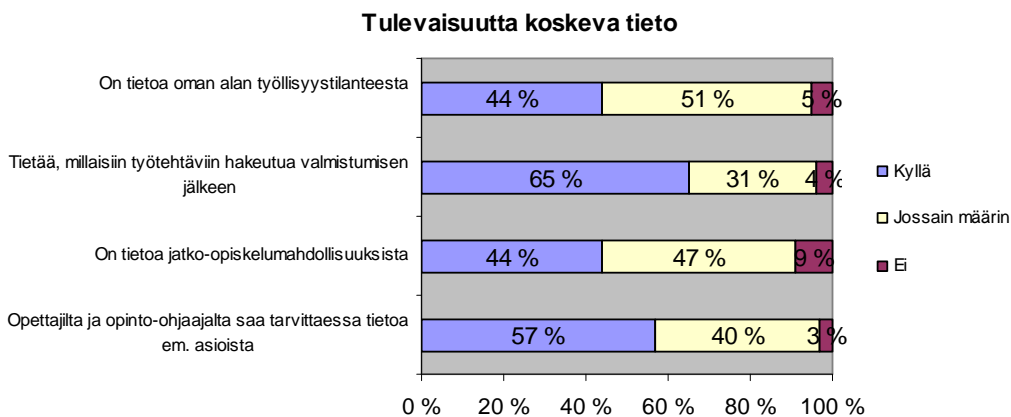
KUVIO 1. Vastaajien mielipiteet ammattialaansa koskevista väittämistä (N=178)

Kuviosta 1 nähdään, että merkittävälle osalle vastaajista oli selvää opiskelujensa tarkoitus sekä suuri osa tunsu opiskelevansa itselleen sopivalla alalla. Neljännekselle vastaajista kuitenkin opintojen tarkoitus ei ollut selvillä ja viidennes tunsu olevansa itselleen sopimattomalla alalla. Merkittävä osa vastaajista koki opiskelunsa vaativiksi. Muuttujia ristiintaulukoitiin sekä sukupuolittain että koulutusaloittain. Se ei kuitenkaan tuonut asiaan juurikaan lisävalaistusta, sillä tulokset olivat samansuuntaisia sekä miehiä että naisia verrattaessa, kuin myös suurimmalla koulutus-, eli tekniikan ja liikenteen, alalla. Muita koulutusaloja koskevissa taulukoinneissa sen sijaan ei pystytty tekemään yleistettäviä johtopäätöksiä vastaajamäärien pienuuden takia mutta todettakoon tässä, ettei niidenkään alojen prosentuaalisissa osuuksissa muuttujia vertailtaessa ollut merkittäviä eroja keskimääräisten tulosten kanssa.

KUVIO 2. Vastaajien mielipiteet opiskeluiden ohjauksen saatavuudesta (N=178)

Selvä enemmistö arvioi opettajilta saavan tarvittavaa ohjausta opiskeluissa ja puolet vastaajista koki henkilökohtaista ohjausta olevan saatavilla tarvittaessa (Kuvio 2). On huomattavaa, että peräti 38 % vastaajista ei osannut sanoa, onko ylipäänsä saanut henkilökohtaista ohjausta. On mahdollista, että vastaajat ovat tulkinneet henkilökohtaisen ohjauksen käsitteen eri tavoin. Henkilökohtaiseksi ohjaukseksi saatetaan mieltää myös esimerkiksi se että opettaja neuvoo henkilökohtaisesti oppituntien aikana, ja nimenomaan sellaisesta ohjauksesta on koettu jäävän paitsi. Suurin osa opiskelijoista taas selvinnee opinnoistaan tutkintorakenteen ja -aikataulun mukaisesti, eikä näin ollen edes kaipaa henkilökohtaista apua esimerkiksi opintojen mukauttamisessa itselleen sopivammaksi. Muuttujia ristiintaulukoitiin myös siten että nähtäisiin, olivatko tässä tutkimuksessa alansa valinnasta epävarmoja olleet vastaajat olleet myös sitä mieltä, etteivät he mielestään saa ohjausta opinnoissaan. Näin ei ollut, joten epävarmuuden alan sopivuudesta itselleen ei voida päätellä johtuvan ainakaan puutteellisesta opiskelujen ohjauksesta.

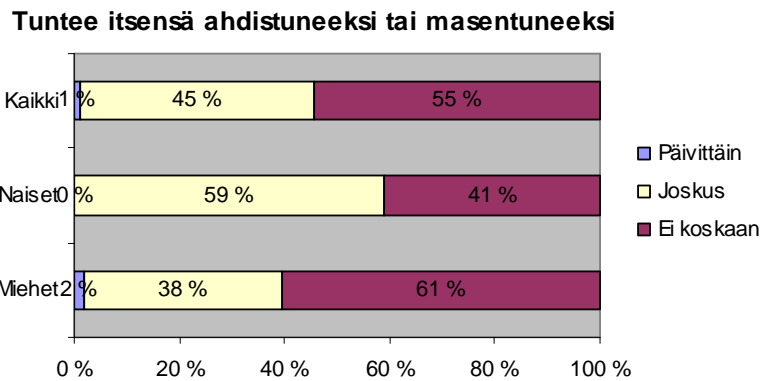

KUVIO 3. Vastaajien tulevaisuutta koskeva tieto ja tiedon saatavuus (N=178)

Tulevaisuutta koskevaa tietoa ainakin jossain määrin oli lähes kaikilla vastaajista (kuvio 3). Vastaajat myös uskoivat opettajien ja opinto-ohjaajan pystyvän täydentämään heidän tietojaan työllisyys- ja jatko-opinto-asioissa. Myös tulevat työtehtävät olivat vastaajille enimmäkseen selvillä.

5.1.2 Terveydenhuollon palveluiden saatavuus

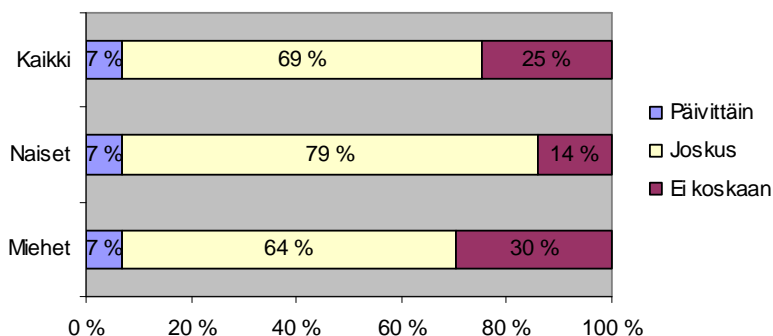
Terveydenhuollon palveluiden tehtävänä on toimia osana opiskelijahuoltoa ja kunta on velvollinen nämä palvelut järjestämään. Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta on Kansanterveystlain 3. luvussa säädetty, että kouluterveydenhuollossa tulee seurata ja edistää oppilaan terveydentilaa sekä tarvittaessa tehdä tutkimuksia terveydentilan toteamista varten. (Kansanterveystlaki /1972, 3 luku; 14 §: 5 momentti). Opiskelijalla tulee näin ollen olla palvelut saatavillaan tarvitessaan, sillä juuri siten kouluterveydenhuollon ennaltaehkäisevä ja varhaisen puuttumisen tehtävää voidaan täyttää. (ks. esim. Jakonen 2006). Terveydenhoitajan tehtävänä on myös ohjata opiskelija tarvittaessa jatkohoitoon tai tutkimuksiin. (Kouluterveydenhuollon laatusuositus 2004:8).

KUVIO 4. Vastajien tuntemukset ahdistuneisuudesta ja masentuneisuudesta (N=178)

Päivittäistä ahdistusta ja masennusta koki vain hyvin harva vastaajista, mutta huomattavalla osalla vastaajista sitä ilmeni ainakin joskus, naisilla enemmän kuin miehillä (kuvio 4). Masentuneisuus on yleensäkin tyypillisempää naisilla kuin miehillä. (Luopa ym. 2009, 24.) Voidaan esittää arvailua, voisiko tyttöjen yleisemmän masennuksen taustalta löytyä esimerkiksi tyttöihin liitettyä tunnollisuuden tuomia paineita sekä tähän päivään vahvasti kuuluvia ulkonäkövaatimuksia ja -paineita.

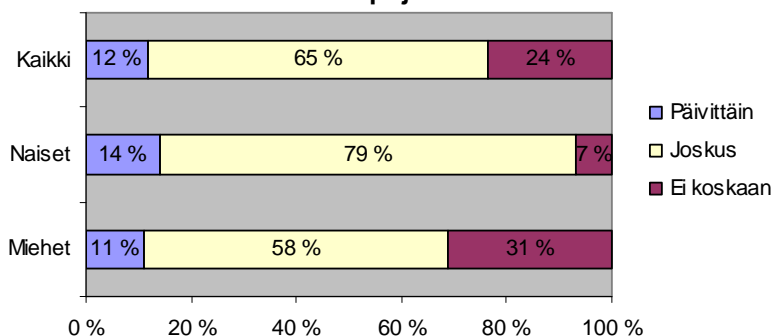
Kärsii unettomuudesta tai väsymyksestä

KUVIO 5. Vastaajien tuntemukset unettomuudesta tai väsymyksestä (N=178)

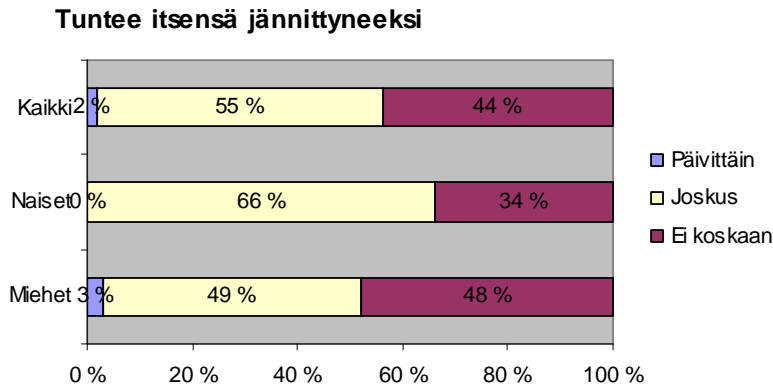
Myös ajoittainen unettomuus tai väsymys oli nuorilla naisilla yleisempää kuin miehillä, mutta huomattava osa kaikista vastaajista kärsi niistä ainakin joskus (kuvio 5). Päivittäin koetun väsymyksen tulos poikkesi Kouluterveyskyselystä siten, että kyseisen tutkimuksen Itä-Suomen lääninraportissa kerrotaan päivittäisestä väsymyksestä kärsivän yli 20 % ammatillisten oppilaitosten tytöistä, YSAOlla vain 7 %. (Luopa ym. 2009, 24).

Fyysisiä oireita kuten päänsärkyä, vatsavaivoja tai niska-hartiakipuja

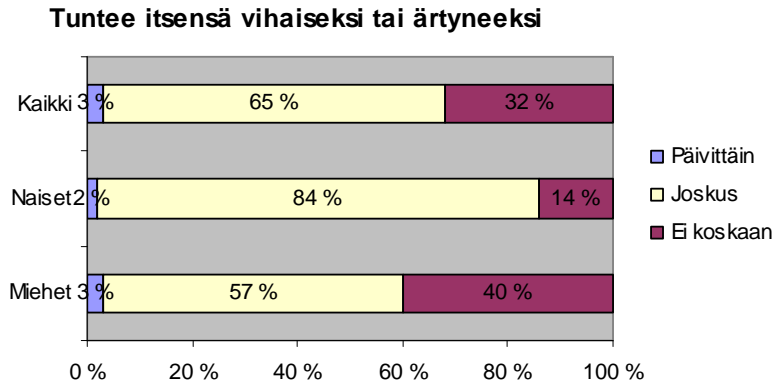
KUVIO 6. Vastaajien tuntemukset fyysisten oireiden esiintymisestä (N=178)

Erittäin huomattavalla osalla vastaajista fyysisiä oireita esiintyi ainakin joskus, naisilla edelleen miehiä useammin (kuvio 6). Tämä on myös sekä alueellisesti että valtakunnallisesti yhdenmukainen tulos. Naisten on tutkimuksissa todettu yleensäkin oireilevan enemmän kuin miesten. (Ks. Luopa ym. 2009.)

KUVIO 7. Vastaajien tuntemukset jännittyneisyydestä (N=178)

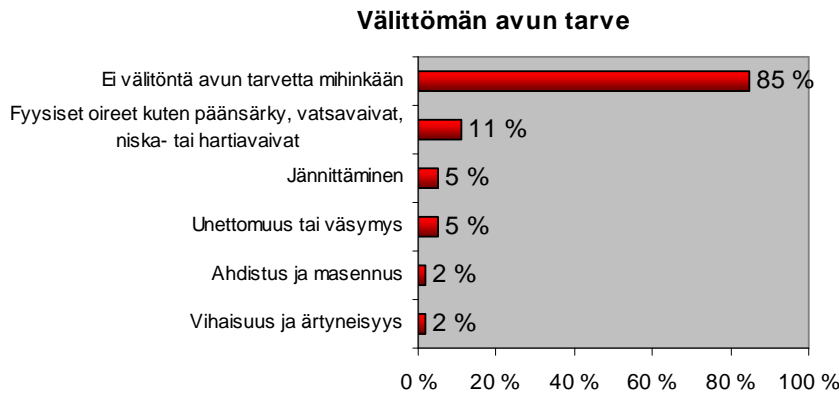
Kaikista vastaajista yli puolet kertoi tuntevansa itsensä ainakin joskus jännittyneeksi, naiset useammin kuin miehet (kuvio 7). Päivittäin jännittäviä vastaajia sen sijaan oli vain miehissä, heitäkin erittäin niukasti.

KUVIO 8. Vastaajien tuntemukset vihaisuudesta tai ärtyneisyydestä (N=178)

Kuviosta 8 nähdään, että vihaisuutta tai ärtyneisyyttä ainakin joskus koki huomattava osa naisvastaajista, miehistä hieman pienempi mutta silti myös huomattava osa. Näiden tunteiden kokeminen liittyy erittäin merkittäväällä tavalla nuoruuden ikävaiheen kehitykseen (ks. luku 2), jolloin identiteetin ja oman paikan etsiminen ovat kovasti kesken, ja siitä aiheutuvat epävarmuuden tunteet saattavat vihastuttaa ja turhauttaa nuorta kovastikin. Naisten miestä suurempi osuus vihaisuuden ja ärtyneisyyden kokemisesta herättää myös kysymyksen siitä, tulkitsevatko naiset ja miehet kyseiset

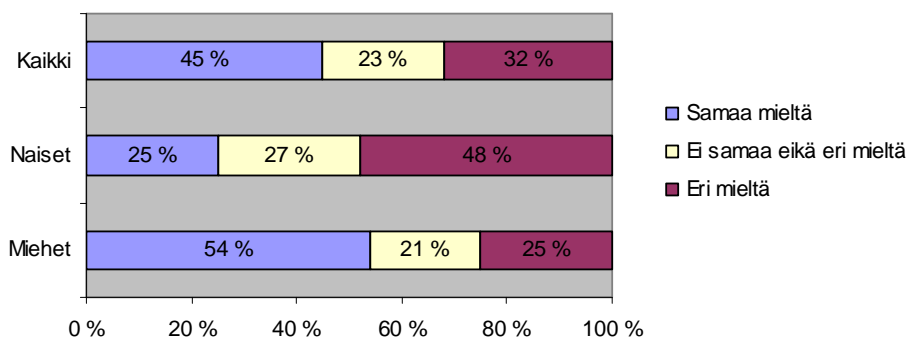
tunteet samanlaisina. Voisiko miesten käsitys vihaisuudesta olla vihaisuutta myös käyttäytymisen tasolla, kun taas naiset käsittäisivät vihaisuuden myös peitettyä tunteena?

KUVIO 9. Vastaajien välittömän avun tarve johonkin tunteeseen tai oireeseen (N=178)

Vaikka valtaosa vastaajista ilmoitti, ettei koe tarvitsevansa välitöntä apua mihinkään pulmaan, päinvastoin vastanneiden osuus oli kuitenkin 15 % vastaajista (kuvio 9). Yleisimmin apua kaivattiin fyysisiin oireisiin, mutta välitöntä avun tarvetta oli myös psykososiaalisissa ongelmissa. Tässä kysymyksessä yhden vastaajan oli mahdollista valita useampi vaihtoehto, johon välitöntä apua tunsikaipaavansa.

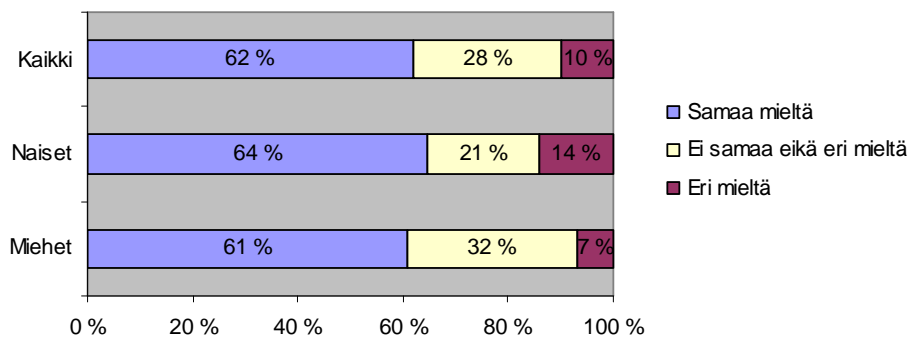
Terveydenhoitajan vastaanotolle pääsee hyvin

KUVIO 10. Vastaajien mielipiteet oppilaitoksen terveydenhoitajalle pääsyn helppoudesta sukupuolen mukaan (N=178)

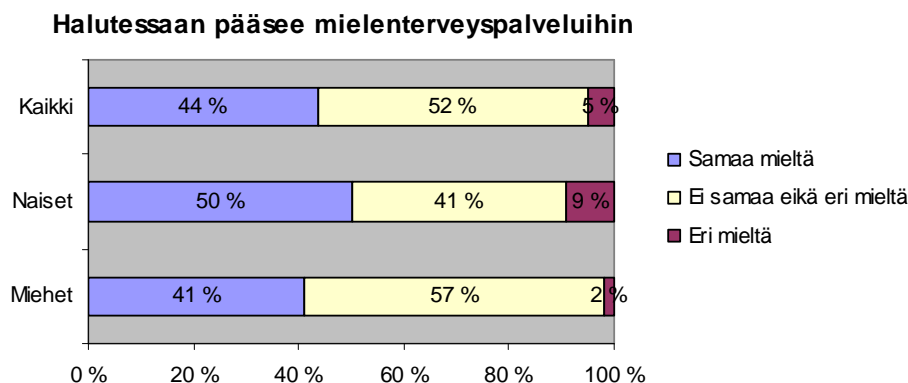
Kuviosta 10 on nähtävissä, että keskimäärin hieman alle puolet vastaajista oli sitä mieltä, että terveydenhoitajan vastaanotolle pääsee hyvin. Kuitenkin miesten ja naisten välillä oli huomattava ero, sillä miesten osuus myönteisesti vastanneista oli yli puolet, mutta naisista vain neljännes. Tämä voi selittyä esimerkiksi siten, että naisilla saattaa olla huomattavastikin enemmän kokemusta terveydenhoitajan luona asiointista siksi, että naiset yksinkertaisesti oireilevat enemmän kuin miehet. Usein asiointina myös palvelun puutteet havaitaan paremmin. Naisten terveydenhoitajalla useammin asiointia saattaa selittää myös esimerkiksi naisten ehkä miehiä matalampi kynnys hakea apua vaivoihinsa kuten myös sillä, että naiset asioinevat miehiä useammin terveydenhuollon asiakkaina esimerkiksi ehkäisyasioissa.

Terveydenhoitajan kautta pääsee halutessa lääkärin vastaanotolle

KUVIO 11. Vastaajien mielipiteet terveydenhoitajan kautta halutessaan lääkärin vastaanotolle pääsystä sukupuolen mukaan (N=178)

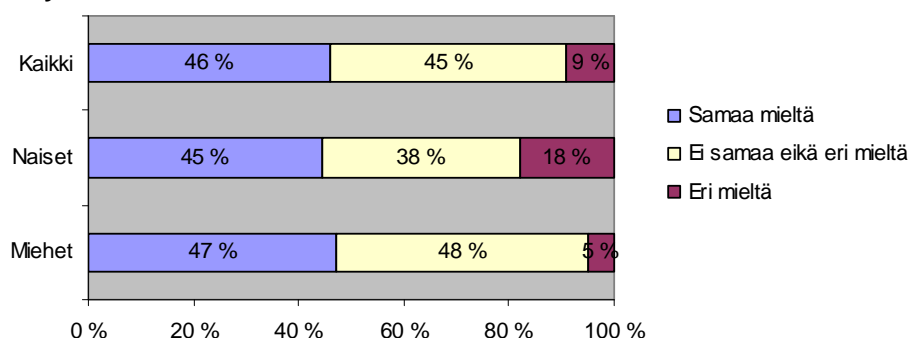
Sekä naiset että miehet olivat valtaosin yksimielisiä siitä, että terveydenhoitajan kautta oli mahdollista päästä lääkärin vastaanotolle (kuvio 11). Naisista suhteellisesti suurempi osuus vastasi tähän kielteisesti, mikä voi selittyä samoin kuin edellisessä, että naisilla on miehiä laajempi kokemus palvelusta. Suhteellisen korkeat ”ei samaa eikä eri mieltä” -vastaukset voivat puolestaan selittyä siten, ettei näillä vastaajilla ole ollut edes tarvetta hakeutua lääkärille, eikä siten myöskään kokemusta palvelun saavuudesta.

KUVIO 12. Vastaajien mielipiteet mielenterveyspalveluiden saatavuudesta opiskelijaterveydenhuollon kautta sukupuolen mukaan (N=178)

Mielenterveyspalveluiden saatavuuden opiskelijaterveydenhuollon kautta oltiin yleisesti hieman epäilevämmällä kannalla kuin edellisessä lääkärin palveluja koskevassa kysymyksessä, mutta kuitenkin merkittävä osa sekä naisista että miehistä oli sitä mieltä, että palvelua on saatavilla (kuviot 12). Mielipiteettömiä vastauksia on varsin paljon ja kielteisiäkin vastauksia niukasti, miehillä naisia enemmän. Vastauksista voitaneen tulkita, että kokemusta mielenterveyspalveluista on yleensäkin vastaajien joukossa varsin vähän, mutta palvelun saantiin silti yleisesti luotetaan.

Terveydenhoitajan kautta saa apua mielenterveyteen liittyvissä asioissa

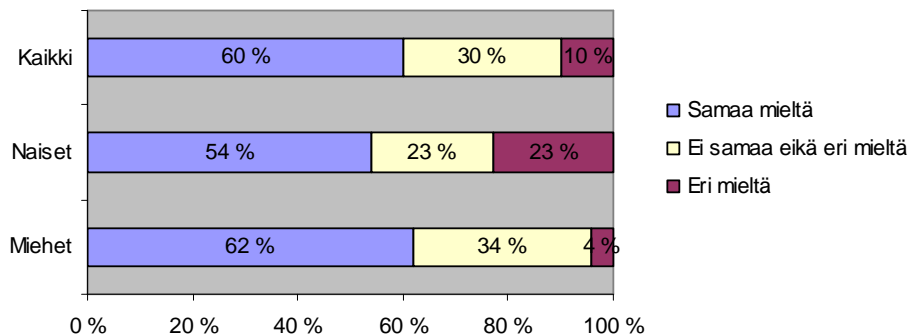

KUVIO 13. Vastaajien mielipiteet terveydenhoitajan kautta saatavaan apuun mielenterveyden asioissa sukupuolen mukaan (N=178)

Kuvioissa 12 ja 13 on esitetty samaa asiaa mittaavat kysymykset vastauksineen, mutta kysymykset oli muotoiltu hieman eri näkökulmista. Jälkimmäinen henkilöityi koskemaan enemmänkin oppilaitoksen varsinaista terveydenhuollon edustajaa (terveydenhoitajaa), kun taas edellisen kysymyksen voi tulkita koskemaan koko terveydenhuoltojärjestelmää.

Miehet uskoivat saavansa naisia enemmän terveydenhoitajalta apua mielenterveydellisissä asioissa. Naisten uskomisen palvelun saatavuuteen puolestaan heikkeni hieman ja kielteisesti vastanneiden osuus kasvoi. Mieltäisivätkö naiset mielenterveydelliset asiat niin vaikeiksi, etteivät usko terveydenhoitajan yksin niissä voivan auttaa? Naisilla voi myös edelleen olla enemmän kokemusta tästäkin palvelusta, eivätkä koe tullessa kuulluksi asiassaan siten kuin olisivat ehkä toivoneet. Sekä tämän tutkimuksen että myös Kouluterveys 2008 -kyselyn mukaan ammattiin opiskelevista nuorista naiset kokevat miehiä useammin esimerkiksi koulu-uupumusta, väsymystä ja masentuneisuutta. (Luopa ym. 2009, 24).

Terveydenhoitajan kautta saa apua fyysisiin oireisiin

KUVIO 14. Vastaajien mielipiteet terveydenhoitajan kautta saatavaan apuun fyysisissä oireissa sukupuolen mukaan (N=178)

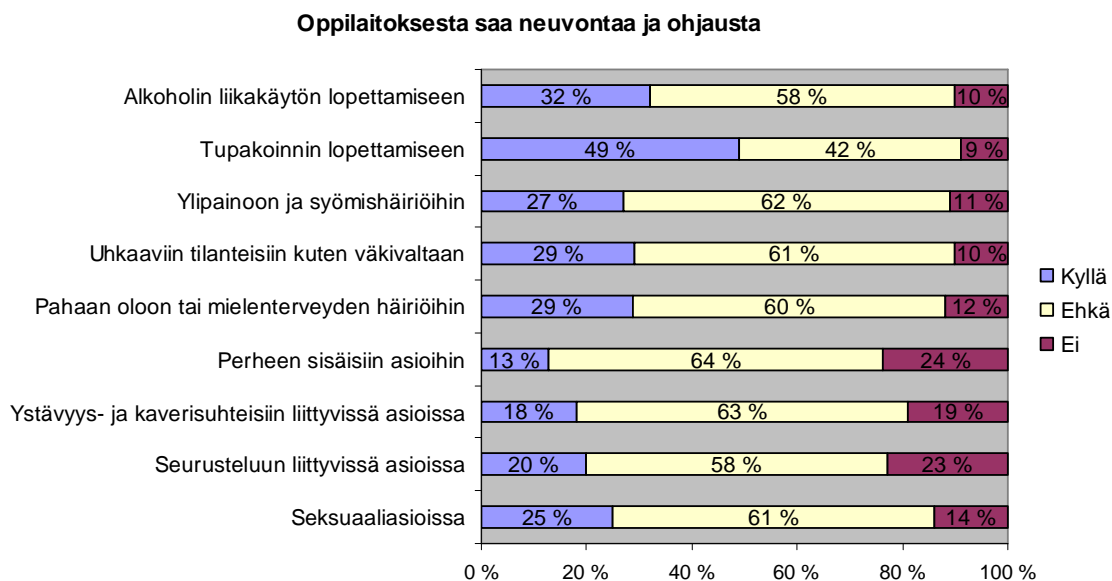
Terveydenhoitajan uskotaan voivan auttaa fyysisissä oireiluissa joko itse tai muihin palveluihin ohjaamalla (kuvio 14). Edelleen miesten luottamus avun saantiin oli suurempi kuin naisten. Fyysisiksi oireiksi voidaan luokitella esimerkiksi opiskelijoilla varsin yleiset pää-, niska- ja hartiakivut, ja näistä oireista naiset kärsivät huomattavasti miehiä enemmän. Kouluterveys 2008 -kyselyn mukaan naisista jopa puolet kärsii tällaisista vaivoista viikoittain, miehistä puolestaan noin viidennes. (Luopa ym. 2009, 24.) Täten voitaneen tulkita, että naisten kokemus myös avun hakemisesta fyysisiin

oireisiin on laajempi kuin miesten, ja siten naiset myös ovat kriittisempiä terveydenhoitajan auttamismahdollisuuksia kohtaan.

5.1.3 Sosiaalipalveluiden saatavuus

Koulun sosiaalipalveluiden tehtävänä on tukea opiskelijaa psyykkisesti ja sosiaalisesti sekä yksilö- että yhteisötasolla, ja yleisimmin koulun sosiaalityöntekijänä toimii koulukuraattori (ks. esim. Ellonen 2008; Sipilä-Lähdekorpi 2004). Koulun sosiaalityöllä pyritään puuttumaan ja ehkäisemään erityisesti opiskelijoiden psykososiaalisia ongelmia, ja tuen saatavuus oppilaitoksessa näihin pulmiin onkin ensiarvoisen tärkeää (ks. esim. Friis ym. 2004; Jakonen 2006; Sipilä 1989; Uusitalo 2007). On kuitenkin olemassa aiempaa tutkimusta, jonka mukaan nuoret eivät juuri luota oppilaitoksen apuun psykososiaalisissa ongelmissa (ks. Sihvonen teoksessa Sipilä-Lähdekorpi 2004).

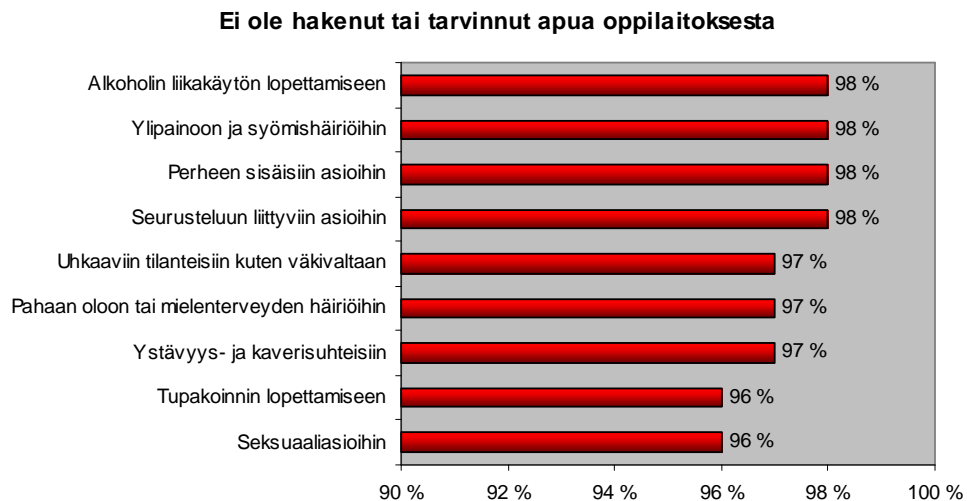
Monestikaan kuraattori ei suinkaan ole ensimmäinen aikuinen, jonka opiskelija pulmatilanteessaan kohtaa tai jonka puheille hän hakeutuu. Asiakkuus kuraattorin kanssa alkaa yleisemmin ryhmänohjaajan väliintulon seurauksena, eli silloin, kun ongelma on jo olemassa. (Ks. esim. Piitulainen 2008; Ronkainen 2010; Ruuskanen 2007; Rämä 2002).

KUVIO 15. Vastaajien mielipiteet oppilaitoksessa tarjottavasta neuvonnasta ja ohjauksesta hyvin-vointiin liittyvissä asioissa (N=178)

Kuviosta 15 nähdään, että kaikkein eniten uskottiin oppilaitoksen pystyvän tarjoamaan apua tupakoinnin ja alkoholin liikkakäytön lopettamiseen. Sen sijaan esimerkiksi ihmissuhde ja erityisesti perheen sisäisissä asioissa, oppilaitoksen avun tarjontaan luotettiin vähemmän. Edellisen kaltaiset asiat luultavasti koetaan kovin vaikeiksi ja niin henkilökohtaisiksi, että niistä ylipäänsä on vaikeaa puhua eikä pääasiallisesti koulutusta järjestävän tahon uskota sellaisiin vaikeuksiin voivan auttaa.

Merkittävää kuitenkin on, että yleisesti ottaen melko huomattava osa vastaajista uskoi oppilaitoksen pystyvän tarjoavan apua jokaisessa asiassa. Suuret ”ehkä” -vastausten osuudet puolestaan kertonevat siitä, että opiskelijoilla ei ole välttämättä ollut edes tarvetta tämän kaltaisille palveluille, eivätkä he niin ollen ole tulleet edes ajatelleeksi palvelun olemassaoloa tai hankkineeksi niistä tietoa. Tutkimuksen aikainen palvelun tarvitsemattomuus ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei palvelulle saattaisi tulla tarvetta myöhemmin. Tärkeää olisikin, että tieto palveluiden olemassa olosta sekä luottamus niitä kohtaan pystyttäisiin herättämään jo ennen kuin pulmallinen tilanne tulee vastaan. (Ks. esim. Sihvonen teoksessa Sipilä-Lähdekorpi 2004.)

KUVIO 16. Vastaajien osuus, jotka eivät ole hakeneet tai tarvinneet apua oppilaitoksesta hyvinvointiinsa liittyvissä asioissa (N=178)

Vain pieni osa vastaajista oli hakenut apua oppilaitoksesta johonkin psykososiaalisen ongelmaan. Kuvion 16 alaosaa voidaan käänteisesti tulkita, että tupakointiin ja seksuaaliasioihin oli haettu eniten apua. Tupakointia ei ehkä mielletä niin häpeälliseksi

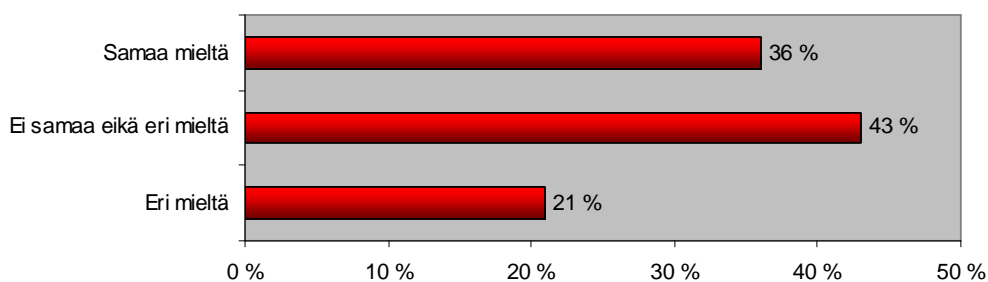
asiaksi, ettei siitä uskaltaisi keskustella. Seksuaaliasiat puolestaan voivat liittyä varsininkin ehkäisyasioihin, jotka tulenevat monelle nuorelle tässä iässä ajankohtaiseksi.

5.2 Kokemus ja luottamus palveluita kohtaan

5.2.1 Kokemus opiskelujen ohjauksen palveluista

Kokemusta opiskelujen ohjauksen palveluista selvitettiin varsin niukasti vain yhdellä mittarilla, mutta myöskään opiskelujen ohjausta ei voida yksiselitteisesti kytkeä vain yhden tahon tehtäväksi. Opiskelujen ohjaukseksi voidaan näin ollen laskea niin opinto-ohjaajien pitämät HOPS-keskustelut kuin aine- ja ammatillisten opettajien ohjaustyö oppitunneilla.

Henkilökohtainen opintojen ohjaus auttaa suunnittelemaan opintoja

KUVIO 17. Vastaajien mielipiteet henkilökohtaisesta opintojen ohjauksesta opintojen suunnittelussa (N=178)

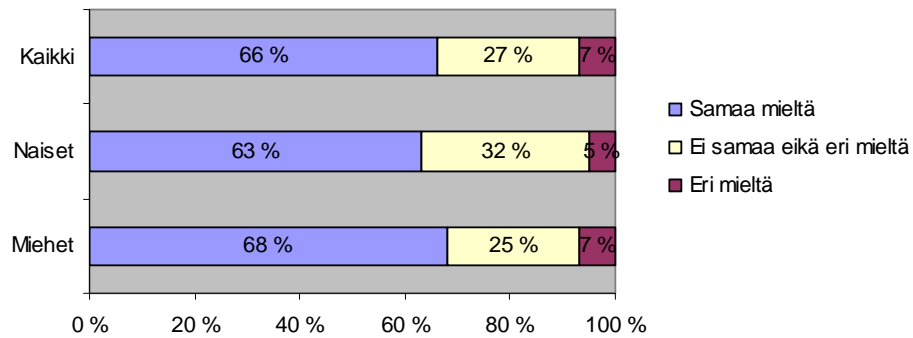
Yli kolmannes opiskelijoista koki henkilökohtaisen ohjauksen hyväksi opintojensa suunnittelun. Tämän voidaan tulkita merkitsevän sitä, että ohjausta toteutetaan sitä tarvitsevien kanssa ainakin jossain määrin. Huomattavalla osalla vastaajista ei ollut ohjauksen hyödyllisyydestä mielipidettä, mikä voi merkitä myös sitä, ettei henkilökohtaiselle ohjaukselle ole ollut tarvetta. (Ks. kuvioon 1 ja sen tulkinta.)

5.2.2 Kokemus ja luottamus terveydenhuollon palveluita kohtaan

Kaikki opiskelijat joutuvat asioimaan opiskelijaterveydenhuollon asiakkaina ainakin lakisääteisen terveystarkastuksen merkeissä. Koska kouluterveydenhuollon henkilös-

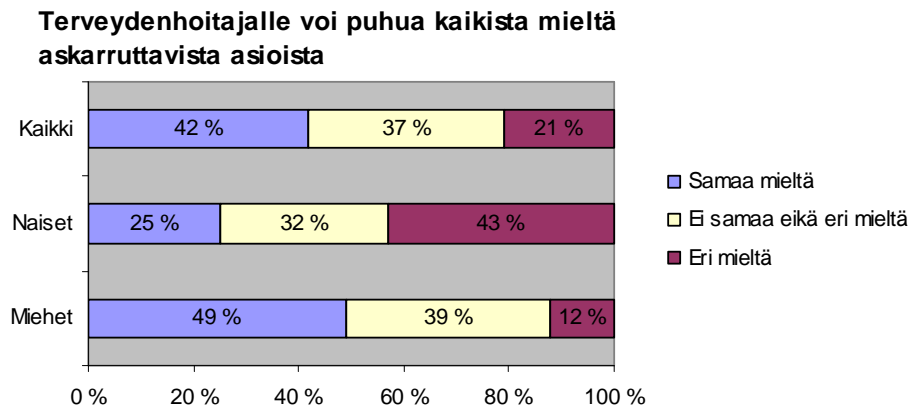
tön tehtävänä on aktiivisesti toimia oppilaitosyhteisön terveyden edistäjänä, on arvokasta, että opiskelija kokee henkilökunnan sellaiseksi, jonka kanssa vaikeitakin asioita voi käsitellä. (Ks. Happonen ym. 2009; Kansanterveyslaki 66/1972; Kouluterveydenhuollon laatusuositus 2004:8.)

Terveystarkastus opiskeluiden aikana on tarpeellista

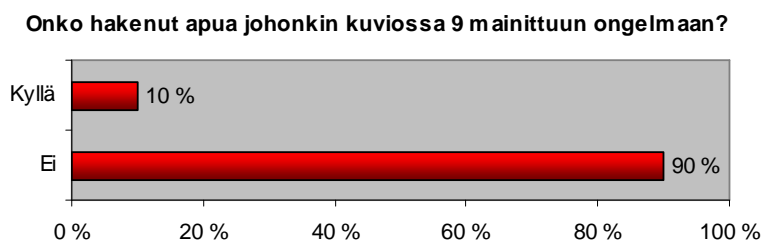
KUVIO 18. Vastaajien mielipiteet opiskelujen aikaisesta terveystarkastuksesta sukupuolen mukaan (N=178)

Terveystarkastus opiskelujen aikana koettiin yleisesti hyvänä asiana (kuvio 18). ”Ei samaa eikä eri mieltä” -vastaukset voidaan tulkita siten, että melko huomattavalle osalle vastaajista tarkastus oli yhdentekevä asia. Yhdentekevyys puolestaan voidaan tulkita siten, että näillä vastaajilla ei ole ollut mitään erityistä pulmaa tai terveysongelmaa, johon terveystarkastuksen tarpeellisuus olisi voitu rinnastaa. Heidän tunteensa omasta kokonaisvaltaisesta terveydestään voidaan siis tulkita olleen hyvä. On myös mahdollista, että nuorilla oli riittävästi muita tukiverkostoja joihin turvautua, eikä oppilaitoksen tarjoamalla tuella ollut heille niin suurta merkitystä.

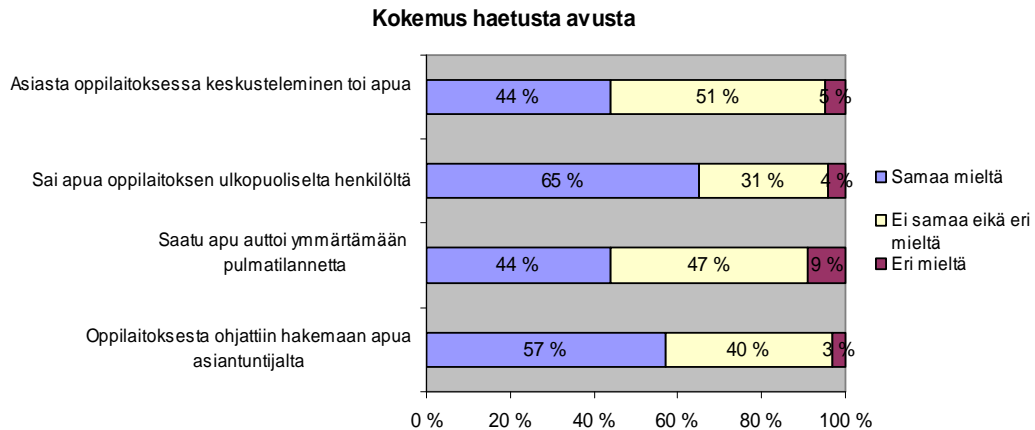
KUVIO 19. Vastaajien kokemus luottamus oppilaitoksen terveydenhoitajaa kohtaan sukupuolen mukaan (N=178)

Kuviosta 19 voidaan huomata, että yleisesti ottaen terveydenhoitajaa kohtaan tunnettiin luottamusta. Koetussa luottamuksessa oli kuitenkin merkittävä ero miesten ja naisten välillä naisten luottamuksen ollessa heikompaa kuin miesten. Eroa voisi selittää esimerkiksi sillä, että naisilla voi olla miehiä enemmän henkilökohtaisempia ja intiimimpiä vaivoja, esimerkiksi kuukautisiin tai ehkäisyyn ja raskauden pelkoon liittyviä asioita, ja yleensäkin näistä asioista puhuminen saattaa olla vaikeaa. Esimerkiksi Liimatainen (2004) totesi tutkimansa terveystalkustelun hyväksi työvälineeksi edistämään nuoren ja terveydenhoitajan välistä tasavertaista suhdetta, jossa nuori on itse aktiivinen osallistuja ja oman asiansa asiantuntija, ja nuoren asiaan suhtaudutaan kunnioittavasti. Yli kolmannes vastaajista ei osannut arvioida terveydenhoitajan luotettavuutta. Sen voi johtua myös siitä, ettei näillä vastaajilla ole ollut mitään erityisiä tai arkaluonteisia asioita, joiden vuoksi heidän olisi ollut vastaushetkeen mennessä tarvittakaan terveydenhoitajan puoleen kääntyä.

KUVIO 20. Avun hakeminen johonkin kuviossa 9 mainituista hyvinvointiin liittyvissä asioissa (N=178)

Joka kymmenes vastaaja ilmoitti hakeneensa apua johonkin kuvioissa 9 mainittuun psykososiaaliseen ongelmaan (kuvio 20). Avun hakemisen syiksi mainittiin useimmiten päänsärky ja terveydenhoitaja ja lääkäri auttavina tahoina saivat muutamia mainintoja. Muutama vastaaja ei halunnut kertoa syytä avun hakemiseensa.

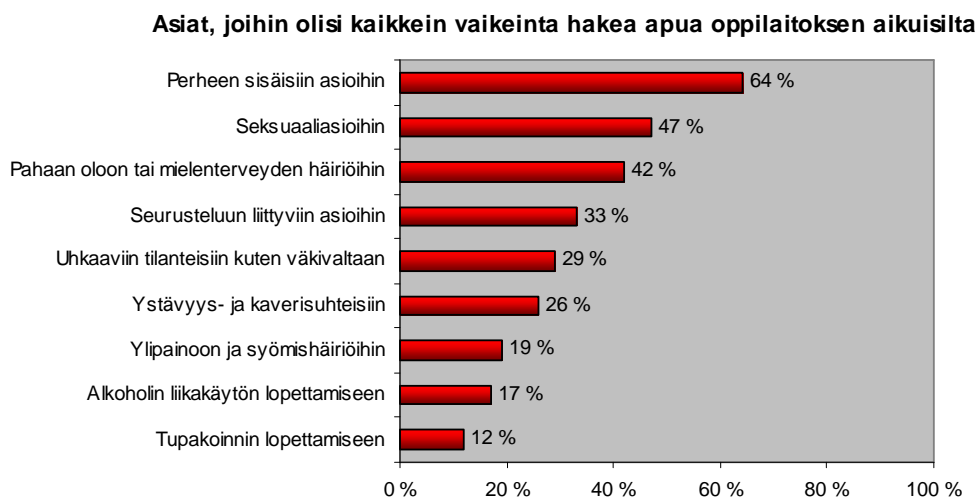

KUVIO 21. Vastaajien kokemuksia avun hakemisesta pulmiinsa (n=18)

Avun hakemista koskeviin kysymyksiin vastanneiden joukko oli pieni (n=18) ja tarkoittaa sitä, että kuhunkin väittämään tuli vastauksia vain muutamia. Yksi vastaaja edustaa siten 5,6 prosenttia koko vastaajajoukosta (N=178), eikä tuloksia näin ollen voida yleistää koko perusjoukkoa koskevaksi vaan ne ovat suuntaa antavia. Vastaajista noin puolen (44 % ja 57 %) mielestä oppilaitoksen henkilökunta joko pystyi itse auttamaan tai opiskelija ohjattiin saamaan apua muualta. Ne, jotka ilmoittivat saaneensa apua oppilaitoksen ulkopuoliselta henkilöltä, saattoivat yhtä hyvin olla niitä, jotka oli oppilaitoksesta ohjattu muualle avun piiriin. Jokaisen väittämän kohdalla vastaukset jakautuvat vahvasti myös ”ei samaa eikä eri mieltä” vaihtoehdon kohdalle, mikä herättää kysymyksen siitä, oliko asian hoitaminen jäänyt nuoren kannalta kesken tai eikö tarjottu apu ollut kohdannut nuoren tarpeen kanssa. (Ks. esim. Jakonen 2006; Laki ammatillisesta koulutuksesta 639/1998). Tarkempi mittaristo avun hakemiseen myöntävästi vastanneiden kohdalla olisi auttanut selvittämään juuri ensisijaisen avun saannin paikkaa (oppilaitos ja jokin muu taho), sekä kokemusta nimenomaan oppilaitoksesta saadusta avusta, olisi se ollut sitten ohjausta muiden palveluiden piiriin tai asian ratkaisemista oppilaitoksen henkilökunnan avulla.

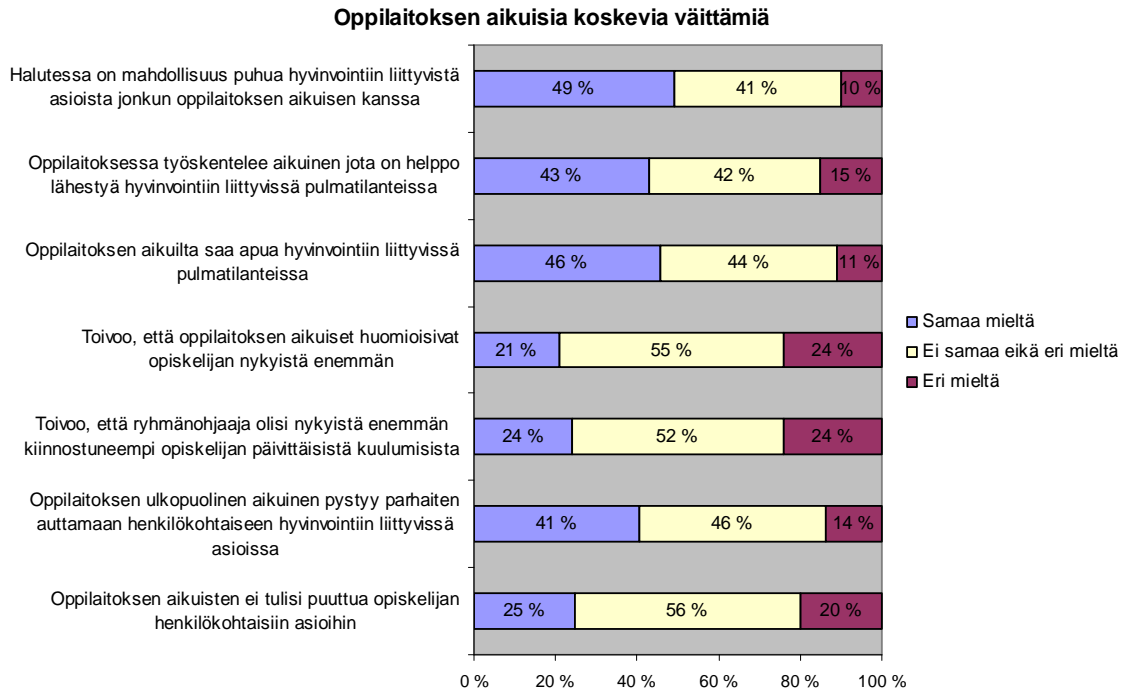
5.2.3 Kokemus ja luottamus sosiaalipalveluita kohtaan

Nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja toimintakykyyn liittyy vahvasti myös se, kuinka hän saa psykososiaalista tukea kasvuyhteisöltään. Ammattilaisten kyky tunnistaa nuorten pulmatilanteita ja vaikeuksia on tärkeää, sillä nuorelle kynnys puhua vaikeista asioista voi olla hyvin korkea, tai nuori ei itse välttämättä tunnista ongelmaansa. (Ks. esim. Ellonen 2008; Jakonen 2006.)

KUVIO 22. Hyvinvointiin liittyvät asiat, joihin olisi kaikkein vaikeinta hakea apua joltain oppilaitoksen aikuiselta (N=178)

Tässä kutakin vastaajaa pyydettiin ilmoittamaan kolme itselleen kaikkein vaikeinta asiaa, joihin pyytää apua oppilaitoksen aikuisilta (kuvio 22). Kaikkein korkeimmaksi kynnys puhumisesta koettiin perheen sisäisissä asioissa, seksuaaliasioissa ja mielenterveyteen liittyvissä asioissa. Puhumisen vaikeus ei mitä luultavimmin koskenut vain oppilaitoksessa työskenteleviä aikuisia, vaan näistä hyvin henkilökohtaisista asioista voi olla erittäin hankalaa puhua kenelle tahansa. Puhumisen vaikeus taas voi pitkittää esimerkiksi mielenterveyden häiriöitä. Ongelmien hoitamattomuudella puolestaan voi olla pitkäaikaiset seuraukset ja ne heijastuvat myös ihmissuhteisiin ja koulunkäyntiin (Jakonen 2006).

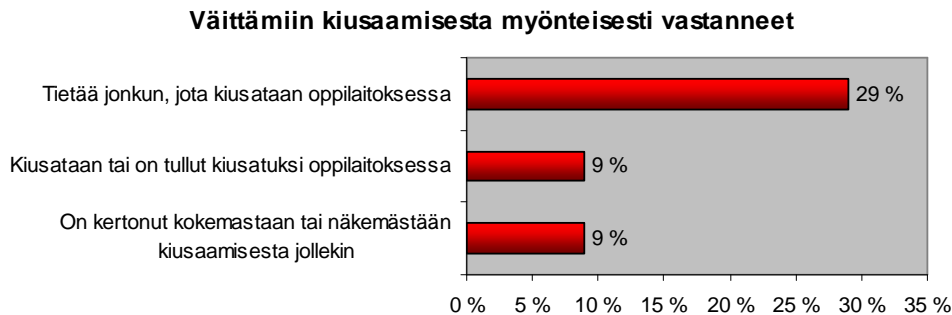
KUVIO 23. Vastaajien mielipiteitä oppilaitoksessa työskentelevien aikuisten roolista opiskelijan hyvinvointiin liittyvissä asioissa (N=178)

Kuviosta 23 nähdään, että huomattava osa vastanneista koki, että oppilaitoksessa työskentelee aikuinen tai aikuisia, joita on helppo lähestyä ja puhua hyvinvointiin liittyvissä asioissa ja että aikuiset pystyvät niissä myös auttamaan. Myönteisten vastausten määrä edellä mainittuun kysymykseen oli jopa hivenen suurempi kuin mielipide siitä, että ulkopuolinen aikuinen on paras apu hyvinvoinnin pulma-asioissa. Tästä voidaan tulkita, että vastaajat luottivat oppilaitoksessaan työskenteleviin aikuisiin.

Merkille pantavaa on, että huomattava osa vastaajista toivoi enemmän henkilökohtaista huomiota ryhmänohjaaltaan tai ylipäänsä oppilaitoksen aikuisilta. Rämän (2002) mukaan on olemassa nuoria, joiden ei ole mahdollista saada aikuista tukea esimerkiksi kotoaan. Siksi olisikin tärkeää, että oppilaitoksesta tällainen aikuinen löytyisi. Vaikka nuorten itsenäisyyden tarve onkin tässä iässä suuri, ei heille kuitenkaan ole vielä kehittynyt kykyä ratkaista vaikeita ristiriitoja ja kantaa uusia vastuita ilman aikuisten tukea. Sellaisissa tilanteissa aikuisten tulee olla nuoren saatavilla. (Ks. esim. Lehtovirta ym. 1997; Vilko-Riihelä 1999.)

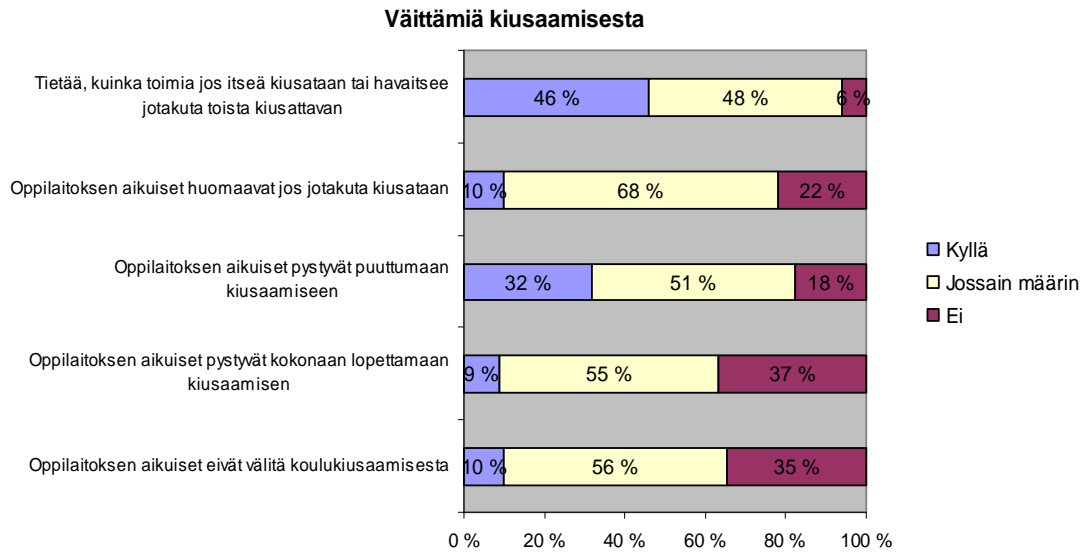
5.2.4 Koulukiusaamisen kyselyn tulokset

Nuoruusiässä ihmiset luovat uusia ihmissuhteita tuekseen itsenäistymiseen ja lapsuudenkodista iratutumiseen. Nuorelle on tärkeää saada tovereidensa hyväksyntä ja vertaisten kanssa ryhmään kuulumisen luo turvallisuuden tunnetta ja on tärkeää kehitystehtäviin kuuluvan ihmissuhteiden uudistumisen kannalta. (Ks. esim. Paulo 2006.) Edessä voi olla vakavakin kehityksellinen kriisi ja sosiaalisten suhteiden katkeaminen jos nuori jää kaveripiirien ulkopuolelle tai joutuu kiusaamisen kohteeksi, eivätkä nuoret osaa ratkaista asiaa keskenään tai aikuisten apu jää puuttumaan (Ks. esim. Luopa ym. 2009).

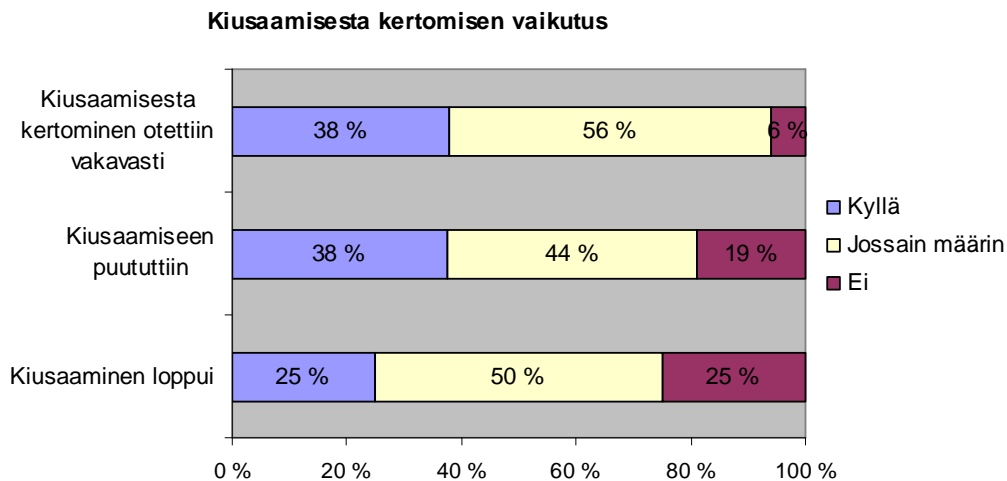
KUVIO 24. Kiusaamisesta tietäminen, kiusaamisen kokeminen ja siitä kertominen oppilaitoksessa (N=178)

Lähes kolmannes opiskelijoista tiesi jonkun jota kiusataan oppilaitoksessa, ja melkein joka kymmenes oli itse tullut kiusatuksi ainakin jossain vaiheessa nykyisiä opintojaan (kuvio 24). Yhtä suuri osa on kertonut kokemastaan tai näkemästään kiusaamisesta jollekin toiselle taholle. Luvut eivät välttämättä ole kovin luotettavia, sillä se mikä ylipäänsä tulkitaan kiusaamiseksi, vaihtelee ihmisten välillä. Joskus ulkopuoliset saattavat tulkita harmittoman toverillisen härnäämisen kiusaamiseksi. Vakavampaa ja yleisempää kuitenkin on että oikea kiusaaminen jää ulkopuolisilta huomaamatta, eikä siihen silloin myös puututa. (Ks. esim. Lindh & Sinkkonen 2009; Lämsä 2009.)

KUVIO 25. Vastaajien mielipiteitä kiusaamisesta suhtautumiseen oppilaitoksessa (N=178)

Lähes kaikki vastaajista tiesivät ainakin jossain määrin, kuinka toimia kokemassaan tai havaitsemassaan kiusaamistilanteessa ja suuri osa vastaajista uskoi myös, että oppilaitoksen aikuiset pystyvät kiusaamisen havaitsemaan (kuvio 25). Huomattavaa on, että iso joukko vastaajista oli sitä mieltä, että ainakin jossain määrin oppilaitoksen aikuiset eivät välitä opiskelijoiden välisestä kiusaamisesta. Aikuisista kiusaaminen voikin vaikuttaa harmittomalta tai aikuiset olettavat tai odottavat, että nuoret pystyvät tai heidän tulisi pystyä selvittämään asiat keskenään. Aikuisten olisikin tärkeää ymmärtää, kuinka valtavan suurta ahdistusta tovereiden torjunta voi nuoressa aiheuttaa. Kiusaamistilanteet voivat olla hyvin vaikeita nuorten keskenään selvitettäväksi. Joskus kiusaaminen taas voi olla niin hienovaraista, etteivät ulkopuoliset sitä huomaa vaikka uhri niin olettaisikin. (Ks. esim. Lämsä 2009; Paulo 2006.) Kuitenkin suuri osa vastaajista uskoi oppilaitoksen aikuisten mahdollisuuden ainakin hillitä kiusaamista.

KUVIO 26. Kiusaamisesta kertomiseen suhtautuminen oppilaitoksessa (n=16)

Kiusaamisesta kertoneiden vastaajaryhmä jäi varsin pieneksi, 178:sta vastaajasta 16 (9 %) oli kertonut kiusaamisesta jollekin (kuvio 25). Kiusaamiseen suhtauduttiin yleisesti ottaen vakavasti ja sillä oli enimmäkseen positiivisia vaikutuksia kiusaamisen vähentymiseen. Täydentävällä avoimella kysymyksellä kysyttiin, kenelle kiusaamisesta oli kertonut ja vastauksissa, joita tuli yhteensä 16, yleisin vastaus oli joko ryhmänohjaaja tai muu opettaja.

Toisella täydentävällä avoimella kysymyksellä kysyttiin vastaajien omia mielipiteitä ja ajatuksia siitä, kuinka kiusaamiseen pitäisi puuttua. Tähän kysymykseen vastasi yhteensä 114 vastaaja, joista suurin osa oli asiallisia vastauksia. Vastaajat esimerkiksi kannattivat kiusaamiseen puuttumista aikuisten taholta, ettei asia jäisi vain kiusaajan ja kiusatun väliseksi asiaksi. Kiusaamisen myös haluttaisiin loppuvan kokonaan. (Ks. esim. Luopa ym. 2009).

Oppilaiden pitäisi – – tuntea että kertomisella on jotain vaikutusta – –

– – pitäisi uskaltaa kertoa – –

opettajien pitäisi puuttua siihen – –

– – kahdestaan selvittäminen ei onnistu – –

”lopettaa se heti alkuunsa – – pitäisi heti puuttua, kun kiusaamista ilmenee.

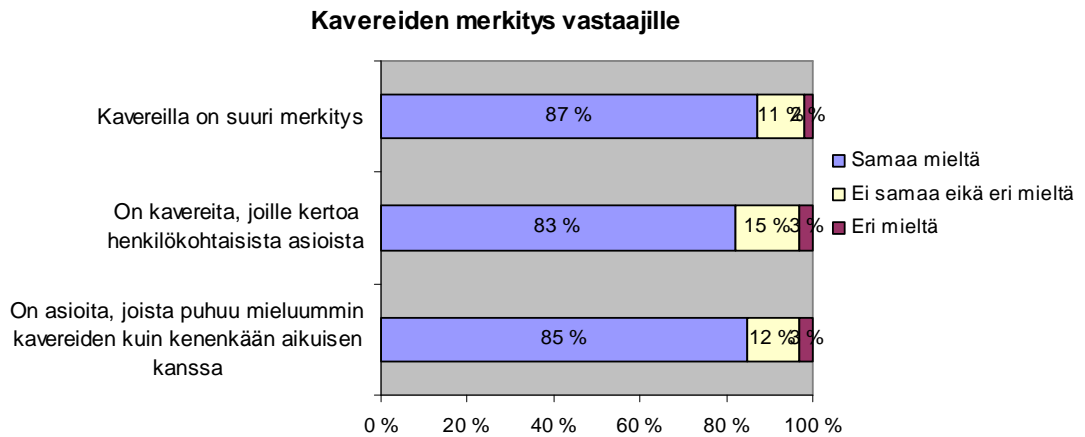
– – tuoda (kiusaaminen) esille koko luokan kanssa – –

– – kiusaajat joutumaan kuriin – – – – kiusaaminen loppumaan.

– – jotta jokainen voisi opiskella rauhassa.

5.3 Kaverisuhteita koskevat tutkimustulokset

Nuoruusikä koostu useasta eri prosessista ja koko nuoruuden taipaleen ajan kaverisuhteet eikä nuorten toisiinsa luoman sosiaalisen verkoston merkitystä voi vähätellä. Kehityskauden aikana luodaan yhä syvempiä ihmissuhteita lapsuudenkodin ulkopuolelle, ja joskus ystävien apuun turvaudutaan vakavissakin kriiseissä mieluummin kuin aikuisiin. (Ks. esim. Dunderfelt 1998; Lehtovirta ym. 1997.) Nuoret tukevat toisiaan myös oman maailmankuvan hahmottamisessa. Oma kutsumus löytyy peilattaessa sitä vertaisiinsa ja jatkuvasti vaihtuvista mielipiteistä alkaa muodostua pysyvämpiä käsityksiä itsestä ja maailmasta. (Ks. esim. Kempainen 2000).

KUVIO 27. Vastaajien mielipiteet kaverisuhteita koskeviin väittämiin (N=178)

Kuviosta 27 voidaan päätellä, että kavereita koskevat tutkimustulokset olivat varsin positiivisia: 100 % vastaajista ilmoitti, että hänellä oli ainakin yksi läheinen kaveri. (Ks. liite 2, kysymys 25.) Ylivoimainen enemmistö vastaajista koki kavereiden olevan itselleen merkityksellisiä, ja lähes yhtä suurella osalla vastaajista kaverisuhteet olivat sellaisia että niissä voitiin puhua myös luottamuksellisista asioista. Tulokset ovat samansuuntaisia esimerkiksi Kouluterveys 2008 Itä-Suomen lääninraportin kanssa, jonka mukaan nuoret turvautuvat esimerkiksi masennuksessa mieluummin toisiin nuoriin kuin aikuisiin. (Ks. Luopa ym. 2009).

Vapaaehtoisessa täydentävässä avoimessa kysymyksessä vastaajat saivat paljastaa niitä asioita, jotka he mieluummin puivat kavereidensa kuin kenenkään aikuisen

kanssa. Vastauksia kysymykseen tuli 104 kappaletta, joista suurin oli tulkittavissa asiallisiksi.

parisuhde ja seksiasiat
tulevaisuuden haaveista – –
– – samanlaisessa tilanteessa nii niitten kans on helpompi puhua – –
– – aikuiset on liian vanhoja ymmärtämään – –
kaikki asiat on hyvä jutella kavereiden kanssa.
tytöistä
vaikka mistä ;))

Kavereiden kanssa jaettiin esimerkiksi ”kaikenlaiset” ja ”yleensä elämään liittyvät” asiat, yksittäisistä asioista paljon mainintoja saivat seurustelu- ja seksuaaliasiat sekä yleensä ”henkilökohtaiset” asiat.

5.4 Puutteet opiskelijahuollon palveluissa

5.4.1 Opiskelijien ohjauksen puute

Kuvioissa 1–3 on esitetty opiskelijien ohjauspalveluja koskevia väittämiä. Henkilökohtaista opintojen ohjausta mielestään vaille jääneitä oli vastaajista lähes neljännes, 24 %. Jopa 49 % vastaajista ei joko osannut sanoa tai oli kielteisellä kannalla siitä, onko henkilökohtaista ohjausta ollenkaan saatavilla tarvittaessa (KUVIO 2).

Jopa neljännes (25 %) vastaajista myös ilmoitti, etteivät tiedä mihin opinnot heitä valmistavat (KUVIO 1). Tämä voidaan tulkita esimerkiksi siten, että opiskeltava ala ei valmista vain yhteen tiettyyn työnkuvaan, vaan vaatii enemmän myös omaa aloitteellisuutta ja uskallusta soveltaa oppimaansa työelämässä. Näin saattaa olla esimerkiksi kulttuurialalla, jonka opiskelijat voivat työllistyä hyvin erilaisiin paikkoihin ja työtehtäviin. Ohjausta tulisikin lisätä niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka eivät tunne opiskelevansa itselleen sopivalla alalla, sekä ilman täsmällistä ammattikuvaa olevilla koulutusaloilla. Esimerkiksi konkreettiset vierailut omaa oppialaa soveltaviin työpaikkoihin saattaisivat selkeyttää nuoren ammattihaaveita.

5.4.2 Puute terveydenhuollon palveluissa

Miehistä neljännes ja naisista jopa puolet (48 %) oli sitä mieltä, ettei terveydenhoitajan vastaanotolle pääse hyvin (KUVIO 11). Naisista myös lähes neljännes (23 %) ei uskonut terveydenhoitajan kautta saatavan apua fyysisiin oireisiin (KUVIO 14). Ylipäänsä naiset olivat miehiä skeptisempiä avun saantiin terveydenhuollossa.

Satunnaisen päänsäryn syitä ja taustoja terveydenhoitajan tuskin tarvitsee kovin syvällisesti ryhtyä selvittämään ilman erityistä syytä tai epäilystä. Sen sijaan varsinkin toistuvissa tapauksissa on nuoren kiputila otettava vakavasti. Nuoren kokiessa ja hakiessa apua toistuvasta johonkin kiputilaan tulee yhdessä sekä nuoren että tarvittaessa yhteistyötahon kanssa löytää vaivalle sekä syy että ratkaisu.

5.4.3 Puute sosiaalipalveluissa

Suurin puute sosiaalipalveluissa lienee opiskelijoiden tietämättömyys tarjolla olevista psykososiaalisista palveluista (KUVIO 15). Sosiaalipalveluiden alle luokiteltavaksi voidaan laskea myös opiskelijoiden päivittäisistä kuulumisista kiinnostuminen: jopa viidennes vastaajista (21 %) toivoi, että oppilaitoksen aikuiset huomioisivat opiskelijan nykyistä enemmän, ja lähes neljännes vastaajista (24 %) toivoi ryhmänohjaajan olevan nykyistä kiinnostuneempi opiskelijan päivittäisistä kuulumisista.

KUVIO 25 nähdään, että yli puolen vastaajista mielestä oppilaitoksen aikuiset suhtautuvat kiusaamiseen ainakin jossain määrin välinpitämättömästi, mutta aikuiset eivät myöskään ainakaan kaikkea kiusaamista huomaa. Vastaajat eivät myöskään uskooneet aikuisten mahdollisuuteen lopettaa kiusaamista kokonaan. KUVIO 26 ei voida vetää yleistettäviä johtopäätöksiä vastaajajoukon jäätyä varsin pieneksi (n=16). Tulokset kuitenkin jossain määrin vahvistavat koko vastaajajoukon arviota siitä, etteivät aikuiset täysin pysty kiusaamista lopettamaan, eikä kiusaamista oteta niin vakavasti kuin nuori sitä toivoisi. Avoimen kysymyksen vastauksista voidaan tulkita, että vastaajat toivoivat oppilaitoksen aikuisilta apua ja puuttumista kiusaamistilanteissa.

5.5 Keskeiset tutkimustulokset

Opiskelujen ohjaus

Opiskelujen ohjaukseen vastaajien suuri enemmistö oli tyytyväisiä, samoin kuin valtaosalla oli jo ainakin jossain määrin olemassa tietoa alansa työmarkkinoista ja jatko-opiskelumahdollisuuksista. Vastaajat myös sanoivat, että opiskelujen ohjausta oli saatavilla sitä tarvittaessa ja he uskoivat, että opettajat ja muu oppilaitoksen henkilökunta pystyy heitä neuvomaan myös työmarkkina- ja jatko-opintoasioissa. Myös Holopaisen (2008) mukaan tiedonsaanti työelämästä jo opiskeluiden aikana onkin tärkeää, jotta opiskelija oppii jäsentämään tulevaisuuttaan.

Henkilökohtainen opintojen ohjaus sen sijaan jakoi mielipiteitä enemmän, mutta kuitenkin puolet vastaajista oli sitä mieltä, että henkilökohtaista ohjausta on saatavilla sitä tarvittaessa. Myös Holopaisen (2008) tutkimuksen mukaan puutteena opinto-ohjauksessa on juuri henkilökohtainen ohjaus, ja siihen tulisi kiinnittää enemmän huomiota erityisesti niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka tuntevat epävarmuutta opiskelujensa kohtaan tai jatkosuunnitelmat ovat epäselviä. Henkilökohtainen opintojen ohjaus voi auttaa myös nuoren ammatti-identiteetin syntymisessä, kun nuorta tuetaan opiskeluissaan ja ohjataan löytämään omat vahvuutensa ja osaamisalueensa myös silloin, kun nuori vasta etsii itselleen sopivaa opiskelualaa. (Ks. esim. Vilkkö-Riihelä 1999.)

Kouluterveys 2008 –kyselyssä oli kysytty opiskeluiden vaikeudesta, johon myöntävästi Itä-Suomen alueella oli vastannut alle kolmannes vastaajista (Luopa ym. 2009). Tässä tutkimuksessa puolestaan kysyttiin opiskeluiden vaativuutta, johon myöntävästi vastasi yli 40 % tutkimukseen osallistuneista. Vastaajien mukaan opiskelut siis vaativat työtä Ylä-Savon ammattiopistossa, mutta on huomattava, etteivät opiskelujen vaativuus ja vaikeus ole synonyymeja toisilleen. Sopivasti vaativat ja haasteita tarjoavat opinnot edesauttavat opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä.

Terveydenhuolto

Valtaosa vastaajista kertoi kärsivänsä ainakin joskus jostakin terveydentilaa heikentävästä asiasta. Fyysiset oireet olivat useimmin mainittuja vaivoja, ja naisilla ainakin ajoittain ilmenevinä yleisempiä kuin miehillä. Unettomuus ja väsymys olivat toiseksi

yleinen vaiva ja se oli yhtä yleistä sekä miehillä että naisilla. Välitöntä apua kaivattiin ennen kaikkea fyysisiin oireisiin. Fyysiset oireet hyvinvoinnin heikentäjänä nousivat yleisimmäksi vaivaksi myös Kouluterveys 2008 -kyselyssä (Luopa ym. 2009).

Sekä terveydenhoitajan että hänen kauttaan saatavat palvelut olivat vastaajien mielestä saatavilla pääsääntöisesti hyvin, mutta sukupuolittain eroja löytyi. Naiset olivat kielteisempiä varsinkin terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyä kohtaan, sillä vain neljännes naisista koki pääsyn olevan hyvä ja kaikista vastaajistakin alle puolet. Eroa saattaa selittää naisten oletettu laajempi kokemus terveydenhoitajan palveluista, sekä miesten ja naisten ongelmien ja niiden kokemisen erilaisuus.

Oppilaitoksen terveydenhuollon palveluiden uskottiin pystyvän auttamaan paremmin fyysisissä kuin psykososiaalisissa ongelmissa. Avun löytymisen oppilaitoksesta erityisesti läheisiin ihmissuhteisiin ja mielenterveydellisiin ongelmiin suhtauduttiin skeptisimmin ja avun hakemisen kynnyks koettiin korkeimmaksi. Opintojen aikaisen terveystarkastuksen vastaajat kokivat etupäässä myönteisenä asiana ja oppilaitoksen terveydenhoitajan sellaiseksi henkilöksi, jolle voi ja haluaa murheistaan puhua. Myös luottamuksen kokemisessa terveydenhoitajaa kohtaan oli eroa sukupuolittain, miehet suhtautuivat terveydenhoitajaan naisia luottavaisemmin. Yleisesti ottaen vastaajat tunsivat luottamusta terveydenhoitajaa ja hänen auttamiskykyään kohtaan. Liimataisen (2004) tutkimus terveystalkustelusta työvälineenä korostaa terveydenhoitajan ja opiskelijan tasa-veroista ja kunnioittavaa vuorovaikutusta nuoren terveyttä edistävänä tekijänä. Luottamuksellisen suhteen rakentumisessa opiskelijan ja terveydenhoitajan välille voisikin edesauttaa terveystalkustelun periaatteen sovellukset tasa-arvoisesta kohtaamisesta nuoren kanssa sekä nuoren kunnioittaminen oman asiansa asiantuntijana.

Sosiaalipalvelut

Erittäin positiivista tutkimustuloksissa oli, että huomattava osa vastaajista koki oppilaitoksessa työskentelevän aikuisia, joita on helppo lähestyä henkilökohtaisissakin pulmatilanteissa, ja joilta uskoivat saavansa apua ongelmallisiin tilanteisiin. Suuri osa vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että paras apu henkilökohtaisiin ongelmiin löytyy oppilaitoksen ulkopuolisesta tukiverkostosta.

Erilaisiin psykososiaalisiin vaikeuksiin apua uskottiin olevan tarjolla oppilaitoksen kautta, mutta epäilevimmin suhtauduttiin oppilaitoksen tarjoamien palveluiden kykyyn

auttaa ihmissuhde- ja erityisesti perheen sisäisissä asioissa. Enemmistö vastaajista ei osannut sanoa, voiko kyseisiin ongelmiin oppilaitoksesta ylipäänsä apua saada. Tämän tulkittiin johtuvan varsinkin siitä, että suurin osa vastaajista ei apua ole kyseisiin pulmiin kaivannut eikä näin ollen ole myöskään niiden saatavuutta tullut edes ajatelleeksi. Yllättävän iso osa vastaajista kuitenkin toivoi, että oppilaitoksessa työskentelevät aikuiset, varsinkin ryhmänohjaaja, huomioisivat opiskelijan nykyistä enemmän. Rämän (2002) mukaan olisikin tärkeää, että ennen kaikkea niillä nuorilla, joilta oppilaitoksen ulkopuolinen tuki ja turva puuttuvat, kokisivat oppilaitoksessa työskentelevän sellaisen aikuisen (esim. kuraattorin) johon tarvitessaan turvautua.

Edellä kerrottuun luottamuksesta oppilaitoksen aikuisia kohtaan viitaten tämän tutkimuksen oppilaitoksen hyvinvointipalveluja koskevat tulokset olivat varsin positiivisia verrattuna aiemmin mainittuun Sihvosen (2002) tutkimukseen, jossa peruskouluikäiset nuoret suhtautuivat koulunsa aikuisiin varsin varauksellisesti. Yhtäläisyys Sihvosen tutkimustulokseen löytyy puolestaan siitä, että tieto olemassa olevista oppilaitoksen hyvinvointipalveluista tulisi tavoittaa nuoret paremmin.

Lähes joka kymmenes vastaaja kertoi tulevansa kiusatuksi oppilaitoksessa, ja vajaa kolmannes kertoi tietävänsä jonkun toisen jota kiusataan. Kouluterveys 2008 -kyselyn mukaan Itä-Suomen alueen ammatillisissa oppilaitoksissa kiusatuksi vähintään kerran viikossa ilmoitti joutuvansa alle 5 % vastaajista. Tässä tutkimuksessa kiusatuksi tulemisen luku oli suurempi (9 %), mutta kiusaamisen esiintyvyyden tiheyttä ei kysyty. Kiusaamiseksi tulkittu toiminnan kohteeksi on siten voinut joutua opiskelujensa aikana vaikka vain kerran tai satunnaisesti. Vastaajat kertoivat, että oppilaitoksen aikuiset huomaavat kiusaamisen ainakin jossain määrin, siitä kertominen otetaan vakavasti ja siihen myös puututaan, mutta kokonaan kiusaamista ei pystytä lopettamaan. Toisaalta oppilaitoksen aikuisten myös koetaan kuitenkin jossain määrin suhtautuvan kiusaamiseen välinpitämättömästi.

Kaverinsa vastaajat kokivat itselleen erittäin tärkeiksi ja kavereussuhteet vastaajilla olivat sellaisia, että niissä voitiin puhua henkilökohtaisistakin asioista. Samanlaisia tuloksia oli saatu myös Kouluterveys 2008-kyselyssä, jossa vastaajat ilmoittivat kääntävänsä huoliensa kanssa mieluummin kavereidensa kuin aikuisten puoleen. (Luopa ym. 2009). Myös kehityspsykologisesti ystävien merkityksen korostuminen tässä ikävaiheessa on normaalia ja myös suotavaa nuoren itsenäistymisen ja vastuunoton kannalta.

6 POHDINTA

6.1 Pohdintaa tutkimustuloksista

Tutkimus lähti liikkeelle ajatuksesta, että opiskelijahuollon tehtäviin lakisääteisesti kuuluu nuoren ohjaaminen elämään liittyvissä asioissa sekä hyvinvoinnin tukeminen ja lisääminen. Tuloksista voidaan vetää johtopäätös, että Ylä-Savon ammattiopisto onnistuu suurelta osin näitä palveluja tarjoamaan. Ei voida asettaa mitään selkeää linjaa tai antaa ohjetta siitä, mihin ongelmaan ja keneltä oppilaitoksen ammattilaiselta tulee apua ja tukea hakea. Sama probleema asioiden luokittelussa tuli eteen myös tutkimustuloksien raportoinnissa. Pääasia kuitenkin on, että opiskelevat nuoret kokevat oppilaitoksessa olevan ainakin jonkun aikuisen jota lähestyä tarvittaessa pulmallisessa tilanteessa. Aikuisen velvollisuutena puolestaan on ohjata nuori sopivan palvelun ja tuen piiriin. Moniammatillinen työ, jota myös opiskelijahuollossa tehdään, tarkoittaa useiden eri tavoin ammattiorientoituneiden tahojen osallistumista saman tilanteen purkamiseen, terveydenhuollon ammattilaiset ovat oman alansa varsinaisia asiantuntijoita, sosiaalipalvelujen omansa ja niin edelleen.

Opiskelijujen arvioiminen vaativiksi ainakin jossain määrin lienee vain hyväksi, sillä tuntuisivatko opiskelut edes mielekkäiltä, elleivät ne vaatisi sopivalla tavalla työtä ja päänsäivää? Haasteiden kohtaaminen ja niistä selviäminen tarkoittaa myös sitä, että yksilö on kehittynyt ja hän on osannut ratkaista jonkin pulman ja oppinut uutta. Opiskeluun liittyen ongelmien ratkaisussa nuori kuitenkin tarvitsee opetuksen henkilökunnan tukea ja apua, sillä jo yleensäkin ammatinvalinta heti peruskoulun jälkeen ja kesken myrskyisten itsenäistymisen vuosien voi olla toisille jopa mahdotonta, ja oman alan löytäminen voi viedä aikaa ja asettaa haasteita. Enimmäkseen vastaajat arvioivatkin saavan opettajilta ohjausta opiskeluissaan, mutta myös päinvastaisia mielipiteitä varsinkin henkilökohtaisesta ohjauksesta oli. Kyselyssä ei tosin ollut määritelty, mitä henkilökohtaisella ohjauksella tarkoitetaan. Jotkut vastaajat olivat voineet tulkita sen esimerkiksi yksilöohjaukseksi oppituntien lomassa, toiset taas HOPS-keskusteluksi opinto- tai ryhmänohjaajan kanssa. HOPS-keskusteluissa taas ei välttämättä osata tai ei ole sopivaa tilaisuutta ottaa puheeksi opintojen sisältöihin liittyviä vaikeuksia.

Yleiseen opiskelijujen ohjaukseen, mutta erityisesti henkilökohtaiseen ohjaukseen tulisi kiinnittää huomiota oppilaitoksessa, jotta ohjaus ja neuvonta tavoittaisivat ne opiskelijat jotka sitä kipeimmin kaipaavat, esimerkiksi alan valinnastaan epävarmat

olevat. Myös yhteiskunnallisten tilanteiden nopea muuttuminen aiheuttaa epävarmuutta, ja aikuisten tehtävänä on myös realisoida nuorelle tulevaisuutta ja auttaa häntä tekemään pitkän tähtäimen suunnitelmia, johon nuorella yksinään ei tietojensa-kaan rajallisuuden vuoksi vielä ole kykyä.

On selvää, että toiset suoriutuvat opinnoistaan jouhevasti tutkintorakennetta noudattamalla ja menestymällä opinnoissa ilman erityisempää henkilökohtaista ohjausta, toiset taas kaipaisivat enemmän apua mutta eivät välttämättä osaa sitä pyytää. Opin-tojen ohjauksen henkilöstön tulisikin havaita opiskelusta innostumattomat nuoret ja pyrkiä yhdessä nuoren kanssa pohtimaan ammattiin ja tulevaisuuteen liittyviä asioita. Näin voitaisiin välttyä niin sanottujen ajalehtivien nuorten syntymistä ja opiskelujen keskeyttämistä.

YSAOn nuorten mielenterveys vaikuttaa valtakunnallista arvioita paremmalta. Terveydellisistä vaikeuksista suurimmaksi nousivat fyysiset oireet kuten pää-, hartia- ja niskakivut sekä vatsavaivat. Oireet voivat hyvinkin olla psykosomaattisia ja liittyä nuoren kehittymisen asettamiseen haasteisiin ja epävarmuudet heijastuvat fyysisinä oireina. Taustalla saattaa olla myös ergonomiaan liittyviä tekijöitä. Fyysistä työtä vaativat ammattialat, kuten tekniikan ja liikenteen ala, sekä esimerkiksi runsasta näyttöpäätetyöskentelyä vaativat alat aiheuttavat jännitystiloja esimerkiksi hartioissa ja niskassa. Oikeat työasennot, verryttelyt ja taukojummat laukaisevat jännityksiä ja ehkäisevät kipuilua, ja näitä keinoja olisikin erittäin tärkeää opetella jo opiskelujen aikana. Itsestään huolta pitäminen myös fyysisesti on tärkeä osa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia, ja siksi sen merkitystä tulisi korostaakin jo osana opintoja, myös käytännön harjoitteina.

Huomattava osa vastaajista ei osannut vastata myöntävästi kysymykseen oppilaitoksen mahdollisuudesta tarjota apua varsinkin psykososiaalisissa ongelmissa. Palveluiden tarjontaa tulisikin tehdä avoimemmaksi siten, että nuoret tietäisivät oppilaitoksen pystyvän auttamaan ja tukemaan heitä tarvittaessa myös näissä asioissa. Avun tarjoajaa ei tarvitsisi henkilöidä tiettyyn tai tiettyihin opiskelijahuoltoryhmän jäseniin. Jokaisella aikuisella tulee olla valmius kuulla nuorta, herkkyys tunnistaa nuorten probleemia. Moniammatillisuus puolestaan takaisi sen, että nuori ohjataan saamaan tarvitsemaansa tukea asiantuntevimman tahon luokse riippumatta siitä, kenen aikuisen kanssa nuori on ensimmäisenä ongelmansa kanssa tekemisissä. Selkeä tietoisuus palveluiden tarjonnasta saattaisi myös madaltaa nuoren kynnystä hakea apua jo varhaisessa vaiheessa. Nuoren tulisi saada tuntea, ettei ole mitään niin mitätöntä tai

vaikeaa asiaa, ettei siihen voisi apua hakea ja ettei häntä edelleen kunnioitettaisi ja pidettäisi omana itsenään minkälaisen taakan tahansa kantajana.

Nuorten kaipuuta aikuisen huomiosta ilmensi erinomaisesti myös se, että vastaajista huomattava osa toivoi oppilaitoksen aikuisten tai oman ryhmänohjaajansa olemaan hänen päivittäisistä kuulumisistaan nykyistä enemmän kiinnostuneempi. Vaikka vastaajista enemmistöllä ei näihin kysymyksiin ollut mielipidettä puolesta eikä vastaan, voidaan se tulkita myös siten, ettei lisähuomio opiskelijaa myös haittaisikaan. Aikuisten tulisikin ymmärtää nuoruuden psykososiaalista kehittymistä, sillä vaikka aikuistumisen kynnyksellä olevat nuoret vaikuttavat itsenäisiltä, ja osa sitä mitä suurimmassa määrin alkaa jo on, eivät nuoret silti vielä omastakaan mielestään kaikilla elämän alueillaan pärjää ilman aikuisten tukea, oli se sitten läsnäoloa tai konkreettisten neuvien ja apujen tarjoamista. Aikuisia saattaa hämätä nuorten näennäinen aikuisuus esimerkiksi fyysisesti tai jo joissain asioissa hyvinkin kypsästi toimiminen. Näennäisesti kypsällä nuorella saattaa kuitenkin psyykinen kehitys olla vielä kovastikin kesken.

Aikuisten herkkyyks ongelmien tunnistamisessa korostuu varsinkin kiusaamistilanteissa. Kun kiusaaminen tulee ilmi, tulee siihen aina puuttua. Päällisin puolin viattomiltakin näyttävissä tilanteissa ei tule jäädä uskoon, että kiusaamisessa olisi kysymys vain leikkimielisestä nälvimisestä. Aikuinen voisi hyvin vaikka järjestää kahdenvälisen tuokion erikseen sekä kiusaajan että kiusatun kesken vaikka vain kuullakseen kummankin osapuolen näkemyksen siitä, onko kyseessä kiusaaminen vai pelkkä harmiton kiusoittelu. Kiusaamisen luonteen selvittämisen ei tarvitse olla välittävähenkistä kysymistä suurempi interventio, ja voi tapahtua esimerkiksi sopivassa aikuisen ja nuoren välisessä kahdenkeskisessä tilanteessa. Kuten vastaajat itsekin kirjoittivat, ei sovittelu onnistu vain kiusaajan ja kiusatun kesken, vaan asian ratkaisemiseen tarvitaan kolmas osapuoli. Kertominen kiusaamisesta tulee myös aina ottaa vakavasti, ja jotta kiusaaminen saataisiin kokonaan loppumaan, on aikuisen tehtävänä myös seurata tilannetta jotta asia ei jää kesken ja kiusaaminen jatku piilossa.

Kiusatuksi ja ikätoverisuhteista ulkopuoliseksi joutumisen vastakohtaksi puolestaan voidaan määritellä kavereiden olemassa olo. Toverisuhteiverkosto on erittäin tärkeää nuoren kehitystehtävien onnistuneeseen läpikäymiseen, joten varsinkin siitä syystä yksinäiseen nuoreen tulee aina kiinnittää huomiota ja pyrkiä hänen tilannettaan sosiaalisessa verkostossa kaikin tavoin parantamaan. Toverisuhteissa keskustellaan vertaistason kaikenlaisista asioista niin kevyemmistä harrastuksiin liittyvistä aiheista parisuhteisiin ja jopa syviin kriiseihin. Aikuisten tehtävänä on olla nuorelle läsnä, aut-

taa ja tukea, mutta joskus myös kovallakin kädellä puuttua haitalliseen toimintaan. On myös ymmärrettävä, että rakentaakseen uusia suhteita, luottamusta kanssaihmiin ja yhteisöllisyyttä nuorilla saa ja pitääkin olla omia salaisuuksiaan, joista aikuisten vain tulee tyytyä jäämään ulkopuoliseksi!

Kokemus oppilaitosmaailmaa koskevan tutkimuksen tekemisestä oli valmistuvalle sosiaalikasvatukseen suuntautuneelle sosionomi (AMK):lle erittäin arvokas. Erityisesti konkreettiseksi muodostui tieto siitä, että näennäisesti aikuisilla nuorilla ihmisillä on vielä kovasti tarvetta kypsän aikuisen tukeen ja turvaan sekä kehitysprosessissaan että vastaan tulevista haasteista ja ongelmista selviytymisessä. Nuorten vaikeus puhua joistakin vaikeista asioista tulee ottaa huomioon ja rohkaista nuorta olemalla itse aikuisena aloitteellinen, jotta puhumisen kynnyks madaltuisi. Entistä selkeämmäksi kävi myös tieto siitä, kuinka herkkänä nuorten kanssa työskentelevän aikuisen on oltava havaitakseen todellisen ongelmatilanteen ja erottaakseen sen nuoren normaalista ja joskus rajustakin itsenäistymisprosessista. Aikuisella on erittäin haasteellinen tehtävä joutuessaan sekä sietämään että joustamaan kapinoivan nuoren kanssa, jotta nuori saisi tilaa kasvaa aikuiseksi. Samalla aikuisten tulee myös puuttua vahingolliseen toimintaan ja asettamaan nuoren mielestä joskus hyvin tiukka rajoitus, mutta kuitenkin lopulta niin turvalliset rajat.

6.2 Tutkimustulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusehdotelmia

Tarkoituksena opinnäytteellä oli tuottaa tietoa, jota Ylä-Savon ammattiopisto sekä SOTE –kuntayhtymä palvelujen tuottajina voivat hyödyntää toimintojaan kehittäessään. Nuorten näkökulmasta tietoa saatiinkin hankittua, eli miten palvelut ja niiden luonne, saatavuus ja luotettavuus, näyttäytyvät niiden käyttäjille. Siten tutkimuksella oli myös uutuusarvoa, sillä aiemmin YSAOlla ei ole varsinaisesti opiskelijahuollon vaikutuksia tai vaikuttavuutta tutkittu, ja tällä tutkimuksella saatiin nuorilta itseltään lähtöisin olevaa tietoa opiskelijahuollosta. Toimenpiteinä nuorten ongelmien, sekä pienempien että suurempien, havaitsemiseksi tulisi kasvattaa oppilaitoksessa toimivien aikuisten tietoisuutta nuorten kehitystehtävistä. Kasvattajana toimivan aikuisen tulee erottaa nuorten normaaliin kasvuun ja kehittymiseen kuuluva kipuilu mutta tunnistaa joukosta ne, joilla pienistä ongelmista on riski kasvaa suurempi vyyhti.

Opiskelijahuollon palvelut tulisi tehdä näkyväksi ja avoimiksi siten, että niistä entistä enemmän korostettaisiin olevan saatavilla apua myös muihin vaikeuksiin kuin opiske-

luun liittyviin tai niin sanotusti kevyempiin terveydellisiin asioihin, joista puhumisessa ei välttämättä ole niin suurta kynnystä, kuten esimerkiksi fyysiset oireet. Varsinkin psykososiaalisten ongelmien näkyväksi tekeminen yleisellä tasolla, esimerkiksi toimivien ihmissuhteiden tärkeyden korostaminen, ja tiedon levittäminen myös niihin avun saamisesta saattaisivat olla yksi keino rohkaista nuoria tulemaan puhumaan myös näistä hyvin henkilökohtaisista asioista. Toinen keino puhumisen kynnyksen madaltumiseksi voisi olla yhteisöllisen toiminnan lisääminen oppilaitoksessa mahdollisuuksien mukaan. Sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tunteen yleisesti tiedetään lisäävän hyvinvointia, ja tuttuus myös yhteisön aikuisjäsenten kanssa antaa nuorelle rohkeutta lähestyä heitä kiperissäkin asioissa.

SOTE-kuntayhtymän kannalta tämän opinnäytteen tutkimustulokset vaikuttavat puoltavan sitä, että nuoret tarvitsevat helposti saavutettavat terveydenhuollon palvelut myös oppilaitoksessaan. Kouluterveydenhoitaja on yksi keskeisimmistä henkilöistä tekemään ennalta ehkäisevää ja varhain puuttuvaa työtä nuorten ihmisten kanssa, ja ennen kaikkea sen vuoksi hänen vastaanotolleen pääsyn tulisi olla nuorelle helppoa.. Nuorten varsinkin jatkuvat fyysiset oireet tulee ottaa vakavasti, sillä ne voivat pitkällä ajalla hankaloittaa huomattavasti opiskelua sekä jaksamista yleisestikin. Opiskelijoiden palvelut kunnallisissa laitoksissa SOTE-kuntayhtymä puolestaan vaikuttaa järjestävän hyvin sekä nuorilta saatujen vastausten perusteella, kuin myös toimeksiantajan mukaan. (Laamanen & Ronkainen 2010.)

Opiskelijahuollon kirjaviiden käytäntöjen vuoksi tarvittaisiin enemmän paikallistason tutkimusta palveluiden kehittämiseksi. Tutkimusta voitaisiin toteuttaa ammattikorkeakoulutasoisilla opinnäytteillä tekemällä empiiristä tutkimusta kustakin osa-alueesta erikseen, jotta palveluista saataisiin yksityiskohtaisempaa tietoa. Paikallistason tutkimusta onkin olemassa jo jonkin verran, esimerkiksi Kouluterveyskyselyn alueraportit sekä myös pro gradu -tutkielmina. Myös valtakunnallista yhdenmukaisuutta opiskelijahuoltoon on suunnitteilla.

Johdannossa todettiin aiemmista tutkimuksista selviävän sen, että ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat nuoret yleisesti voivat huonommin kuin ikätoverinsa luki-oissa. Siten olisi myös paikallaan tutkia, mitkä tekijät ovat tämän kahtiajaon taustalla. Tutkimusta tehdessä tietoa tulisi kerätä juuri niiltä, joilla kokemusta palveluista on. Tarvittaisiin myös yhä edelleen lisää tietoa siitä, millainen palvelu tai opiskelijahuolto olisi heidän mielestään tehokas ja helposti saavutettava. Varsinkin psykososiaalisten ongelmien purkamiseksi tarvittaisiin keinoja, jotka nuoret kokisivat mielekkäinä ja myös itseään motivoivina. Olisi selvitettävä, uskovatko nuoret vaikeisiin psykososiaa-

lisiin ongelmiin ylipäänsä olevan tarjolla apua missään, ja millaisen avun ja tuen lähteen he kokisivat kaikkein parhaimpana.

LÄHTEET

Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 2002. *Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät*. Juva: WS Bookwell Oy.

Ammatillinen koulutus 2010. Koulutuksen arviointineuvosto. *Ammatillinen koulutus*. [viitattu 4.3.2010] Saatavissa: <http://www.edev.fi/portal/ammattillinen>

Dunderfelt, T. 1998. *Elämäntapa- ja elämäntilanteiden psykologia*. Porvoo: WSOY – Kirjapainoyksikkö.

Ellonen, N. 2008. *Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen*. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.

Friis, L., Eirola, R. & Mannonen, M. 2004. *Lasten ja nuorten mielenterveystyö*. Vantaa: Dark Oy.

Happonen, H., Saaristo, V. & Rimpelä, A. 2009. Terveyskysely, terveystarkastukset ja opiskelijoiden terveys- ja hyvinvointikieltojen raportoiminen. Teoksessa Rigoff, A.-M., Saaristo, V., Väyrynen, P. & Wiss, K. (toim.). *Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa*. Peruseräraportti kyselystä vuonna 2008. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki: Edita Prima Oy, 91–99. [viitattu 15.9.2010] Saatavissa: http://www.oph.fi/julkaisut/2009/hyvinvoinnin_ja_terveyden_edistaminen_ammattillisissa_oppilaitoksissa

Heinonen, E. 2006. Varhainen puuttuminen ja verkostoyhteistyö. Teoksessa Laukkanen, E., Marttunen, M., Miettinen, S. & Pietikäinen, M. (toim.). *Nuorten psyykkisten ongelmien kohtaaminen*. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino, 147–155.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2001. *Tutki ja kirjoita*. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Holopainen, P. 2008. *Opinto-ohjaajan työnkuvan ja ohjauksen tarkastelua Savon ammatti- ja aikuisopiston sosiaali-, terveys- ja liikuntalan Kuopion Sairaalakadun yksikössä*. Kehittämiseräraportti. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu. [viitattu 11.4.2010] Saatavissa: <https://oa.doria.fi/handle/10024/49380?show=full>

Hämäläinen, J. 2006. Nuori ja perhe yhteiskunnan murroksessa. Teoksessa Laukkanen, E., Marttunen, M. Miettinen, S. & Pietikäinen, M. (toim.) 2006. *Nuorten psyykkisten ongelmien kohtaaminen*. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino, 43-50.

Jakonen, S. 2006. Kouluterveydenhuollon merkitys. Teoksessa Laukkanen, E., Marttunen, M. Miettinen, S. & Pietikäinen, M. (toim.). *Nuorten psyykkisten ongelmien kohtaaminen*. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino, 156-164.

Kalkkinen, P. & Pirttiniemi, J. 2009. Opiskelijahuoltoryhmät. Teoksessa Rigoff, A.-M., Saaristo, V., Väyrynen, P. & Wiss, K. (toim.). *Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa*. Peruseräraportti kyselystä vuonna 2008. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki: Edita Prima Oy. 77-82. [Viitattu 22.10.2009] Saatavissa: http://www.oph.fi/julkaisut/2009/hyvinvoinnin_ja_terveyden_edistaminen_ammattillisissa_oppilaitoksissa

Kansanterveyslaki 66/1972 [viitattu 23.9.2009]. Saatavissa:

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1972/19720066?search\[type\]=pika&search\[pika\]=kansanterveyslaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1972/19720066?search[type]=pika&search[pika]=kansanterveyslaki)

Kemppinen, P. 2000. *Lasten ja nuorten tunne-elämän häiriöt*. Tallinna: Kustannusvalmennus P. & K. Oy.

Kouluterveydenhuollon laatusuositus. 2004. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:8. [Viitattu 11.4.2010] Saatavissa:

http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/_julkaisu/1064823

Kouluterveyskysely 2010. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. [viitattu 5.7.2010] Saatavissa: <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/index.htm>

Laamanen, R. & Ronkainen, A. 19.2.2010. *Opinnäytetyön ohjaus- ja sopimusneuvottelu*. Iisalmi: Savonia-ammattikorkeakoulu.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998. [Viitattu 14.8.2009] Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>

Lehtovirta, M., Huusari, M., Peltola, L. & Tattari, K. 1997. *Kasvurenkaita*. Psykologia ja kehityspsykologia. Porvoo: WSOY – Kirjapainoyksikkö.

Lindh, R. & Sinkkonen, H.-M. 2009. *Koulusta selviytyminen*. Opettajan ja oppilaan yhteinen haaste. Tampere: Juvenes Print Oy.

Liimatainen, A. 2004. *Nuoren ääni terveystieteiden tutkimuksessa: kuvauksia ja arviointia kouluterveydenhoitajan työmenetelmästä*. Pro gradu -tutkielma. Kuopio: Kuopion yliopisto, hoitotieteen laitos.

Linnakangas, R. & Suikkanen, A. 2004. *Varhainen puuttuminen*. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:7. [Viitattu 8.6.2010] Saatavissa: http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/_julkaisu/1065877

Luopa, P., Pietikäinen, M. & Jokela, J. 2008. *Koulukiusaaminen peruskoulun yläluokilla 2000-2007*. Opetusministeriön julkaisuja 2008:7 [viitattu 8.6.2010]. Saatavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2008/Koulukiusaaminen_peruskoulun_ylaluokilla_2000_2007.html

Luopa, P., Harju, H., Puusniekka, R., Jokela, J., Kinnunen, T. & Pietikäinen, M. 2009. *Kouluterveys 2008: Itä-Suomen lääniraportti*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos THL [viitattu 9.10.2009]. Saatavissa: <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/isuomi.htm>

Lämsä, A-L. 2009. *Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä*. Akateeminen väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto, kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö.

Nummenmaa, L. 2004. *Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät*. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Oppilaan hyvinvointi ja oppilashuolto. 2002. Opetusministeriö. Opetusministeriön työryhmien muistioita 2002:13. Julkaisusarja [viitattu 11.4.2010]. Saatavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2002/oppilaan_hyvinvointi_ja_oppilashuolto

Opiskelijahuolto ammatillisessa peruskoulutuksessa 2009. Osat II-IV. Koulutuksen arviointineuvosto: Ylä-Savon ammattiopisto.

Paulo, A. 2006. Nuori ikäistensä joukossa. Teoksessa Laukkanen, E., Marttunen, M. Miettinen, S. & Pietikäinen, M. (toim.). *Nuorten psyykkisten ongelmien kohtaaminen*. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino, 59–65.

Piitulainen, R. 2008. *Opiskelijahuoltotyö toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa ryhmänohjaajien arvioimana*. Pro gradu -tutkielma. Kuopio: Kuopion yliopisto, hoitotieteen laitos.

Ronkainen, Antti. 20.5.2010. Ylä-Savon ammattiopiston koulukuraattori. Keskustelu. Iisalmi: Ylä-Savon ammatti- ja aikuisopisto.

Ruuskanen, L. 2007. *Opiskelijoiden kokemuksia kuraattorin tarjoamasta kontrollista ja tuesta ammattiopistossa* ”No en mä tiijä, siinä sitä höpöteltiin ja sit mä aloin taas käymään koulua”. Pro gradu -tutkielma. Kuopio: Kuopion yliopisto, sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos.

Rämä, K. 2002. *Koulun sosiaalityö nuorten syrjäytymisen ehkäisijänä*. Tapaustutkimus kahden koulukuraattorin näkemyksistä. Pro gradu -tutkielma. Kuopio: Kuopion yliopisto, sosiaalitieteiden laitos.

Sipilä, J. 1989. *Sosiaalityön jäljillä*. Helsinki. Painokaari Oy.

Sipilä-Lähdekorpi, P. 2004. ”Hirveesti tekijänsä näköistä” *Koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokilla*. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.

Tilus, P. 2004. *Pelistä pois? Huolehtivan koulun haaste*. Juva: WS Bookwell Oy.

Tietoa Kelasta. Kansaneläkelaitos. 2007. Viestintä. *Mielialakyselyn avulla masennus voidaan tunnistaa ajoissa*. [viitattu 4.4.2010] Saatavissa:

<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/net/130607102242ML?OpenDocument>

Töttö, P. 2010. *Tilastollisten menetelmien perusteet yhteiskuntatieteilijöille*. Luentosarja. Itä-Suomen Yliopisto: Kuopion kampus.

Uusitalo, H. 1998. *Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan*. Juva: WSOY.

Uusitalo, T. 2007. Nuoren itsemurha. Teoksessa Määttä, K. (toim.) 2007. *Helposti särkyvää*. Nuoren kasvun turvaaminen. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy, 52–72.

Vilkko-Riihelä, A. 1999. *Psyhyke*. Psykologian käsikirja. Porvoo: WSOY-Kirjapainoyksikkö.

Webropol 2010. *Tuotteet*. Tiedonkeruu [viitattu 4.3.2010]. Saatavissa: <http://w3.webropol.com/finland/tuotteemme>

Ylä-Savon SOTE. 2010. [viitattu 4.3.2010]. Saatavissa: <http://www.ylasavonsote.fi/>

Ylä-Savon ammattiopisto. 2010. *Opiskelu*. Perustutkinnot [viitattu 4.3.2010]. Saatavissa: <http://www.ysao.fi/Suomeksi/Opiskelu/Perustutkinnot.iw3>

TUTKIMUSLUPA

Ylä-Savon ammattiopisto

Rehtori
Reino Moilanen
Asevelikatu 4
74100 IISALMI

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

27.4.2010

Pyydän kohteliaimmin lupaa toteuttaa opinnäytetyöni ”Opiskelijahuollon palvelut nuorten turvallisen kasvun ja kehityksen tukena Ylä-Savon ammattiopistossa” aineistonkeruun oppilaitoksessanne.

Tarkoituksena opinnäytetyöllä on selvittää opiskelijahuollon ja oppilaitoksen tarjoaman tuen kohtaavuutta nuorten kanssa. Tutkimuksella halutaan saada tietoa siitä, kuinka nuoret kokevat opiskelijahuollon tarjoamien palveluiden olevan saatavilla, ovatko nuoret kokeneet tarjotun avun ja tuen vastanneen heidän tarpeisiinsa ja mihin apua mahdollisesti on jäänyt saamatta. Tavoitteena on myös selvittää sitä, luottavatko nuoret opiskelijahuollon palveluiden tarjoamaan tukeen. Tutkimusaineisto kerätään kyselylomakkeella.

Tutkimus on Savonia-ammattikorkeakoulun Iisalmen yksikön sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyöni.

A handwritten signature in blue ink that reads "Katariina Katainen".

Katariina Katainen
Sosionomi (amk) –opiskelija
Savonia-ammattikorkeakoulu
Iisalmi
Puh. ~~09 2535 2111~~

Vastaanottaja:

reino.moilanen@ysao.fi

Kopio:

[Sirpa Kärnä](mailto:Sirpa.Kärnä@ysao.fi); riitta.laamanen@ysao.fi; antti.ronkainen@ysao.fi

Liitteet:

[Tutkimuslupa\[1\]-1.docx \(20 kt\)](#) [[Avaa Web-sivuna](#)]

Lähetetyt

28. huhtikuuta 2010 9:33

Hei,

Olen Savonia-ammattikorkeakoulun Iisalmen kampuksen sosionomi-opiskelija, ja teen opinnäyte-työtäni opiskelijahuollosta. Pyydän Teiltä lupaa kerätä tutkimusaineiston kyselylomakkeella oppilaitoksenne nuorisosaasteen opiskelijoilta. Liitteenä tutkimuslupahakemus, jonka myös postitan Teille allekirjoitettuna.

Mikäli haluatte tutustua opinnäytteeni suunnitelmaan tarkemmin, voin postittaa teille myös tutkimussuunnitelmani luettavaksi.

Ystävällisin terveisin,

Katariina Katainen
opiskelija, Savonia-amk

Reino.Moilanen@ysao.fi

Vastaanottaja:

[Katariina Katainen](#)

29. huhtikuuta 2010 13:04:

Lupa myönnetty. Tulee postissa.

Reino Moilanen

KYSELYLOMAKE, JOHON KIRJATTU VASTAUSJAKAUMAT

Opiskelijahuolto

TAUSTATIEDOT

1. Sukupuolesi?

Kysymykseen vastanneet: 178

Mies	122
Nainen	56

2. Minä vuonna olet syntynyt?

Kysymykseen vastanneet: 178

1995 tai myöhemmin	0
1994	0
1993	0
1992	134
1991	30
1990	3
1989	0
1988	2
1987 tai aiemmin	9

3. Millä koulutusalueella opiskelet?

Kysymykseen vastanneet: 178

Tekniikan ja liikenteen koulutusala	138
Luonnonvara- ja ympäristöala	1
Kulttuuriala	13
Matkailu-, ravitsemus- ja talousala	19
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	7

4. Oppilaitoksen toimipaikka, jossa pääasiassa opiskelet

Kysymykseen vastanneet: 178

Peltosalmi	0
Hingunniemi	0
Yrittäjätie	23
Asevelikatu	92
Lumakeskus	13
Pihlajaharju	15
Tähtiniemi	35

OPISKELU JA NIIDEN OHJAUS

5. Mitä mieltä olet seuraavista ammattialasi opinnoista ja niiden ohjausta koskevista väittämistä?

Kysymykseen vastanneet: 178

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
a) Saan opettajilta tarvitsemaani ohjausta opinnoissani	4	23	21	94	36
b) En ole täysin varma siitä, mihin opintoni minua valmistavat	63	40	31	33	11
c) Tunnen opiskelevani juuri minulle sopivalla alalla	8	27	28	60	55
d) Opiskeluni ovat mielestäni vaativia	4	28	71	62	13

6. Mitä mieltä olet henkilökohtaisesta opintojen ohjauksesta (kuten HOPS -keskustelut ja ryhmänohjaajan ohjaus)?

Kysymykseen vastanneet: 178

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
a) Olen saanut opinnoissani henkilökohtaista ohjausta	18	25	67	50	18
b) Henkilökohtainen opintojen ohjaus auttaa minua suunnittelemaan opintojani	16	21	77	53	11
c) Saan halutessani henkilökohtaista ohjausta opiskeluissani silloin kuin sitä tarvitsen	2	22	64	68	22

7. Olet opiskelemassa ammattiin ja työmarkkinoille tai jatko-opintoihin siirtyminen alkaa pian olla ajankohtaista. Mitä ajattelet seuraavista väittämistä?

Kysymykseen vastanneet: 178

	Ei	Jossain määrin	Kyllä
a) Minulla on tietoa oman alani työllisyystilanteesta	9	90	79
b) Tiedän, millaisiin työtehtäviin voisin hakeutua valmistumiseni jälkeen	7	55	116
c) Minulla on tietoa siitä, mihin voisin halutesani hakea jatko-opiskelemaan (ka: 2,348; yht: 178)	16	84	78
d) Kouluni opettajilta ja opinto-ohjaajalta saan halutessani tietoa edellä mainituista asioista (ka: 2,534; yht: 178)	6	71	101

8. Mitä mieltä olet koulusi terveydenhoitopalveluista?

Kysymykseen vastanneet: 178

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
a) Kouluni terveydenhoitajan vastaanotolle pääsee mielestäni hyvin	21	36	41	55	25
b) Terveystarkastus opiskelujen aikana on mielestäni tarpeellinen asia	1	11	48	74	44
c) Terveydenhoitajan kautta pääsen halutesani lääkärin vastaanotolle	3	14	51	72	38
d) Terveydenhoitajan kautta pääsen halutesani nuorten mielenterveyspalveluihin	1	7	92	55	23
e) Uskon, että terveydenhoitajan kautta saan tarvitsemaani apua fyysisissä oireissa	3	15	54	82	24
f) Uskon, että terveydenhoitajan kautta saan tarvitsemaani apua mielenterveyteen liittyvissä asioissa	2	14	80	58	24
g) Terveydenhoitajalle voin puhua kaikista mieltäni askarruttavista asioista	17	21	66	55	19

9. Kuinka usein Sinulla on seuraavia tuntemuksia tai oireita?

Kysymykseen vastanneet: 178

	Ei koskaan	Joskus	Päivittäin
a) Tunnen itseni ahdistuneeksi tai masentuneeksi	97	79	2
b) Kärsin unettomuudesta tai väsymyksestä	44	122	12
c) Minulla on fyysisiä oireita kuten päänsärkyä, vatsavaivoja tai niska- ja hartiakipuja	42	115	21
d) Tunnen itseni jännittyneeksi	78	97	3
e) Tunnen itseni vihaiseksi tai ärtyneeksi	57	116	5

10. Tuntuuko Sinusta, että tarvitsisit välittömästi apua johonkin seuraavista asioista?

Kysymykseen vastanneet: 178

Ahdistus tai masennus	4
Unettomuus tai väsymys	8
Fyysiset oireet kuten päänsärky, vatsavaivat, niska- ja hartiakivut	20
Jännittäminen	8
Vihaisuus ja ärtyneisyys	4
Jokin muu, mikä?	1
En tunne tarvitsevani apua mihinkään	152

11. Oletko hakenut apua johonkin edellä mainittuun ongelmaan?

Kysymykseen vastanneet: 178

Kyllä	18
Ei	160

12. Mihin ongelmaan ja keneltä hait apua?

-

13. Mitä mieltä olet saamastasi avusta ja ohjauksesta?

Kysymykseen vastanneet: 18

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
a) Keskusteltuani asiasta koulussa sain apua	1	3	10	4	0
b) Sain apua koulun ulkopuolella olevalta henkilöltä	0	0	6	7	5
c) Saamani apu auttoi minua ymmärtämään pulmatilanteeni	1	2	6	5	4
d) Koulussa minua ohjattiin hakemaan apua asiantuntijalta	1	3	9	5	0

HYVINVOINTI- JA SOSIAALIPALVELUT

(Puhuttaessa "oppilaitoksen aikuisista" tarkoitetaan koulussasi työskenteleviä ammattilaisia kuten, ryhmänohjaajia, opettajia, terveydenhoitajaa, kuraattoria ja opinto-ohjaajaa)

14. Uskotko, että koulussasi saat neuvontaa ja ohjausta seuraavissa hyvinvointiisi liittyvissä asioissa?

Kysymykseen vastanneet: 178

	Ei	Ehkä	Kyllä
a) Alkoholin liikakäytön lopettamiseen	18	104	56
b) Tupakoinnin lopettamiseen	16	75	87
c) Ylipainoon ja syömishäiriöihin	19	111	48
d) Uhkaaviin tilanteisiin kuten väkivaltaan	18	109	51
e) Pahaan oloon tai mielenterveyden häiriöihin (21	106	51
f) Perheeni sisäisiin asioihin	42	113	23
g) Ystävyys- ja kaverisuhteisiin liittyvissä asioissa	34	112	32
h) Seurusteluun liittyvissä asioissa	40	103	35
i) Seksuaaliasioissa	24	109	45

15. Oletko hakenut oppilaitoksesi aikuisilta apua hyvinvointiisi liittyvissä asioissa?

Kysymykseen vastanneet: 178

	Kyllä	Ei
a) Alkoholin liikakäytön lopettamiseen	3	175
b) Tupakoinnin lopettamiseen	7	171
c) Ylipainoon ja syömishäiriöihin	4	174
d) Uhkaaviin tilanteisiin kuten väkivaltaan	5	173
e) Pahaan oloon tai mielenterveyden häiriöihin	5	173
f) Perheeni sisäisiin asioihin	4	174
g) Ystävyys- ja kaverisuhteisiin liittyvissä asioissa	5	173
h) Seurusteluun liittyvissä asioissa	3	175
i) Seksuaaliasioissa	8	170

16. Mihin hyvinvointiisi liittyvissä asioissa Sinun olisi kaikkein vaikeinta pyytää apua oppilaitoksesi aikuisilta? Merkitse kolme (3) vaikeinta asiaa.

Kysymykseen vastanneet: 178

Alkoholin liikakäytön lopettamiseen	30
Tupakoinnin lopettamiseen	21
Ylipainoon ja syömishäiriöihin	34
Uhkaaviin tilanteisiin kuten väkivaltaan	52
Pahaan oloon tai mielenterveyden häiriöihin	75
Perheeni sisäisiin asioihin	113
Ystävyys- ja kaverisuhteisiin liittyvissä asioissa	46
Seurusteluun liittyvissä asioissa	58
Seksuaaliasioissa	83

17. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

Kysymykseen vastanneet: 178

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
a) Minulla on halutessani mahdollisuus puhua hyvinvointiini liittyvistä asioista jonkun oppilaitoksen aikuisen kanssa	7	11	73	58	29
b) Oppilaitoksessa työskentelee aikuinen tai aikuisia joita on helppo lähestyä hyvinvointiini liittyvissä asioissa	9	18	74	54	23
c) Oppilaitoksen aikuisilta saan apua hyvinvointiini liittyvissä pulmatilanteissa	7	13	78	58	22
d) Toivoisin, että oppilaitoksessa työskentelevät aikuiset huomioisivat minua nykyistä enemmän	20	22	98	26	12
e) Toivoisin, että ryhmänohjaajani olisi nykyistä enemmän kiinnostuneempi päivittäisistä kuulumisistani	26	17	93	25	17
f) Oppilaitoksen ulkopuolinen aikuinen pystyy auttamaan minua parhaiten hyvinvointiini liittyvissä asioissa	11	14	81	42	30
g) Mielestäni oppilaitoksessa työskentelevien aikuisten ei tule puuttua opiskelijan henkilökohtaiseen hyvinvointiin liittyviin asioihin	13	22	99	28	16

KOULUKI USAAMINEN

Seuraavat kysymykset koskevat koulukiusaamista tässä koulussa, jossa juuri opiskelet

18. Minua kiusataan tai on kiusattu koulussa

Kysymykseen vastanneet: 178

Kyllä	16
Ei	162

19. Tiedän jonkun toisen, jota kiusataan koulussa

Kysymykseen vastanneet: 178

Kyllä	52
Ei	126

20. Miten kiusaamiseen oppilaitoksessasi suhtaudutaan?

Kysymykseen vastanneet: 178

	Ei	Jossain määrin	Kyllä
a) Tiedän, kuinka toimia jos minua kiusataan tai havaitsen jotakuta toista kiusattavat	11	86	81
b) Oppilaitoksen aikuiset huomaavat, jos jotakuta kiusataan	39	121	18
c) Oppilaitoksen aikuiset pystyvät puuttumaan kiusaamiseen	32	90	56
d) Oppilaitoksen aikuiset pystyvät kokonaan lopettamaan kiusaamisen	65	97	16
e) Oppilaitoksen aikuiset ei välitä koulu-kiusaamisesta	62	99	17

21. Oletko kertonut kokemastasi tai näkemästäsi kiusaamisesta jollekin oppilaitoksesi aikuiselle?

Kysymykseen vastanneet: 178

Kyllä	16
Ei	162

22. Kenelle kerroit?

-

23. Oliko kertomallasi kiusaamisesta vaikutusta?

Kysymykseen vastanneet: 16

	Ei	Jossain määrin	Kyllä
a) Kertomani kiusaamisesta otettiin vakavasti (ka: 2,312; yht: 16)	1	9	6
b) Kiusaamiseen puututtiin (ka: 2,188; yht: 16)	3	7	6
c) Kiusaaminen loppui (ka: 2; yht: 16)	4	8	4

24. Miten kiusaamiseen pitäisi mielestäsi puuttua?

-

KAVERIT

25. Kuinka monta läheistä kaveria Sinulla on?

Kysymykseen vastanneet: 178

Ei yhtään	1
1	13
2	18
3	23
Enemmän	123

26. Mitä mieltä olet seuraavista kavereitasi koskevista väittämistä?

Kysymykseen vastanneet: 178

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
a) Kavereillani on minulle suuri merkitys	2	2	19	34	121
b) Minulla on kavereita, joille voin kertoa henkilökohtaisista asioistani	3	2	26	34	113
c) On olemassa asioita, joista puhun mieluummin kavereitteni kuin kenenkään aikuisen kanssa	4	2	21	27	124

27. Millaisista asioista puhut mieluummin kavereittesi kuin kenenkään aikuisen kanssa?

-

PALJON KIITOKSIA KYSELYYN OSALLISTUMISESTASI

JA

OIKEIN HYVÄÄ ALKAVAA KESÄÄ!

www.savonia.fi

